

การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง
ENVIRONMENTAL ADMINISTRATION IN ANGTHONG PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE.

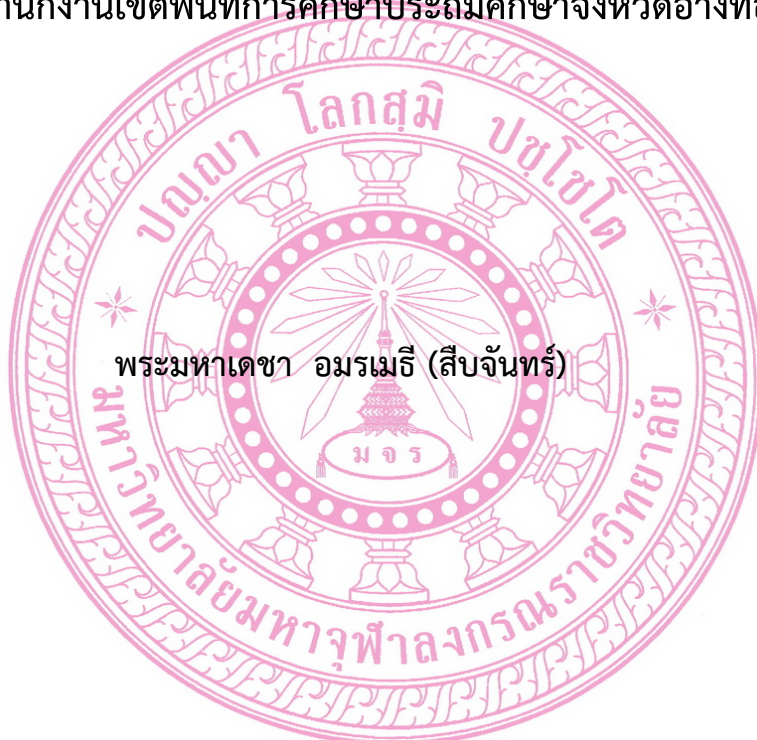
พระมหาเดชา อมรเมธี (สีบจันทร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง

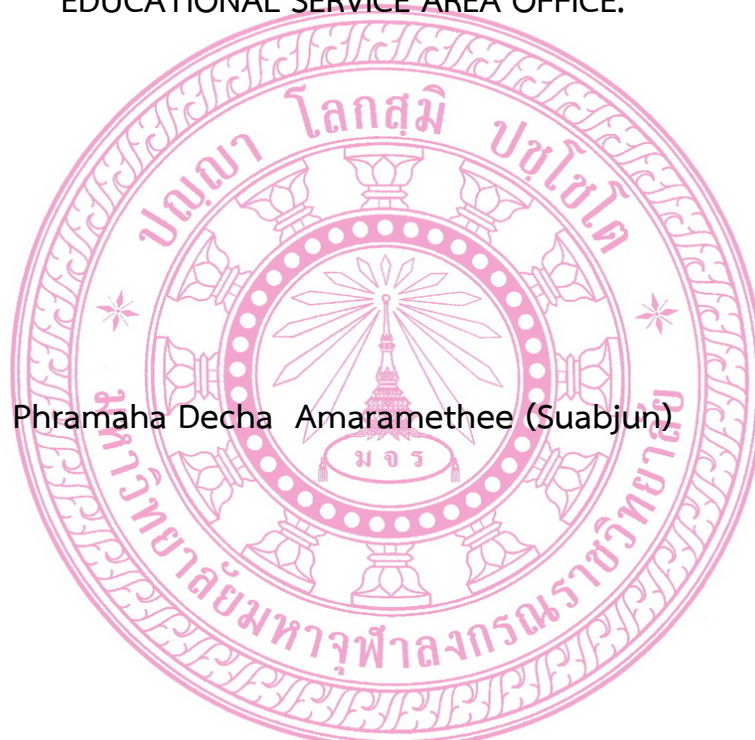
พระมหาเดชา อมรเมธี (สีบจันทร์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ENVIRONMENTAL ADMINISTRATION IN ANGTHONG PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE.

Phramaha Decha Amaramethee (Suabjun)

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Art
(Educational Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง
“การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จังหวัดอ่างทอง” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา

	(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์	(พระเอกภัทร อภินันโท, ผศ.ดร.)	ประธานกรรมการ
	(ผศ.ดร.พิชัย ไชยสงคราม)	กรรมการ
	(ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์)	กรรมการ
	(ผศ.ดร.บุญเลิศ จีร์ภัทร์)	กรรมการ
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์	ประธานกรรมการ
	ผศ.ดร.บุญเลิศ จีร์ภัทร์	กรรมการ
ชื่อผู้วิจัย	(พระมหาเดชา อมรเมธี (สีบจันทร์))	

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง

ผู้วิจัย : พระมหาเดชา อมรเมธี (สืบจันทร์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ พธ.บ.,M.A.,Ph.D.

: ผศ.ดร.บุญเลิศ จีร์ภัทร์ วท.บ.,พบ.ม., Ph.D.

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑ เมษายน ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง เพื่อเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและผู้บริหาร จำนวน ๑๖๒ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : F-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ที่มีต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ๔.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดการเรียนการสอน

๒. ผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้านจำแนกตามตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน พบว่าครูและผู้บริหารที่มีตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทองทั้ง ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านการบริหารจัดการ ปัญหา คือ ไม่มีการส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

สถาน ศึกษา ไม่สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ ข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ ส่งเสริมให้มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

๒) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปัญหา คือ ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ ร่มรื่น สวยงามน้อยไม่ส่งเสริมให้มีการจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ) ไม่มีมาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด ข้อเสนอแนะ คือ ส่งเสริมให้ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ ร่มรื่น สวยงาม จัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ) ควรมีมาตรการและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด

๓) ด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหา คือ ไม่ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ไม่ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ไม่สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน ข้อเสนอแนะ คือ ควร ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ควรสนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน

Thesis Title : Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office.

Researcher : Phramaha Decha Amaramethee (Suabjun)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee :

: Assoc. Prof. Dr. Chawan Siriwas M.Ed, M.,A.,Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Boonlert Chirapatr B.Sc., M.A., Ph.D.

Date of Graduation : April 1, 2014

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office, to compare the opinion level of the Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office and to study the problems and the ways for solving the problems of the Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office.

The sampling group used for was 162 teachers and administrators. The statistics used for analysing the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One-Way Analysis of Varance : F-test. The result of the research can be summarized as follows;

1. The teachers' and administrators' opinions of the Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office, in all three aspects on the whole, were at the highest level 4.54. Being considered as the aspects on the order of mean, it was in the aspect of the environment of physis, management and educational management.

2. From the result of analysing the comparison of the opinion levels from the questionnaire asking for teachers' and administrators' opinions of the Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office, in all three aspects, being divided as position, gender, educational qualification and sizes of schools, it has been found that for the teachers and administrators whose positions, gender, educational qualifications and sizes of schools were different, their opinions of the Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office were not different with statistical significance at the level of 0.05. So, it was not going on the set hypothesis.

3. The problems and suggestions of the Environmental Administration in Anghong Primary Educational Service Area Office, in all three aspects, were;

1) In the aspect of management, the problems were that there were no promotion of holding the group of interested people and/or environment conservation assembly, there were no plans of working/ program/ and the activities of environment in schools, no supporting teachers to do the useful activities together with community for environment development on occasions such as the activities of planting, refuse collection and encouraging working plan/ program/ activities of environment in schools.

2) In the aspect of physical environment management, the problems were to plant less shady trees, less flowering trees and less ornamental trees which were shady refreshing, not to promote creating the classroom atmosphere suitable for learning (enough light, nicely circulated air, not crowded etc.) and there were no any measure and guide line of applying energy and resource economically. The suggestions were to promote planting shady trees, flowering trees and ornamental trees which were shady, refreshing and beautiful, to create the classroom atmosphere suitable for learning (enough light, nicely circulated air, not crowded etc.), there should be any measure and guide line of applying energy and resource economically.

3) In the aspect of educational management, the problems were that there was not analyzing the curriculum on its content of environment study, not promoting teachers to manage learning the environment for integrating related to some other subjects and not supporting producing making/ supplying the media of environment study for applying in teaching students. The suggestions were that it should analyze the curriculum on its content of environment study, promote teachers to manage learning the environment for integrating related to some other subjects and support producing making/ supplying the media of environment study for applying in teaching students.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณดังต่อไปนี้

ขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ จีรภัทร์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้มีความสมบูรณ์

ขออนุโมทนา และขอบคุณ ..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ..... ผู้ทรงคุณวุฒิ ขออนุโมทนาขอบคุณ ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร.สิน งามประโคน, ผศ.ดร.อินฉา ศิริวรรณ ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความถูกต้องเครื่องมือการวิจัย และขอขอบพระคุณพระครูปริยัติภัทรกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเกาะปริยัติวิทยา และผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโพธิ์ทอง ที่ได้สละเวลาตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย

ขอขอบพระคุณ ..... เจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ และ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๒๘ โรงเรียน ที่ให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับช่วยเหลือในเรื่องของเอกสารข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จึงทำให้สำเร็จลงด้วยดี

ผู้วิจัยขออนุโมทนา และขอบคุณคณาจารย์ นักวิชาการทุกท่านที่เป็นเจ้าของหนังสือ และงานวิจัยที่มีคุณค่า ซึ่งท่านได้เขียนไว้ให้ได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และที่ขาดไม่ได้คือ คุณพ่อสุกรี สืบจันทร์และคุณแม่รัณ สืบจันทร์ ซึ่งเป็นบิดาและมารดาผู้สนับสนุนทุนการศึกษาและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย และพระครูปริยัติภัทรกิจ เจ้าอาวาสวัดเกาะ เจ้าคณะตำบลบางพลับ ที่เป็นพระอุปัชฌาย์คอยแนะนำ สั่งสอนและสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีมาโดยตลอด

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจตามสมควร พร้อมทั้งขออุทิศความดีของวิทยานิพนธ์นี้ให้บิดามารดา คือ คุณพ่อสุกรี สืบจันทร์และคุณแม่รัณ สืบจันทร์ ตลอดจน ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ญาติโยมผู้มีอุปการคุณ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไป

พระมหาเดชา อมรเมธี (สืบจันทร์)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	๑๕
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา	๑๗
๒.๔ ขอบข่ายของการการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	๒๙
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๓
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๖
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๘
๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	๖๘
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๙
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๗๑
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๒
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวม ทั้ง ๓ ด้าน	๗๓
๔.๓ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๐
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง	๘๕
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๘
๕.๒ อภิปรายผล	๙๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๔
บรรณานุกรม	๙๕
ภาคผนวก	๑๐๕
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๐๖
ภาคผนวก ข หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๑๓
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย	๑๒๐
ภาคผนวก ง ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient)	๑๒๒
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๒๕
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑.๑ แสดงจำนวนประชากร	๔
๑.๒ ขนาดของสถานศึกษา	๕
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา	๖๖
๓.๒ ขนาดของสถานศึกษา	๖๗
๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่ง	๗๒
๔.๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามเพศ	๗๒
๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอายุ	๗๒
๔.๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๗๓
๔.๕ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา	๗๓
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน โดยรวมและจำแนกตามรายด้าน	๗๓
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการ	๗๕
๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	๗๗
๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการเรียนการสอน	๗๘
๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยตำแหน่ง	๘๐
๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ	๘๑

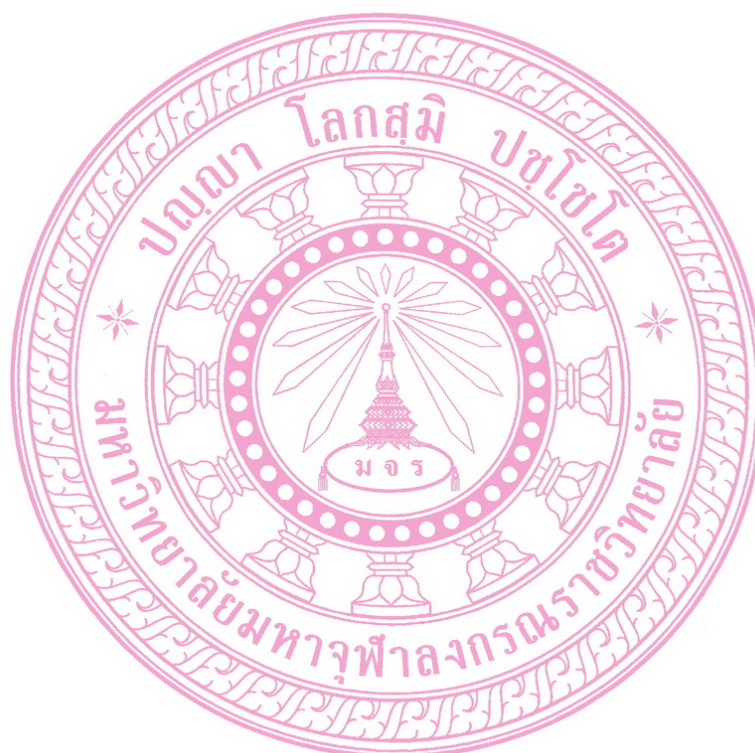
สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยอายุ	๘๒
๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยวุฒิการศึกษา	๘๓
๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยขนาดโรงเรียน	๘๔
๔.๑๕ ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการ	๘๕
๔.๑๖ ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	๘๕
๔.๑๗ ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการเรียนการสอน	๘๖
๔.๑๘ ข้อเสนอแนะในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการ	๘๖
๔.๑๙ ข้อเสนอแนะในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	๘๗
๔.๒๐ ข้อเสนอแนะในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการเรียนการสอน	๘๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่
๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า
๖๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งแวดล้อมมีบทบาทและความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งกำเนิดแห่งปัจจัยสี่ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ที่ผ่านมาปรากฏว่ามนุษย์ได้กระทำต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ทั้งด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และด้วยความตั้งใจ การกระทำ ดังกล่าวนั้น เทียบกับว่ามนุษย์ได้สร้างเงื่อนไขในการทำลายตนเอง ด้วยผลแห่งการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มนุษย์ประสบปัญหาและได้รับอันตรายจากผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาอุทกภัย ปัญหาความแห้งแล้ง ที่เป็นผลมาจากการทำลายสิ่งแวดล้อม และมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ หากไม่มีการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง มนุษย์ก็จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและปลอดภัยต่อไปได้

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการไว้ว่าในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง^๑

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันกระแสของการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมกำลังเป็นที่สนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดัง จะเห็นได้จากกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินการ หากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะถูกต่อต้านโดยองค์กร ชุมชนและประชาชนเสมอ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของรัฐเองก็ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาเหล่านี้เป็นอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติให้ความสำคัญต่อ อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในมาตรา ๕๐ ระบุว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งกระทำมิได้ เว้นแต่การรักษ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐-๑๑

ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ,๒๕๔๔, ทั้งนี้ในมาตรา ๕๖ ได้กำหนดเพื่อให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้ว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพออยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพสวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง และเพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมมีการนำไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ไว้ในมาตรา ๗๙ ว่ารัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครอง ๓ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำหนดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตประชาชน^๒

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนให้ทุกคนในโรงเรียนมีความรู้สึกอบอุ่นเมื่ออยู่ร่วมกัน คือสร้างความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทรต่อกัน ผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญคนหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ผู้บริหารจึงควรเข้าใจ เห็นใจ และให้กำลังใจแก่ครูอาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่ ครูจะร่วมมือปฏิบัติหน้าที่ของตน ให้ความรัก ความเมตตาแก่นักเรียน นอกจากการสอนเนื้อหาวิชา นักเรียนจะเกิดความรู้สึกว่าอยากมาโรงเรียน มาแล้วก็มี ความอบอุ่น สบายใจ^๓ สถานศึกษาหลายแห่งมีการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา อำเภोधักทอง จังหวัดอ่างทอง ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง เพื่อเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่สังกัดและเผยแพร่ผลการวิจัยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองได้นำไปพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^๔

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ , สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย . ยุทธศาสตร์ใหม่เพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: (สำนักงานคณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ,๒๕๔๔).หน้า ๔

^๓ สายสมร ภูเจริญ. การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา .กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.๒๕๓๘.

^๔ เฉลียว กล้าหาญ.บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ ๑-๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสาขาการบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.๒๕๕๐, ๑๕๙.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความสำคัญของการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

๒. เพื่อเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

๓. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ที่กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินงานใน ๓ ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และด้านการจัดการเรียนการสอน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๒๗ แห่ง จำนวน ๒๘๐ ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๒ คน สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เพราะว่า ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง มีการจัดสิ่งแวดล้อมภายในที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้นักเรียนในเขตอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ได้เรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา

๑.๓.๓. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

๑.๓.๓.๑ ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น ๒ ขนาดดังนี้

(๑) สถานศึกษากลาง

(๒) สถานศึกษาขนาดใหญ่

๑.๓.๓.๒ บทบาทในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา

๑.๓.๓.๓ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๑.๑ แสดงจำนวนประชากร

ชื่อโรงเรียน	ประชากร
๑ โรงเรียนวัดศีลขันธ์	๒๗
๒.โรงเรียน วัดโพธิ์ราชบุรี	๘
๓. โรงเรียนวัดสามประชุม	๑๑
๔. โรงเรียนวัดป่ามณี	๘
๕. โรงเรียนวัดท่าตลาด	๑๐
๖. โรงเรียนอนุบาลโพธิ์ทอง	๑๐
๗.โรงเรียนวัดท่าอิฐ	๑๑
๘.โรงเรียนวัดโพธิ์เกรียบ	๗
๙.โรงเรียนวัดบุญเกิด	๕
๑๐.โรงเรียนวัดน้ำอวบ	๑๓
๑๑.โรงเรียนวัดยางมณี	๕
๑๒.โรงเรียนวัดสุวรรณราชหงษ์	๑๔
๑๓.โรงเรียนวัดทองกลาง	๖
๑๔.โรงเรียนวัดท่าสามัคคี	๖
๑๕.โรงเรียนวัดยางทอง	๖
๑๖. โรงเรียนวัดม่วงคัน	๒๐
๑๗. โรงเรียนวัดโพธิ์เอน	๑๕
๑๘. โรงเรียนวัดลั่นทม	๘
๑๙. โรงเรียนวัดศรีบุญชู	๗
๒๐. โรงเรียนวัดยางซ้าย	๑๘
๒๑. โรงเรียนวัดจิวราย	๑๑
๒๒. โรงเรียนวัดคำหยาด	๑๓
๒๓. โรงเรียนวัดโคกพุทรา	๙
๒๔. โรงเรียนวัดสนธิธรรม	๕
๒๕. โรงเรียนวัดทางพระ	๑๖
๒๖. โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง	๗
๒๗. โรงเรียนวัดท่าโขลง	๔

ชื่อโรงเรียน			ประชากร
รวม	๒๗	โรงเรียน	๒๘๐

ตารางที่ ๑.๒ ขนาดของสถานศึกษา

ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
๑๗	๑๐

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ เพื่อทราบการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ เพื่อทราบผล เปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทองแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันอย่างไร

๑.๔.๓ เพื่อทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

๑.๕.๑ ครูและผู้บริหารที่มี ตำแหน่ง ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ครูและผู้บริหารที่มี เพศ ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ครูและผู้บริหารที่มี อายุ ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ครูและผู้บริหารที่มี วุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ครูและผู้บริหารที่มี ขนาดโรงเรียน ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ **สิ่งแวดล้อม** หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

๑.๖.๒ **สิ่งแวดล้อมศึกษา** หมายถึง สภาพการณ์ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่หรือเกิดขึ้นในสถานศึกษาทั้งที่เป็นวัตถุ สิ่งของ ตัวบุคคล วิธีการ หรือกระบวนการต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในสถานศึกษาและส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของนักเรียนทั้งในด้านบวกและด้านลบ

๑.๖.๓ **การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** หมายถึง การกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่ดี และถูกสุขลักษณะโดยใช้แนวทางการดำเนินงานตามโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดไว้ ๓ ด้าน ดังนี้

๑.๖.๓.๑ **ด้านการบริหารจัดการ** หมายถึง การกำหนดนโยบาย การวางแผน การนิเทศการประเมินผลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

๑.๖.๓.๒ **ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ** หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ อาคารสถานที่ และบริเวณสถานศึกษา

๑.๖.๓.๓ **ด้านการจัดการเรียนการสอน** หมายถึง การจัดการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์กิจกรรมพัฒนาและการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม^๕

๑.๖.๓.๔ **บทบาท** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติการแสดงออกของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่และสถานภาพในสังคมนั้นๆ

๑.๖.๔ **สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง** หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ในจังหวัดอ่างทอง มีหน้าที่ควบคุมดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๖.๕ **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหรือรักษาการ ผู้อำนวยการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

๑.๖.๖ **ครู** หมายถึง ครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษาให้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อ่างทอง โพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

๑.๖.๗ **สถานศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นประถมศึกษา** หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษารวมทั้งโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ประกอบด้วยขนาดของสถานศึกษาดังนี้

๑.๖.๗.๑ **สถานศึกษาขนาดกลาง** หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ ๑๒๑ คน แต่ไม่เกิน ๒๐๐ คน

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ .กระบวนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๕), หน้า ๘-๙.

๑.๖.๗.๒ สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ ๒๐๑ คนขึ้นไป

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ทราบการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

๒. ทำให้ทราบ ผลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

๓. ได้แนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารสิ่งแวดล้อมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำเสนอเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา
- ๒.๔ ขอบข่ายของการ การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหาร การศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหาร สถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมอง ในการบริหารสถานศึกษาซึ่งขึ้นไป

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของนักบริหารไว้ว่า มีอยู่ ๕ ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC^๑

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

S คือ staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการ ตามแผนผู้บริหารต้องมีบุษย์สัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ controlling หมายถึง การกักกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ภิญโญ สาธร ได้กล่าวสรุปถึงผู้บริหาร ไว้ว่า บุคคลทุกกลุ่มที่ผู้บริหารต้องทำงานสัมพันธ์ด้วย ต่างก็มีความต้องการที่จะเห็นผู้บริหารนั้นๆ ประพฤติหรือปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ด้วยกัน นั้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผลรวมของความเกี่ยวพันของตัวการ ๓ ประการ^๒ คือ

๑) วัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่

๒) ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ บทบาทหน้าที่ของสถาบัน และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ผู้บริหารปฏิบัติ และความคิดของผู้บริหารเองที่คาดคะเนว่าผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเองให้ตนเองปฏิบัติอะไรและอย่างไร

๓) ตัวบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตนของบุคคล

ธงชัย สันติวงษ์ ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกองค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้^๓

^๑พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔-๕.

^๒ภิญโญ สาธร, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

^๓ธงชัย สันติวงษ์, **การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๘.

พิทยา บวรวัฒนา ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง การนำเอากฎหมาย และนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งเป็นหน้าที่ของราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจด้วยความ เทียงธรรมและมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ^๔

ทองหล่อ เดชไชย ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความ ร่วมมือของกลุ่มบุคคล การบริหารและจัดการนั้นบางครั้งใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้ เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน ^๕

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ดังนี้

๑. โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติและ ผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดดูผลเกิดขึ้นจากโรงเรียน

๒. ภารกิจหลักของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กนักเรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือ มีคุณภาพทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกๆกลุ่ม สารระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสุขภาพอนามัยที่ดี

๓. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลายอย่าง เช่น ระบบการ บริหาร ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ฯลฯ แต่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัย ที่สำคัญที่สุด ดังนั้นบุคคลที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่และผู้อำนวยการ

๔. การบริหารโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่ดีและคุณธรรมของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารที่สามารถใช้ทรัพยากรที่มี อยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนจนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้

๕. งานบริหารโรงเรียนมีหลายงาน แต่จะครอบคลุม ๔ งานด้วยกัน

๖. ในบรรดางานบริหารทั้ง ๔ งานนั้น งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดในการที่จะ ทำให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานเสริมและสนับสนุนให้ งานวิชาการประสบผลสำเร็จดียิ่งขึ้น

๗. ในการบริหารโรงเรียนผู้บริหารจำเป็นต้องตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็น สำคัญ

๘. ทรัพยากรในการบริหารโรงเรียนที่สำคัญๆมี ๔ อย่าง คือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และระบบการจัดการทรัพยากรด้านบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ในการ บริหารงานโรงเรียนจำเป็นต้องสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างภารกิจของโรงเรียน และบุคลากรผู้

^๔พิทยา บวรวัฒนา, รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑.

^๕ทองหล่อ เดชไชย, การบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓ - ๑๔.

ทำงานอย่างไรจึงจะให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพและในขณะที่เดียวกันผู้ที่ทำงานนั้นก็มีความสุขในการทำงานด้วย นั่นคือได้ทำงานและน้ำใจของบุคลากรผู้นั้นเอง

๙. การบริหารงานทั้ง ๔ งานของโรงเรียนจะดำเนินไปได้ด้วยดีมีประสิทธิภาพย่อมต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารอย่างน้อย ๔ ขั้นตอน ประกอบด้วยเสมอ กล่าวคือ

- ๙.๑ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน
- ๙.๒ การวางแผนดำเนินการ
- ๙.๓ การดำเนินการตามแผน
- ๙.๔ การประเมินผล

๑๐. ทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการบริหารของผู้บริหาร ได้แก่ ทักษะในด้านเทคนิค วิธีทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะในด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงานผู้บริหารจำเป็นต้องมี ทักษะในการใฝ่หาน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับระดับปริมาณของหน่วยงานในหน้าที่เป็นสำคัญ

๑๑. การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่างๆดังต่อไปนี้

๑๑.๑ ยึดภารกิจหรือวัตถุประสงค์หลักของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญนั้น คือ คุณภาพของนักเรียนที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตรกิจกรรมใดที่โรงเรียนจัดขึ้นต้องมุ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ

๑๑.๒ การที่โรงเรียนจะบรรลุภารกิจหลักได้ดั่งนั้น ย่อมต้องอาศัยการวางแผน บริหารที่มีระบบ และการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ วางแผนบริหารที่ดีย่อมหมายถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วกึ่งหนึ่ง

๑๑.๓ การวางแผนบริหารโรงเรียนจำเป็นต้องครอบคลุมงานบริหารโรงเรียนทั้ง ๔ งานดังกล่าวมาแล้วโดยยึดงานวิชาการเป็นหลัก ส่วนงานอื่นเป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายได้ดียิ่งขึ้น

๑๑.๔ การดำเนินงานแต่ละงานจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อได้ใช้กระบวนการบริหารอย่างน้อย ๔ ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผน การดำเนินการตามแผนการประเมินผล ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวจะเป็นไปได้ด้วยดี จะเป็นไปได้ด้วยดี จำเป็นต้องอาศัย

๑. คุณธรรมที่ดีและการเป็นผู้นำของผู้บริหาร
๒. บุคคลกรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหาร นั่นคือ ใช้กระบวนการกลุ่มในการบริหาร
๓. การใช้เทคนิควิธีการนิเทศ การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างเหมาะสมของผู้บริหาร
๔. การตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีระบบ
๕. มนุษย์สัมพันธ์ในโรงเรียน
๖. การใช้ภาวะผู้นำในโรงเรียน
๗. เทคนิคการนำการประชุม
๘. การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๙. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

๖

วสันต์ ธีระนุรักษ์ ได้ให้ทัศนะไว้ว่า อาคารสถานที่ คือ ตึก บ้านเรือน ร้าน แพลคั้งสินค้า สำนักงาน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นใด ซึ่งบุคคลได้เข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้ รวมทั้ง อัมจันทร์ หรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นชุมชนของประชาชน ไม่ว่าในร่มหรือกลางแจ้งและโดยเฉพาะที่ซึ่งติดต่อกับทางสาธารณะนั้น ให้หมายความถึง สะพาน อุโมงค์ ท่อ หรือวางระบายน้ำเพื่อการสุขาภิบาล รื้อหรือกำแพงกับทั้งประตูรั้วหรือกำแพงนั้น ป้ายโฆษณาอันติดไว้อย่างถาวร ซึ่งมีขนาดเกิน ๑ ตารางเมตร รวมทั้งอุโมงค์ คนเรือ เขื่อน ทำน้ำหรือท่าจอดเรือด้วย

สรุปว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่เท่าที่มีอยู่ดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๑. อาคารเรียนถาวร อาคารกึ่งถาวร อาคารชั่วคราว ซึ่งรวมถึงห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องพักครู ห้องพัสดุ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ฯลฯ

๒. อาคารประกอบหรือสิ่งปลูกสร้างอื่น เช่น อาคารเอนกประสงค์โรงฝึกงาน บ้านพักนักเรียน บ้านพักนักร้องการโรง ส้วม เรือนเพาะชำ รั้ว ถังประปา ศาลาพัก บ่อน้ำ สระน้ำ โรงอาหาร เสาธง ฯลฯ

๓. บริเวณโรงเรียน เช่น สนาม ถนน ที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนหย่อม แปลงเกษตร สนามเด็กเล่น เป็นต้น^๖

ซิมมอน (Simon) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน^๗

Daft ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง การทำงานให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยผ่านการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมทรัพยากรขององค์การ^๘

Luther Gulick ให้ความหมาย ของการบริหาร ไว้ว่า หมายถึง สาขาวิชาความรู้ อย่างหนึ่งที่แสวงหาความเข้าใจอย่างมีระบบว่าทำไมและอย่างไรคนจึงทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบเพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย^๙

^๖สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การบริหารโรงเรียน, (โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕-๔๐.

^๗วสันต์ ธีระนุรักษ์, ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๐. (เอกสารอัดสำเนา) หน้า ๒.

^๘Simon, Herberds A. *Administrative Behavior*, r (3^{nt}). (New York:The Free,1976), p 58.

^๙Daft Edwards. *Management*. (3^{nt}) (America: The Dryden. 1976), p 8.

^{๑๐}Luther Gulick, "Management is a Science" (*Academy of Management Journal*, Vol 8, No.1 march.1965), P 7 – 13.

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ ได้เสนอแนะว่า นักผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำเป็น “ผู้นำ-ผู้บริหาร” ผู้นำสามารถสร้างคนได้ พัฒนาได้ ความสามารถในการนำที่ดีเกิดจากหลายฐาน เช่น ความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ความสามารถในการทำให้งานสำเร็จการมีคุณสมบัติที่คนเคารพนับถือได้ ความสามารถในการฝึกและพัฒนาผู้อื่นซึ่ง ไอเซนฮาว ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า หมายถึงความสามารถในการทำให้อื่นๆทำในสิ่งที่ต้องการโดยที่เขาเองก็อยากจะทำ ซึ่งพฤติกรรมของนักบริหารมี ๙ ประการ คือ^{๑๑}

- ๑) นักบริหารจะต้องมั่นคง ยุติธรรม โดยไม่ลืมนเรื่องสถานการณ์และรู้จักยืดหยุ่น
- ๒) นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์
- ๓) นักบริหารต้องไม่อวดอำนาจ เพราะคนทำงานกับท่านไม่ใช่เขามาทำงานให้ท่าน
- ๔) นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง ไม่โยนความผิดให้คนอื่น
- ๕) นักบริหารต้องตรงไปตรงมาแม้บางครั้งจะต้องทนต่อความเจ็บปวดก็ตามต้องบอกถูกผิดยกย่องสรรเสริญเป็น
  - ๖) นักบริหารต้อง มีหลักมนุษยสัมพันธ์การให้ความสำคัญกับสังคมมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา
  - ๗) นักบริหารต้องริเริ่มทำเอง หัดแปลงความคิดออกมาเป็นการกระทำให้อื่นๆชื่นชวยอมรับให้ได้
  - ๘) นักบริหารต้องไม่กลัวที่จะฝึกผู้ช่วยไว้แทนตำแหน่งเมื่อท่านเลื่อนสูงขึ้นไป
  - ๙) บอกให้เขารู้ ไม่เก็บเรื่องเงียบ ให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าอะไรเป็นอะไรและให้ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงาน
  - ๑๐) นักบริหารต้องอ่านเรียนเสมอๆ ต้องใช้ความรู้เทคนิคแนวคิดใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ ได้กล่าวถึง วงจรควบคุมการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ชั้น ดังนี้

- ๑) การวางแผน (Plan) คือ การวางแผนช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบ ที่เป็นจริงขึ้นมาเริ่มลงมือปฏิบัติ (DO) ในแผนงานที่ดีมี ได้แก่
  - (๑) กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
  - (๒) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
  - (๓) กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้
- ๒) การปฏิบัติตามแผน (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ลักษณะ ดังนี้
  - (๑) การวางแผนกำหนดการ ได้แก่ การแยกกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกระทำการ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
  - (๒) การจัดทำแบบเมทริกซ์ การจัดแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงแหล่งต่าง ๆ มาได้เพื่อช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

^{๑๑} สุรัฐ ศิลปะอนันต์, **นักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐๗-๒๒๔.

(๓) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

๓) การตรวจสอบ (CHECK) การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

(๑) กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

(๒) การรวบรวมข้อมูลและการพิจารณากระบวนการทำงาน

(๓) การรายงาน เสนอผลการประเมินทั้งมาตรการการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว เช่น รายงานเป็นทางการแบบสมบูรณ์และแบบไม่เป็นทางการ

๔) การแก้ปัญหา (ACT) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อผิดพลาดขึ้นจะทำงานได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่คำพบ เช่น ผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ที่ต้นเหตุ ดังแสดงภาพวงจรการควบคุม^{๑๒}

สุรพงษ์ หิมะนันท์ ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง แนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต ๑ ไว้ว่าการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน อาศัยแนวคิด ดังนี้^{๑๓}

๑. การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในฐานะที่ให้ความสะดวกและส่งเสริมการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญและใช้เวลาในการบริหารงานด้านนี้อย่างเหมาะสม

๒. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีขอบข่ายครอบคลุมถึงการก่อสร้าง การใช้การบำรุงรักษา การควบคุมดูแล และการประเมินผลการดำเนินงาน

๓. ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่หลายประการในการดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ดังนั้นการทราบบทบาทหน้าที่และปฏิบัติได้ครบถ้วน จะทำให้งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การบริหารงานตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารจะทำให้การดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ในการดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จำเป็นจะต้องอาศัยแนวคิดหลายประการมาประกอบการพิจารณา เพื่อกำหนดแนวทางดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญมี ๓ ประการ คือ

๕.๑ การบริหารงานอาคารสถานที่

๕.๒ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

๕.๓ การป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน

^{๑๒} สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำนักรายสาร, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘๘ - ๑๙๐.

^{๑๓} สุรพงษ์ หิมะนันท์, “แนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ การใช้บุคลากรหรือทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดใน การบริหารและให้การบริหารดำเนินไปอย่างมีความราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๒.๑ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร กล่าวว่า ผู้บริหารสามารถช่วยให้บุคลากรพัฒนางานอาชีพได้ด้วยการแสดงบทบาท ๕ ประการได้แก่ ผู้อำนวยการผู้อำนวยความสะดวก ผู้ประเมิน ผู้คาดการณ์ผู้ให้คำปรึกษา และผู้ส่งเสริมสนับสนุน ดังรายละเอียดต่อไปนี้^{๑๔}

บทบาทผู้อำนวยการผู้อำนวยความสะดวก ได้แก่

๑. ช่วยให้ผู้บุคลากรรู้คุณค่าในงานอาชีพ ความสนใจ และทักษะที่เป็นจุดขายของตน
๒. ช่วยให้ผู้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนอนาคตด้านการทำงานในระยะยาว
๓. สร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละคนแสดงความสนใจเกี่ยวกับอนาคตด้านการทำงานของตนได้
๔. ช่วยให้ผู้บุคลากรมีความเข้าใจและสามารถแสดงความต้องการของตนเกี่ยวกับอนาคตด้านการทำงานได้

บทบาทผู้ประเมิน ได้แก่

- ๑ . แจ้งผลการประเมินเกี่ยวกับการทำงานและผลการปฏิบัติตัวของสมาชิกในองค์กรอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา
- ๒ . แจ้งให้ผู้บุคลากรทราบความคาดหวังและมาตรฐานที่ใช้ในการประเมิน
- ๓ . รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรว่าสิ่งใดมีความสำคัญต่อการทำงานในปัจจุบันและความมุ่งหวังในการปรับปรุงการทำงานต่อไป
- ๔ . ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการทำงาน ผลการปฏิบัติตัวและเป้าหมายในงานอาชีพ
- ๕ . เสนอแนะกิจกรรมที่ช่วยให้บุคลากรสามารถปรับปรุงการทำงานและการปฏิบัติตัวของตนได้

บทบาทผู้คาดการณ์ มีดังนี้

- ๑ . ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร อาชีพ และอุตสาหกรรม
- ๒ . ช่วยให้ผู้บุคลากรสามารถให้ข้อมูลและเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้
- ๓ . ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นและการพัฒนาใหม่ๆ ที่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานของบุคลากร

บทบาทผู้ให้คำปรึกษา มีดังนี้

- ๑ . ช่วยให้ผู้บุคลากรแสดงเป้าหมายเกี่ยวกับอนาคตด้านการทำงานที่ตนต้องการได้

^{๑๔} ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. ประสิทธิภาพภาวะผู้นำ ของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหาร สถานศึกษา คุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์. (วารสารวิชาการ, ๕(๘),๑๒- ๑๓,๒๕๔๕ข.), หน้า ๓๗.

๒ . ช่วยเหลือบุคลากรในการคัดเลือกเป้าหมายเกี่ยวกับอนาคตด้านการงานที่สามารถปฏิบัติได้จริง

๓ . เชื่อมโยงเป้าหมายในด้านการงานที่มีประสิทธิภาพให้เข้ากับความต้องการทางธุรกิจและความเป้าหมายขององค์กร

๔ . แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนรวมทั้งอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในหน้าที่การงาน

บทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน มีดังนี้

๑ . ช่วยให้บุคลากรแต่ละคนสามารถพัฒนาแผนงานโดยละเอียดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงาน

๒ . ช่วยให้บุคลากรประสบความสำเร็จด้วยการประสานงานกับบุคคลในสาขาอาชีพอื่นๆ ในองค์กรหรืออุตสาหกรรม

๓ . อภิปรายถึงความสามารถและเป้าหมายในหน้าที่การงานของบุคลากรกับบุคคลที่สามารถหยิบยื่นโอกาสดีๆ ให้กับบุคลากรเหล่านั้นได้

๔ . สนับสนุนให้บุคลากรรู้จักใช้แหล่งข้อมูลต่างๆ ในการสร้างแผนงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่าผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สร้างจิตสำนึกในด้านทิศทางและเป้าหมาย มีความคาดหวังใน ครู บุคลากร โดยเฉพาะผู้เรียน ให้ความสำคัญในการปรับปรุงการเรียนการสอน ติดตามดูแลการปฏิบัติงาน จูงใจครูและบุคลากรให้พยายามทำได้ดีที่สุด^{๑๕}

สุรพล วงสินธ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำ ในการบริหารคุณภาพ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้นำ ในการพัฒนาวิชาการ และเป็นผู้นำ ในการจัดงบประมาณ เพื่อสนับสนุนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา^{๑๖}

สุรศักดิ์ ปาเฮ กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อผลสำเร็จของการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเป็นทั้งนักวิชาการและผู้บริหาร^{๑๗}

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือผู้อำนวยความสะดวกในการช่วยให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนอนาคตด้านการงานในระยะยาวสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตด้านการงานของตนได้รวมทั้งการสนับสนุนให้คำปรึกษา และประเมินผลการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

^{๑๕} สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร. (กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔). หน้า ๑๓๐.

^{๑๖} สุรพล วงสินธ์. ผู้บริหารคือผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง. (กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, ๒๕๔๕). หน้า ๑๖.

^{๑๗} สุรพงษ์ หิมะนันท์, “แนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

๒.๓.๑ ความหมายของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

ความหมายของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษานั้น ได้มีนักการศึกษาให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมว่า หมายถึงสรรพสิ่ง ข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และกิจกรรมทั้งหลายที่อยู่รอบมนุษย์ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น ๒ หมวดใหญ่ ๆ คือสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น^{๑๘}

มยุรี สิงห์โทราช กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึงบรรยากาศหรือสภาพการณ์ต่างๆ ในสถานศึกษาที่เป็นวัตถุ สิ่งของ หรือตัวบุคคล ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนทุกๆ ด้าน^{๑๙}

สแตปปี้ และโดโรธี (Stapp & Dorothy), 1981, p. 1 ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาประชากรของโลกให้มีความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมทั้งหมดและปัญหาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ความรู้เจตคติ แรงจูงใจการปฏิบัติและทักษะในการปฏิบัติงานเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อม^{๒๐}

สวัสตี สายประสิทธิ์และคนอื่นๆ ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไว้ว่า เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวให้ผู้ที่มีสัมผัสมีความโน้มเอียงไปกับสภาพแวดล้อมนั้นเป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศโน้มนำความรู้สึกรักของเด็กให้มีความสงบเห็นสิ่งดีงามในธรรมชาติ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชีวิต มีความพึงพอใจที่จะเรียนทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย^{๒๑}

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา คือ การจัดอาณาบริเวณสถานศึกษา อาคารเรียน ห้องเรียน ตลอดจนการตกแต่งการใช้พื้นที่การวางติดตั้งสิ่งมวลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน การสร้างสมความรู้สึกรักคิด ความชอบ การเห็นคุณค่า ระเบียบ

^{๑๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พรทิทการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓๕.

^{๑๙} มยุรี สิงห์โทราช.ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ . **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร,๒๕๔๐) , หน้า ๒๐.

^{๒๐} Stapp, B.W., & Dorothy, A.C. Environmental Education Activities Manual. Michigan :Thomson Sohre Inc. (1981), p. 1.

^{๒๑} สวัสตี สายประสิทธิ์, **คู่มือสอบและปฏิบัติราชการ** , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิคอาร์ต),หน้า ๖๒๘.

ค่านิยม ตลอดจนสร้างพฤติกรรม และบุคลิกภาพของผู้เรียนและการโน้มเอียงตามลักษณะของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา^{๒๒}

เบอร์นาร์ด ได้ให้คำจำกัดความสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็น กระบวนการพัฒนาประชากรในเรื่อง

- ๑) ความรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมวัฒนธรรม
- ๒) ความตระหนักถึงปัญหา เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา
- ๓) เพื่อจูงใจให้มีการสร้างพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม อันจะทำให้ชีวิตมีคุณภาพที่ดี^{๒๓}

นิยาม กริมใจ ได้ให้ค่านิยมศัพท์ของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึง การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบของสถานที่ ความรื่นรมย์ ความสวยงาม และมีความปลอดภัยในสถานที่^{๒๔}

วสันต์ ปัญญา กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง สภาพของสิ่งต่างๆ ที่อยู่หรือเกิดขึ้นในสถานศึกษา เป็นสิ่งเร้าที่มีศักยภาพและมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียน สภาพของสิ่งต่างๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากบุคคลชุมชน สังคมและธรรมชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน และมีอิทธิพลกับบุคลากรในสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ทั้งในด้านบวกและลบ^{๒๕}

วราพร ศรีสุพรรณ กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา คือ กระบวนการทางการศึกษาที่จะทำ ให้คนเรารู้จักธรรมชาติและรู้จักฐานะบทบาทของตนที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ โดยมีเป้าหมายที่จะให้บุคคลดำรงอยู่อย่างประสานสอดคล้องกับธรรมชาติพร้อมๆ กับอยู่ในสังคมระดับท้องถิ่น ประเทศและโลกอย่างปกติสุข^{๒๖}

ราตรี ภารา กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นรากศัพท์เคมีจากภาษาฝรั่งเศส โดย Eviron แปลว่า Around ฉะนั้น Environment จึงหมายถึง Totality of Man's Surroundings ในภาษาไทย หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

^{๒๒} ชัยยงค์ พรหมวงศ์, ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามความรับรู้ของนักเรียน (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ๒๕๔๐), หน้า ๒๐.

^{๒๓} Bernard, A. (1982). A Comparison of Two Methods of Teaching Machines in High School Science Education, 8(1), 69-108.

^{๒๔} นิยม กริมใจ. ทศนะของนักศึกษาต่อกระบวนการบริหารสถานศึกษาศึกษา เฉพาะกรณีโรงเรียน อรรถวิทย์พนิกการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา** (สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑), หน้า ๖๑.

^{๒๕} วสันต์ ปัญญา. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกระบี่. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช.** ๒๕๔๔, หน้า ๑๓.

^{๒๖} วราพร ศรีสุพรรณ.. **สิ่งแวดล้อมศึกษา มุลินิธิโลกสีเขียว.** (กรุงเทพฯ : โอ.เอส. ปรินต์เฮ้าส์). ๒๕๓๖, หน้า ๗๕.

ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง “สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา”^{๒๗}

นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาขโรจน์ กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นสภาพที่เกิดจากผลกระทบของสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ในสถานศึกษา อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ได้ อาจเป็นรูปธรรมมองเห็นและจับต้องได้หรือเป็นนามธรรมมองไม่เห็น จับต้องไม่ได้^{๒๘}

พ. โพธิ์ทัพพะ ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไว้ว่า เป็นการรับรู้หรือความรู้สึกและทัศนคติที่โรงเรียนได้รับจากสมาชิกในโรงเรียนทั้งในทางที่ดีและในทางไม่ดี ความรู้สึกในทางที่ดีนั้นทำให้เกิดความประทับใจ พอใจ และอบอุ่นใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจต่อโรงเรียน ความรู้สึกที่ไม่ได้นั้นอาจทำให้ขาดความรัก ไม่มีความผูกพันปราศจากความเป็นเจ้าของเกิดความเฉยเมย ความเบื่อหน่าย ความเห็นห่าง และความไม่รับผิดชอบ^{๒๙}

เกษม จันทรแก้ว และประพันธ์ โภยสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาคือ ขบวนการให้ความรู้ที่มีระบบและแบบแผนในการพัฒนาทักษะ เจตคติ และประสบการณ์ ทำให้เกิดความคิดรวบยอดในการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี^{๓๐}

พิเชษฐ ศรีเมฆ ได้ให้แนวคิดไว้ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาทักษะและเจตคติ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา และผลกระทบของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์^{๓๑}

อนันต์ นามทองตัน ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไว้ว่า เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวสมาชิกในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีผลทำให้เกิดความโน้มเอียงไปกับสภาพแวดล้อมนั้น เกิดความรู้สึกและทัศนคติต่อโรงเรียนทั้งทางบวกและทางลบ ความรู้สึกในทางบวกจะทำให้เกิดความประทับใจ อบอุ่นใจ พอใจ ความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของตลอดจน

^{๒๗}ราตรี ภารา, **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรภาพพิมพ์ จำกัด), ๒๕๔๐, หน้า ๙.

^{๒๘}นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาขโรจน์. . **หน่วยที่ ๙ การบริหารสภาพแวดล้อมสถานศึกษา**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช. ๒๕๔๖, หน้า ๕๘.

^{๒๙}โพธิ์ทัพพะ, **มาสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนกันเถอะ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรครู), ๒๕๓๓, หน้า ๓๓.

^{๓๐}เกษม จันทรแก้ว และประพันธ์ โภยสมบูรณ์. **หลักการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา**. (กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). ๒๕๒๕, หน้า ๗

^{๓๑}พิเชษฐ ศรีเมฆ. **ความรู้ การรับรู้และพฤติกรรมอนามัยเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ในตับของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ . วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.**(๒๕๒๘).หน้า ๔๔.

มีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาอยู่ร่วมเป็นสมาชิก ส่วนทางลบนั้นทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย หมางเมิน เกิดความเฉยเมย ปราศจากความเป็นเจ้าของ^{๓๒}

วินัย วีระวัฒนานนท์ และบานชื่น ศรีพันผ่อง กล่าวว่าสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นกระบวนการศึกษาที่เน้นความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมปัจจัยทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อมนุษย์ เพื่อสร้างเจตคติ พฤติกรรมและค่านิยม ในอันที่จะรักษาหรือพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของตนเองและของมนุษย์โดยรวม^{๓๓}

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความรู้ ความสำนึกและความรับผิดชอบ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนและประชาชน เพื่อให้เกิดการรักษาและเสริมสร้างและการนำไปใช้อย่างชาญฉลาดคุ้มค่า เพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเหล่านั้นได้รับการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องสูงสุดในปัจจุบันและยังคงรักษาศักยภาพสำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อลูกหลานต่อไปในอนาคต^{๓๔}

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า สิ่งแวดล้อมคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิตทั้งที่เป็นรูปธรรม (จับต้องและมองเห็นได้) และนามธรรม (วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณีความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวโยงถึงกัน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันไปทั้งระบบ^{๓๕}

สุปรินชา หิรัญโร ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า งานบริหารสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน นับเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากสิ่งแวดล้อมนอกจากจะช่วยเกื้อหนุนและเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนยังมีอิทธิพลในการหล่อหลอมพฤติกรรม ทักษะค่านิยม สติปัญญาและสังคมของครูและนักเรียน สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึที่ดีต่อการเรียนรู้ก่อให้เกิดความรักความภักดี และความภูมิใจใน

^{๓๒} อนันต์ นามทองตัน, บรรยายการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ, **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, สาขาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร), ๒๕๓๔, หน้า๗.

^{๓๓} วินัย วีระวัฒนานนท์ และบานชื่น ศรีพันผ่อง.. **สิ่งแวดล้อมศึกษา**. (กรุงเทพฯ : ส่องสยาม). ๒๕๓๙. หน้า ๑๕-๑๖.

^{๓๔} กรมวิชาการ. **ทิศทางและนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา**. (เอกสารแผ่นพับ) กรุงเทพฯ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (อัดสำเนา), ๒๕๓๒, หน้า ๑

^{๓๕} คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. **การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์ และพลังงาน. ๒๕๓๐, หน้า ๑๕.

สถาบัน ซึ่งผลไปถึงความพยายามที่จะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะและสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองและสถาบันอีกด้วย^{๓๖}

จากความหมายของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง สภาพการณ์ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่หรือเกิดขึ้นในสถานศึกษา ทั้งที่เป็นวัตถุ สิ่งของ ตัวบุคคล วิธีการ หรือกระบวนการต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในสถานศึกษาและส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของนักเรียนทั้งในด้านบวกและด้านลบ

๒.๓.๒ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

สำหรับความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษานั้น มีนักการศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษา ได้อธิบายถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

สวัสดี โนนสูง ได้อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อสิ่งมีชีวิตไว้ดังนี้

๑. มีความสำคัญต่อการคงอยู่ของสิ่งมีชีวิต โดยเป็นองค์ประกอบของชีวิตและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่นคนและสัตว์ต้องการอากาศออกซิเจนเพื่อการหายใจและเผาผลาญอาหารหากอากาศเป็นพิษจะทำให้ชีวิตตายได้

๒. มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน โดยเฉพาะที่มีทำเลเหมาะสมจะมีมนุษย์อยู่หนาแน่น เช่นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบชายฝั่งทะเล และที่ราบตามหุบเขา ถ้าสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม จะมีการอพยพไปสู่สภาพแวดล้อมที่ดีกว่า

๓. มีอิทธิพลต่อลักษณะที่อยู่อาศัย เช่น บ้านเรือนในแต่ละภูมิภาคจะมีการใช้วัสดุที่เหมาะสมกับภูมิอากาศ

๔. สิ่งแวดล้อมเป็นกำหนดลักษณะการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่นแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ราบลุ่ม มีลมมรสุม ป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์ มนุษย์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม

๕. สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองและความผาสุกของมนุษยชาติเพราะหากประเทศใดมีทรัพยากรมาก รู้จักใช้อย่างเหมาะสม จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง เพราะทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสังคมมนุษย์

๖. ทางด้านวิชาการสิ่งแวดล้อมยังบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาติ เช่นศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ อันแสดงออกถึงวิวัฒนาการและความรุ่งเรืองของมนุษย์ในอดีตและเกิดความภูมิใจของบุคคลในชาติ นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมที่สวยงามทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ยังอำนวยประโยชน์ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจได้เป็นอย่างดี

๗. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาและความเจริญของประเทศ ตลอดจนถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดม

^{๓๖} สุปรีชา หิรัญโร.การวางแผนพัฒนาโรงเรียน . (พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์). ๒๕๓๑,

สมบูรณ์และสิ่งแวดล้อมดี จะส่งผลให้ประชาชนในประเทศนั้นมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีด้วย^{๓๓๗}

มยุรี สิงห์โทรราช กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่มีผลทางการศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่เด็กได้พบสิ่งแวดล้อมหลายอย่าง เช่น ได้มีการสมาคมติดต่อกับครูและเพื่อนนักเรียนในวัยต่างๆ ได้อ่านหนังสือในห้องสมุด ได้ดูภาพยนตร์และโทรทัศน์ และได้ฟังวิทยุที่ครูจัดขึ้น เพื่อประกอบการสอน ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๓๘}

ชัชพล ทรงสุนทรวงค์ ได้แบ่งความสำคัญของสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้^{๓๓๙}

๑. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิตมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น เช่น น้ำ ใช้เพื่อบริโภคและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ อากาศ ใช้เพื่อการหายใจของมนุษย์และสัตว์ ดิน เป็นแหล่งที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตบนบก แสงแดด ให้ความร้อน และช่วยในการสังเคราะห์แสงของพืช

๒. สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ จะช่วยปรับให้สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อม เช่น มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของมันได้ เช่น ช่วยให้ปลาอาศัยอยู่ในน้ำลึกมากได้ ช่วยให้ต้นกระบองเพชรดำรงชีวิตอยู่ในทะเลทรายได้

๓. สิ่งมีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม เช่นมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ หากปรับตัวไม่ได้จะอพยพไปอาศัยอยู่ที่อื่น

๔. สิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น เช่น เมื่อสัตว์กินพืชเป็นจำนวนมากเกินไป พืชจะลดจำนวนลง อาหารและที่อยู่อาศัยจะขาดแคลน เกิดการแก่งแย่งกันสูงขึ้น ทำให้สัตว์บางส่วนตายหรือลดจำนวนลง ระบบนิเวศนั้นก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้ง

๕. สิ่งแวดล้อมจะกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น ในแง่ของการถ่ายทอดพลังงาน ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย ในแง่ของการอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกัน หรือเบียดเบียนกัน

ธิดารัตน์ โพธิมามกะ ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมว่า เป็นแหล่งสินทรัพย์ เป็นแหล่งที่มาของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นระบบสนับสนุนการดำรงชีวิต ประกอบด้วย อากาศ น้ำ พืช สัตว์ พลังงาน วัตถุดิบ ความสวยงามทางทัศนียภาพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสินทรัพย์ ที่เกื้อกูลให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นที่มาของวัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตในระบบเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมจึงนับว่าเป็นแหล่งรองรับของเสียของเหลือจากกระบวนการ

^{๓๓๗} สวัสดิ์ โนนสูง, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอเดียนสโตร์ , ๒๕๔๓), หน้า ๖.

^{๓๓๘} มยุรี สิงห์โทรราช. ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามความรับรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ . ปรินญา นินพธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๐) , หน้า ๒๐.

^{๓๓๙} ชัชพล ทรงสุนทรวงค์, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

ผลิตและกระบวนการบริโภค เป็นที่รองรับกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ รวมทั้งหน้าที่ให้ความรื่นรมย์แก่จิตใจมนุษย์ เช่น ทะเล ภูเขา แนวปะการัง มีความสวยงามตามธรรมชาติ เป็นแหล่งที่ผู้คนนิยมไปเที่ยวพักผ่อน จากความสำคัญและความจำเป็นของสิ่งแวดล้อมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญพัฒนานักเรียนที่จะต้องได้รับเมื่ออยู่ในโรงเรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมซึ่งทุกวันนี้ทั้งนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญในส่วนนี้มากนัก ซึ่งปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น น่าจะเกิดจากการพัฒนาที่ปราศจากการวางแผนและการจัดการที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นทุกฝ่ายจึงควรให้ความสำคัญสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น^{๔๐}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ชีวิตในสถานศึกษาเป็นเวลาหลายชั่วโมงในแต่ละวัน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งนักเรียนยังอยู่ระหว่างประถมวัย ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ สถานศึกษาจึงควรจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้คล้ายคลึงหรือดีกว่าที่บ้าน โดยสนองความต้องการของนักเรียน เพื่อช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา การจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษามีวัตถุประสงค์ ดังนี้^{๔๑}

- ๑ . เพื่อจัดและปรับสภาพแวดล้อม เสริมสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้เหมาะสม
- ๒ . การเรียนการสอน ความเป็นอยู่ของนักเรียน ตลอดจนครู อาจารย์ในสถานศึกษา
- ๓ . เพื่อให้นักเรียนรักและภูมิใจในสถานศึกษาของตน
- ๔ . เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
- ๕ . เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความเป็นระเบียบ รักสวย รักงาม และมีรสนิยมที่ดี
- ๖ . เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน

กรมวิชาการ กล่าวถึงความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ว่าสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องสิ่งแวดล้อมจากการลงมือกระทำกิจกรรมโครงการต่างๆ ทั้งในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง มีจิตสำนึกที่ดี และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ นอกจากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน^{๔๒}

สุปรินชา หิรัญโร ได้กล่าวถึงอาคารและสภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมของนักเรียน ช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกต่อการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความจงรักภักดี และความภาคภูมิใจต่อสถาบัน ซึ่งจะมีผลไปถึงความพยายามที่จะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเองและสถาบัน

^{๔๐} อิศารัตน์ โพธิ์มามกะ และคณะ, **ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร : โครงการ ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๕), หน้า ๖-๗.

^{๔๑} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , **รายงานการวิจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา**. (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๒๓๕.

^{๔๒} กรมวิชาการ, **การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน** . (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๒๖.

ได้อีกด้วย นอกจากนี้แล้วสภาพแวดล้อมในสถานศึกษายังมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมทัศนคติ ค่านิยม สติปัญญาและสังคมของนักเรียนและครูอีกด้วย^{๔๓}

ธเนศ ขำเกิด ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาว่า บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีของสถานศึกษา จะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิดและคุณธรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ หากสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นไปด้วยดีแล้ว สถานศึกษาจะไม่ใช้สถานที่หลบเลี่ยงความเบื่อกวนหงุดหงิดจากตัวนักเรียน แต่จะเป็นสถานที่สร้างความหรรษาใหม่ๆ ที่รุ่มรื่นสมดังความต้องการตามวัยของนักเรียน นักเรียนจะศึกษาเล่าเรียนเต็มความรู้ความสามารถ มีความรักและเข้าใจตนเอง รู้สึกชื่นชมกับความงามของโลกรอบๆ ตัว และสร้างความงามให้แก่คนอื่น^{๔๔}

กรมวิชาการ กล่าวว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดไม่ว่าจะจัดในห้องเรียน หน้าห้องเรียน บริเวณสถานศึกษา รวมถึงรอบๆ สถานศึกษา ล้วนมีผลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่ดีงามให้เกิดแก่ผู้เรียนทั้งสิ้น อาทิ

๑ . การที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนที่สะอาด ทาสีอ่อนโยน แสงนุ่มนวล มีต้นไม้กระถาง มีรูปภาพที่ดูแล้วสบายใจ มีซุ้มหรือมุมสงบได้หาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีความคุ้นเคยกับความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น เกิดความเชื่อมั่น มีความรักและไม่อยากให้ห้องเรียนและสถานศึกษาสกปรก เกิดความเคยชินกับความสะอาด ความสวยงาม ความเป็นระเบียบน่าอยู่ที่สถานศึกษา จนซึมซับสิ่งดีๆ ที่ได้รับ เกิดความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเองจนสามารถถ่ายโอนประสบการณ์เหล่านี้เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

๒ . สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของผู้เรียนทุกด้านได้มากที่สุด คือ ครู เพราะครูสามารถประสานเชื่อมโยงการอบรมเลี้ยงดูให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีอย่างต่อเนื่อง ครูจึงนับเป็นสิ่งแวดลอมที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

๓ . เพื่อนเป็นสิ่งแวดลอมที่สำคัญมากในการสร้างเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของนักเรียนรองจากครู โดยเฉพาะวัยรุ่น วัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม นักเรียนที่มีสุขภาพจิตดี เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี มีความรักและเข้าใจเพื่อน ชอบสถานศึกษา มักจะเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

๔ . การจัดศูนย์วิชาการในห้องเรียน เป็นอีกแนวทางที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางการเรียนได้มากที่สุด ตามความสนใจ ความต้องการและความถนัด อีกทั้งยังมีผลต่อการเสริมสร้างเจตคติในการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างลักษณะนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รักการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและสามารถเรียนร่วมกับเพื่อนในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ และยังเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอีกหลายรูปแบบ อาทิ ความรับผิดชอบในการศึกษาหาความรู้ได้

^{๔๓} สุปรีชา หิรัญโร. การพัฒนาองค์กรและสภาพแวดล้อม . (กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์).๒๕๔๑.

หน้า ๑๗๕.

^{๔๔} ธเนศ ขำเกิด.รวมบทความทางวิชาการ. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.(๒๕๔๔, หน้า ๕๓)

เองจากสื่อและกิจกรรมต่างๆในศูนย์ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนต่อนักเรียน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๕ . บรรยากาศในชั้นเรียน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสามารถ และส่งเสริมความร่วมมือการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง บรรยากาศการเรียนที่ดีจะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนเต็มระหว่างครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น^{๔๕}

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาวิกฤตทั้งในระดับชุมชน สังคม ประเทศ และโลก ซึ่งเกิดจากการกระทำ ของมนุษย์ที่กระทำไปโดยตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดความรู้ ความเข้าใจที่มีค่านิยมที่ผิดและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขโดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยมให้กับมนุษยชาติทั้งหมดในส่วนของสถานศึกษาจึงมีภารกิจสำคัญในการพัฒนานักเรียนของสถานศึกษาให้ตระหนัก และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นนิสัย ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายโดยเฉพาะชุมชนให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน^{๔๖}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาว่าการที่สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ ครบถ้วน เป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครบถ้วนเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน และสังคมได้รับการพัฒนาด้วย^{๔๗}

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษาจะช่วยพัฒนานักเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม รอบด้าน และยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้ชุมชนนำไปใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วย

๒.๓.๓ ประเภทของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

สำหรับประเภทของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษานั้น นักการศึกษาได้แบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

^{๔๕} กรมวิชาการ, **การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน** .(กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๒ - ๓.

^{๔๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , **แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ -๒๕๔๙**. กรุงเทพมหานคร : (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ), ๒๕๔๕, หน้า ๒๘-๒๙.

^{๔๗} กระทรวงศึกษาธิการ . **แนวทางปฏิรูปการศึกษา** กรุงเทพมหานคร : การศาสนา.(๒๕๔๕,) หน้า ๑๒

สุเทพ ธีรศาสตร์ได้จัดสิ่งแวดล้อมออกเป็น ๒ ประเภทดังนี้^{๔๘}

๑. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่นภูเขา ป่าไม้ ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ เป็นต้น บางชนิดอาจใช้เวลาเป็นชั่วโมง หรือวันหรือเดือน หรือสปีปี ร้อยปี จึงจะเกิดเป็นสิ่งที่นั่นได้ แบ่งเป็น ๒ ชนิด ได้แก่ ๑)สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (Biotic Environment) ได้แก่ พืช สัตว์ มนุษย์๒)สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต(Abiotic Environment) เช่นอากาศ ดิน พลังงาน แร่ธาตุ ป่าไม้ ธารน้ำ เป็นต้น

๒. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Environment) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ บางอย่างสามารถมองเห็นได้ เช่นตึก บ้าน ถนน บางอย่างไม่สามารถมองเห็น เช่น กฎหมาย วัฒนธรรม แบ่งเป็น ๒ ชนิด ได้แก่

๑)สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) เช่นบ้าน ถนน เสื้อผ้า เป็นต้น

๒) สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การเมือง กฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นต้น

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมโดยพิจารณาจากความหมายและขอบเขตของสิ่งแวดล้อมแล้วแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท พอสรุปได้ ดังนี้^{๔๙}

๑.สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ (Physical Environment or Natural Resources)ได้แก่บรรยากาศ (Atmosphere)อุทกภาค (Hydrosphere)ธรณีภาค (Litosphere) และมณฑลหรือชีวลัย (Biosphere)

๒.สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Environment) ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์ของมนุษย์ เช่น ตึก ถนน ศาสนา ระบบการปกครอง เป็นต้น

เรณู ครุฑไทย กล่าวว่า กรมสามัญศึกษา ได้แบ่งประเภทของการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ ๓ ประเภท คือ^{๕๐}

๑ . บรรยากาศสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ เป็นบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่มองเห็นเป็นรูปแบบ เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สาธารณูปโภค สนามกีฬา สวนหย่อม

๒ . บรรยากาศสภาพแวดล้อมด้านการจัดการบริหาร หมายถึงบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่สร้างเสริมให้สมาชิกทุกคนร่วมกันทำงานอย่างมีความสุข มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน การให้สวัสดิการ

^{๔๘} สุเทพ ธีรศาสตร์, ISO ๑๔๐๐มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม , พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๔๙} กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม , กรม, “คู่มือแนวทางการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมระดับประถมศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ ”,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^{๕๐}เรณู ครุฑไทย. การศึกษาการดำเนินงานวิชาการ ของโรงเรียนกลุ่มนวมินทรราชูทิศ .วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร มหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และพัฒนาลัทธิสูตร (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,๒๕๔๒.),หน้า ๒๖

๓ . บรรยากาศสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา สดชื่น แจ่มใส มีความรู้สึกรักสถานศึกษา รักครู รักเพื่อน

อำภา บุญช่วย ได้แบ่งประเภทของบรรยากาศสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ ๒ ประเภท คือ^{๕๑}

๑ . การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

๒ . การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน

การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ดังนั้นห้องเรียนควรมีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ในทางบวกเพื่อพัฒนาตนเองให้มีทัศนคติอันกว้างต่อสังคมที่นักเรียนปฏิสัมพันธ์ด้วย

การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน เป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ดีแก่นักเรียน บรรยากาศสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่นักเรียนได้สัมผัสอยู่ทุกวัน อาคารเรียน อาคารประกอบ ตลอดจนบริเวณสถานศึกษาควรได้รับการปรับปรุง ตกแต่งให้สวยงามเพราะสิ่งเหล่านี้เอื้อต่อการเรียนการสอน ถ้าหากบริเวณสถานศึกษารมเย็น สดชื่น มีสีเขียว ก็เป็นสิ่งจูงใจให้นักเรียนอยากมาสถานศึกษา มีความรัก ห่วงแทน ภาคภูมิใจในสถานศึกษาของตนและเสริมสร้างการเรียนรู้แก่นักเรียน

วิลลักษณะ รัตนเพียรธัมมะ ได้จำแนกประเภทของสิ่งแวดล้อม ออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้^{๕๒}

๑. สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Natural Environment) หมายถึง สิ่งใดก็ได้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ แร่ ป่าไม้ สัตว์ มนุษย์

๒. สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Environment) อาจจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เช่น บ้าน ถนน สะพาน เครื่องบิน วัตถุมีพิษ เป็นต้น ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประการใหญ่ๆ คือ

๑) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นที่สามารถมองเห็นได้ โดยที่สิ่งที่ถูกสร้างนั้นไม่มีโอกาสกำหนดสถานที่อยู่ของตนได้ อีกทั้งเป็นสิ่งที่ยากที่จะทำตนเองให้อยู่ในภาวะแวดล้อมตามที่ต้องการได้ เช่น บ้านเรือน ถนน สะพาน รถยนต์ เครื่องบิน เป็นต้น

๒) สิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือนามธรรมสิ่งแวดล้อม (Social Environment) หรือ (Abstract environment) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ หรือเป็นการสร้างเพื่อความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ เป็นต้น

เรนศ ขำเกิด ได้แบ่งประเภทของการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้^{๕๓}

^{๕๑} อำภา บุญช่วย. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน . (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์ ,๒๕๔๒.), หน้า ๑๔๔.

^{๕๒} วิลลักษณะ รัตนเพียรธัมมะ, การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม, หน้า ๔.

๑. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณสถานศึกษาอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

๒. สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริม สนับสนุนวิชาการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา เรียนสนุก สอนสนุก ครูรักเด็ก เด็กรักครู รักเพื่อน ไม่มีบรรยากาศแห่งความน่ากลัว หวาดผวา วิดกกังวล ทุกคนอยากมาสถานศึกษา

๓. สภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ได้แก่ ระบบการบริหาร การจัดการภายในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจกัน

นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาขโรจน์ ได้แบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็น ๒ ลักษณะ คือ^{๕๔}

๑. สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แยกออกเป็นสองประเภทคือ

๑.๑ สภาพแวดล้อมที่มีชีวิต คือ คนทุกคน พืช และสัตว์ทุกชนิดที่มีในสถานศึกษา

๑.๒ สภาพแวดล้อมที่ไม่มีชีวิตซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น สภาพอากาศแสงแดด อุณหภูมิ ทัศนียภาพของลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะที่ตั้ง รวมทั้งปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ

๒. สภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่

๒.๑ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สิ่งที่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ ซึ่งปรากฏอยู่ในสถานศึกษาในหลายๆลักษณะ เช่น สถานที่ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ห้องต่างๆ และส่วนประกอบ สาธารณูปโภค ลักษณะบริการด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย เครื่องมือ สื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในสถานศึกษา

๒.๒ สภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการอยู่และปฏิบัติงานร่วมกันของคนในสถานศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น สภาพแวดล้อมด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล

สรุปว่า การแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ ประเภทที่ ๑ สิ่งแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดนโยบาย การวางแผนการนิเทศ การประเมินผล เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ประเภทที่ ๒ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ อาคารสถานที่ และบริเวณสถานศึกษา และประเภทที่ ๓ สิ่งแวดล้อมด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอน ความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมการพัฒนาและการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

^{๕๓} ธเนศ ขำเกิด. **รวมบทความทางวิชาการ**. นครปฐม: (เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๔๗-๕๑

^{๕๔} นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาขโรจน์. **หน่วยที่ ๙ การบริหารสภาพแวดล้อมสถานศึกษา**. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา**. นนทบุรี : (สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), ๒๕๔๐, หน้า ๖๑-๖๒

๒.๔ ขอบข่ายของการการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสิ่งแวดล้อม มีนักการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เสนอแนวดำเนินการ โดยแยกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ด้านการบริหารจัดการ

เริงวรรณ เสกววรรณ กล่าวว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา เกี่ยวกับการนิเทศจะต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสม เพื่อสนองความต้องการด้านความเข้าใจ ความร่วมมือ และเจตคติของบุคลากร วิธีที่นิยมปฏิบัติ คือ การเยี่ยมชมชั้นเรียน และการให้คำแนะนำปรึกษาหารือ^{๕๕}

กรมสามัญศึกษา กล่าวว่า โรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี จะทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ อบอุนใจ สบายใจ รู้สึกเป็นเจ้าของและอยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมไม่ดีจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและเห็นห่างไม่อยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดีจะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่ และมีความสุข แต่ถ้าสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนไม่ดีบุคลากรก็มีแต่ความทุกข์^{๕๖}

ทองคำ ผดุงสุข ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ การประชุมปรึกษาหารือโดยสมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะต่อส่วนรวม มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน กำหนดเป้าหมายร่วมกัน กำหนดกิจกรรมและผู้รับผิดชอบ หลังจากนั้นดำเนินการตามแผน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ และประเมินสรุปผลเมื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามวัน เวลาที่กำหนดไว้ แล้วนำไปปฏิบัติ^{๕๗}

สนอง เครือมาก ได้กล่าวว่า การวางแผนให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมเป็นการกำหนดขั้นตอนและเค้าโครงการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด และเป็นแผนระยะสั้น มาดำเนินการตามความจำเป็นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ โดยเลือกวิธีที่ดีที่สุด ทำให้เกิดการประหยัดในการใช้ทรัพยากรและระยะเวลา^{๕๘}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เปรียบโรงเรียนเสมือนบ้านหลังที่สองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ชีวิตในโรงเรียนเป็นเวลาหลายชั่วโมงในแต่ละวัน โรงเรียนจึงควรจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้คล้ายกันหรือดีกว่าที่บ้าน โดยสนองความต้องการของนักเรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา^{๕๙}

^{๕๕} เริงวรรณ เสกววรรณ. การบริหารการศึกษา. (เพชรบุรี: ม.ป.ท., ๒๕๔๔.), หน้า ๒๔๒.

^{๕๖} กรมสามัญศึกษา, การจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน เอกสารลำดับที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๒), หน้า ๓.

^{๕๗} ทองคำ ผดุงสุข. คู่มือการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา . (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๔.), หน้า ๙๒-๙๓.

^{๕๘} สนอง เครือมาก. คู่มือสอบปฏิบัติการ. (นครสวรรค์: เรียงดี, ๒๕๔๐.), หน้า ๑๕๑.

^{๕๙} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชากร (ฉบับร่าง), (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๖), หน้า ๒๓๕

สายสมร ภูเจริญ กล่าวว่า โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนให้ทุกคนในโรงเรียนมีความรู้สึกอบอุ่นเมื่อมาอยู่ร่วมกัน คือการสร้างความรัก ความผูกพัน^{๖๐}

นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาขโรจน์ ได้เสนอหลักการสำคัญในการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ๔ ขั้นตอน คือ^{๖๑}

๑. ป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่เป็นคุณค่าต่อสถานศึกษาถูกทำลาย
- ๒ . กำจัดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาให้หมดไป
- ๓ . สร้างหรือพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีหรือมีคุณภาพที่เหมาะสม
- ๔ . ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมที่ได้มาตรฐานแล้วให้คงอยู่

นอกจากนี้ยังเสนอให้สถานศึกษาประยุกต์หลักการ ๘ Rs ซึ่งเป็นหลักการสากลที่ใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมาใช้ในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ซึ่งหลัก ๘ Rs มีดังนี้

- ๑ . re-think หมายถึง การคิดก่อนใช้ สถานศึกษาควรฝึกให้บุคลากรทุกคนรู้จักคิดวิเคราะห์ผลได้ผลเสียและผลกระทบต่างๆ ตระหนักในคุณค่าและมีเจตคติที่ถูกต้องในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา
- ๒ . re-use หมายถึง การนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งมีทรัพยากรหลายอย่างในสถานศึกษาที่ถูกทอดทิ้ง แต่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้
- ๓ . re-duce หมายถึง การลดการใช้ โดยสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้ทุกคนรู้จัก การประหยัดใช้เท่าที่จำเป็น
- ๔ . re-pair หมายถึง การซ่อมแซมสิ่งที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ให้เกิดประโยชน์ ไม่ทิ้งไว้ให้รกรกตา โดยไม่เกิดประโยชน์ซึ่งจะเป็นมลพิษทั้งด้านอาคารสถานที่และด้านจิตใจ
- ๕ . re-cycle หมายถึง การหมุนเวียนหรือแปรสภาพให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้
๖. re-claim หมายถึง การดำเนินการให้สิ่งที่ไม่ใช้ประโยชน์ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยได้
๗. re-cover หมายถึง การปรับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์อยู่ในสภาพที่ถูกทอดทิ้งไม่เกิดประโยชน์ ให้อยู่ในสภาพที่เกิดประโยชน์ได้
๘. re-ject หมายถึง การคัดค้านหรือต่อต้านพฤติกรรมที่อาจทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนที่ดี ต้องได้รับการวางแผนการจัดการสภาพแวดล้อม โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและนำมาปฏิบัติ มีการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลับนำมาปรับปรุงอีกครั้ง ตามแนวปฏิบัติของ PDCA

๒.๔.๒ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

สมทรง อินสว่าง กล่าวว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่ดีนั้นควรคำนึงถึงหลักสำคัญ ๔ ประการ คือ ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุความปลอดภัยจากโรคติดต่อ ความร่มรื่น สวยงาม

^{๖๐} สายสมร ภูเจริญ , การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๘), หน้า ๓

^{๖๑} นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาขโรจน์. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓-๖๔

และความสะดวกสบาย และความเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกายของเด็ก โดยการดำเนินการแต่ ละด้าน มีดังนี้^{๖๒}

ประการที่ ๑ ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ การที่เด็กต้องใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาแต่ ละวันเป็นเวลาหลายชั่วโมงย่อมมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ ถ้าสถานศึกษาจัดสภาวะสิ่งแวดล้อมไม่ ปลอดภัย อุบัติเหตุที่พบบ่อยในสถานศึกษามีลักษณะต่างๆ กัน ได้แก่ การพลัดตกหกล้ม การถูก ของแหลมของมีคม อุบัติเหตุจากการเรียนการสอน การเล่นเกม การทดลองทางวิทยาศาสตร์ อุบัติเหตุจากการชำรุดทรุดโทรมของอาคารเรียนและ สิ่งก่อสร้างในสถานศึกษา อุบัติเหตุจาก การจราจรบริเวณทางเข้าทางออกของสถานศึกษาและภายในสถานศึกษา เป็นต้น การจัดการป้องกัน อุบัติเหตุในสถานศึกษานั้น อาจดำ เนินการดังนี้

- ๑ . จัดสถานที่ ตัวอาคาร และสภาพแวดล้อมให้ถูกหลักสุขาภิบาล
- ๒ . หมั่นตรวจสอบอาคารเรียน สิ่งก่อสร้าง และสภาวะแวดล้อมเสมอๆ ถ้าพบสิ่งชำรุด ทรุดโทรมควรรีบเร่งแก้ไขซ่อมแซมทันที
- ๓ . ติดป้ายประกาศเตือนนักเรียนให้รู้จักระมัดระวังอุบัติเหตุอันตรายต่างๆ
- ๔ . จัดหาอุปกรณ์ป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุในสถานศึกษา เช่น เครื่องมือดับเพลิง
- ๕ . จัดให้มีการสอนสวัสดิศึกษาในสถานศึกษา

ประการที่ ๒ ความปลอดภัยจากโรคติดต่อ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นที่ชุมนุมของ นักเรียน ซึ่งมาจากครอบครัวที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ถ้านักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็น โรคติดต่อ ย่อมมีโอกาสแพร่กระจายในหมู่นักเรียนด้วยกันได้ง่าย นอกจากนี้ นักเรียนอาจนำ โรคติดต่อจากสถานศึกษาไปสู่นบ้านและชุมชนที่ตนอาศัย ในการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อนั้นจะต้องดำเนินการในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ๑ . น้ำดื่ม น้ำใช้ จัดให้มีน้ำ ดื่มน้ำใช้ที่สะอาด มีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่มมีปริมาณ เพียงพอไว้ใช้ในสถานศึกษา
- ๒ . อาหาร มีการควบคุมดูแลการจัดอาหารกลางวันในสถานศึกษา หรือการจำหน่าย อาหารในสถานศึกษา โดยอาหารที่นำมาจำหน่ายควรมีลักษณะสด สะอาด ถูกหลักอนามัย มีคุณค่า ทางอาหาร และมีราคาพอสมควรที่เด็กนักเรียนจะซื้อรับประทานได้ ผู้ปรุง และผู้ปฏิบัติงานที่ เกี่ยวข้องกับอาหารต้องมีสุขภาพอนามัยดี ไม่เป็นโรคติดต่อ มีสุขนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน รักษา ร่างกายให้สะอาดอยู่เสมอ เล็บมือตัดให้สั้น ใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดปากเวลาไอหรือจาม สวมตาข่ายคลุมผม และ มีผ้ากันเปื้อน
- ๓ . การกำจัดอุจจาระ ปัสสาวะ สถานศึกษาควรจัดให้มีห้องส้วมที่สะอาด ถูกหลัก สุขาภิบาล และมีจำนวนเพียงพอ ห้องส้วมต้องหมั่นดูแลให้สะอาดอยู่เสมอ
- ๔ . การกำจัดขยะมูลฝอย สถานศึกษาควรมีถังรองรับขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะไว้ใช้ ลักษณะของถังควรทำด้วยวัสดุที่คงทนแข็งแรง ไม้รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด และขยะที่รวบรวมได้นั้นต้อง นำไปกำจัดให้ถูกหลักสุขาภิบาลทุกวัน

^{๖๒} สมทรง อินสว่าง. . การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการ สิ่งแวดล้อมสำหรับโรงเรียนและชุมชน หน่วยที่ ๘-๑๕. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .(๒๕๔๖), หน้า ๕๘๘.

๕. การกำจัดน้ำทิ้ง สถานศึกษาควรมีระบบระบายน้ำ ทั้งและระบบบำบัดน้ำทิ้งที่ถูกต้องหลัก สุขภาพ

๖. การควบคุมแมลงและพาหะนำโรค สถานศึกษาควรมีวิธีการควบคุมและป้องกันแมลง และสัตว์นำโรคด้วย เช่น จัดบริเวณสถานศึกษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย รักษาความสะอาดอาคาร สิ่งก่อสร้างและบริเวณโดยรอบ เพื่อมิให้เป็นแหล่งที่พักอาศัยของพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ หนู และอย่าให้มีน้ำ ชังบริเวณสถานศึกษาจนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงได้

ประการที่ ๓ ความร่มรื่นสวยงาม และความสะอาดสบาย จะมีส่วนช่วยส่งเสริมทั้ง สุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิตของเด็ก ซึ่งการจัดให้สถานศึกษามีความร่มรื่น สวยงามและความ สะดวกสบาย สามารถดำเนินการโดย มีการจัดตกแต่งอาคารเรียน บริเวณ และสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม โดยการจัดทำสนามหญ้า สวนหย่อม ปลูกไม้ยืนต้นไม่ดอกไม้ ประดับให้มีร่มเงา สวยงาม นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้เด็ก พอสมควร เช่น มีแสงสว่าง มีสนามเด็กเล่น สนามกีฬา ห้องพยาบาล ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่นั่งพักผ่อน เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กคลายความเคร่งเครียด และเด็กจะได้รับความสบายใจและมีสุขภาพจิต

ประการที่ ๔ ความเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกายของเด็ก ซึ่งดำเนินการโดยจัด สภาพสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่ช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางร่างกายของเด็ก เช่น การจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ให้พอดีกับขนาดร่างกายของเด็กนักเรียน จัดให้มีแสงสว่างและการ ระบายอากาศที่พอเพียงในแต่ละห้องเรียน จัดให้มีการเล่นกีฬา การออกกำลังกาย และมีเครื่องกีฬาที่ เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละวัย

วิจิตร วรุตบางกูร กล่าวว่าอาคารโรงเรียนที่ดีควรมีองค์ประกอบต่างๆ ที่เหมาะสม ควรมีลักษณะดังนี้ คือ ขนาด รูปร่าง รูปลักษณ์ วัสดุอุปกรณ์ สี แสง ทัศนียภาพ การจัดระเบียบ ภายในอาคารเป็นต้น และยังมียังมีองค์ประกอบที่สำคัญนอกเหนือจากที่กล่าวแล้วคือสุขลักษณะ ความ ปลอดภัย ความสดชื่น ความสุขสบาย และอบอุ่น บรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ความรักค่าสามัคคี กัน และวิถีทางในการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการ เช่นการเจริญเติบโต ความเห็นดีเห็นงามเมื่อยล้า การ อยู่ร่วมกัน ดังนั้นโรงเรียนและห้องเรียนจึงไม่ควรเป็นโลกหนึ่งต่างหากจากชีวิตประจำวันของนักเรียน และมีบรรยากาศอบอุ่นอยู่บ้าง เพื่อช่วยในการปรับตัวและเสริมสร้างสุขภาพจิตและประสบการณ์ของ นักเรียน^{๖๓}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้แนวทางในการจัดสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพใสถาน ศึกษา ดังนี้^{๖๔}

- ๑ . จัดทำผังบริเวณสถานศึกษา
- ๒ . กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบดำเนินงานดูแลรักษา
- ๓ . เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัด
- ๔ . จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

^{๖๓} วิจิตร วรุตบางกูร, การวางแผนผังและพัฒนาสถานศึกษา , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ขนิษฐานการพิมพ์,๒๕๒๔), หน้า ๒.

^{๖๔} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางปฏิรูปการศึกษา . (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา,๒๕๔๕.), หน้า ๓-๙.

- ๕ . จัดตั้งงบประมาณเพื่อการดำเนินการ
- ๖ . ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรได้เข้าร่วมกิจกรรม
- ๗ . เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สนับสนุน การจัด
สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของครู

เกียรติวรรณ อมาตยกุล ได้กล่าวถึงอาคารสถานที่ไว้ว่า เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นสถานที่ให้ความรู้เป็นที่ใดก็ได้ที่ผู้เรียนสะดวกและพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มีบรรยากาศในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนดังนั้นอาคารสถานที่จึงต้องเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนการสอน และเสาะแสวงหาความรู้ของผู้เรียน^{๖๕}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาไว้ ๔ ประการ ดังนี้ ประการแรก สถานศึกษารับนโยบายจาก สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ดำเนินการพัฒนาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยจัดทำแผนงานและโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ประการที่สอง การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการเป็นแบบอย่างที่ดี ประการต่อมา การพัฒนาอาคารสถานที่ บริเวณสถานศึกษา ให้ร่มรื่น สวยงาม สะอาด และปลอดภัย เพื่อสถานศึกษาจะได้มีอาคารสถานที่ที่ถูกต้องลักษณะตามความเหมาะสม และประการสุดท้าย สถานศึกษากำหนดแนวปฏิบัติในด้านการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟฟ้า และการกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการประหยัดน้ำ การประหยัดไฟฟ้าและการกำจัดขยะ^{๖๖}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ดังนี้^{๖๗}

- ๑ . บริเวณสถานศึกษา ต้องพัฒนาให้ร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย โดยดำเนินการดังนี้
  - ๑.๑ สถานศึกษาที่มีพื้นที่มากให้ปลูกป่า ทำแปลงเกษตร สวนหย่อม สวนสมุนไพร สวนไม้ในวรรณคดี หรือสวนวิทยาศาสตร์ ฯลฯ
  - ๑.๒ ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น เพื่อความร่มรื่น สวยงาม
  - ๑.๓ จัดทำ รางระบายน้ำ เพื่อไม่ให้ น้ำท่วมขัง
  - ๑.๔ จัดให้มีป้ายชื่อสถานศึกษาที่สวยงามอยู่เสมอ
  - ๑.๕ จัดให้มีรั้วที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อม
  - ๑.๖ จัดสนามกีฬาให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้

^{๖๕}เกียรติวรรณ อมาตยกุล , การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ , (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) , ๒๕๓๐, หน้า ๕๐.

^{๖๖}สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .แนวทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา. (กรุงเทพฯ: การศาสนา), ๒๕๔๑, หน้า ๔-๙.

^{๖๗}สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .แนวทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา. (กรุงเทพฯ: การศาสนา), ๒๕๔๑, หน้า ๓๘-๔๐.

- ๑.๗ จัดให้มีสนามเด็กเล่นที่เหมาะสมและปลอดภัย
- ๑.๘ จัดบริเวณสถานศึกษาให้สะอาด เรียบร้อย อยู่เสมอ
- ๑.๙ จัดให้มีสถานที่พักผ่อนภายในบริเวณสถานศึกษา
- ๑.๑๐ จัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณสถานศึกษาให้เกิดความสวยงามไม่ทรุดโทรม

๒ . บริเวณอาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณอื่นๆ ต้องพัฒนาให้สะอาดปลอดภัย ถูกสุขลักษณะและสวยงาม โดยดำเนินการดังนี้

- ๒.๑ อาคารเรียนมั่นคง แข็งแรง อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี
- ๒.๒ พื้นอาคารและบริเวณทางเท้ารอบอาคารสะอาดอยู่เสมอ
- ๒.๓ จัดให้มีแสงสว่างในห้องเรียนอย่างเพียงพอ
- ๒.๔ จัดให้มีการระบายอากาศในห้องเรียนอย่างเหมาะสม
- ๒.๕ จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้สวยงาม มีมุมต่างๆ เช่น มุมหนังสือ มุมสบาย มุม
อนามัย ป้ายนิเทศ ป้ายแสดงผลงาน ตู้เก็บอุปกรณ์การเรียน เป็นต้น
- ๒.๖ จัดให้มีสถานที่รับประทานอาหารอย่างเพียงพอ
- ๒.๗ สถานที่ประกอบอาหารสะอาด และถูกสุขลักษณะ
- ๒.๘ จัดให้มีภาชนะปกปิดอาหาร เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากพาหะนำโรค
- ๒.๙ จัดให้มีส้วมถูกสุขลักษณะ และมีจำนวนเพียงพอสำหรับนักเรียน
- ๒.๑๐ ส้วมต้องไม่มีกลิ่นเหม็นรบกวน ไม่เปียกชื้น และสะอาดอยู่เสมอ
- ๒.๑๑ บ่อพักส้วมต้องมิดชิด ป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
- ๒.๑๒ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ภายในส้วมถูกสุขลักษณะ มีความสะอาด
- ๒.๑๓ จัดน้ำสะอาดให้นักเรียนดื่มตลอดปี
- ๒.๑๔ จัดให้มีแก้วน้ำส่วนตัวสำหรับนักเรียนทุกคน
- ๒.๑๕ จัดให้มีที่ล้างมือสำหรับนักเรียน
- ๒.๑๖ จัดที่ระบายน้ำทิ้ง และระบายน้ำเสีย
- ๒.๑๗ จัดทำรางระบายน้ำรอบๆอาคารเรียน และอาคารประกอบ
- ๒.๑๘ ต่อท่อระบายน้ำจากห้องน้ำอ่างล้างมือ ลงสู่ท่อระบายน้ำและเปิดลงสู่ท่อ
สาธารณะ หรือระบายลงสู่บ่อซึมตามความเหมาะสม
- ๒.๑๙ จัดหาภาชนะรองรับขยะให้เพียงพอ โดยมีถังขยะ
- ๒.๒๐ จัดให้มีที่กำจัดขยะที่เหมาะสมตามสภาพสถานศึกษา

ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานด้านอาคารสถานที่และการจัด
บรรยากาศสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ตามความเหมาะสมของสภาพปัญหา และขนาดของ
สถานศึกษา ซึ่งสิ่งที่เป็นบทบาทของผู้บริหารในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษานั้น มีนักวิชาการ
และหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

เมธี ปลัณธนานนท์ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแง่ของอาคารสถานที่นั้น จะต้องสนองประโยชน์ใช้สอยได้สูงสุด กล่าวคือ ต้องมีลักษณะสำคัญ ๑๐ ประการ ดังนี้^{๖๘}

๑. มีความเพียงพอ (Adequacy) มีอาคาร ห้องเรียน และอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเพียงพอ
๒. มีความเหมาะสม (Suitability) มีความเหมาะสมในด้านที่ห้องของสถานศึกษา ลักษณะพื้นที่ การจัดห้องต่างๆ
๓. มีความปลอดภัย (Safety) มีการป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายต่างๆ เช่น อุบัติเหตุ อัคคีภัย เป็นต้น
๔. สุขลักษณะ (Healthfulness) หมายถึงอยู่ห่างไกลจากอากาศเป็นพิษ เช่น ช่าง โสเภณี และการพิจารณาสิ่งเสริมในด้านสุขภาพอนามัย
๕. ระยะเวลาที่ติดต่อและใช้สอย (Accessibility) ที่ตั้งของโรงเรียนจะต้องไม่ไกลหมู่บ้าน รวมทั้งไม่ห่างไกลจากสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะให้ประโยชน์ต่อสถานศึกษา เช่น สถานีอนามัย หรือสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียนจากจุดต่างๆ ในบริเวณมีความเหมาะสม เช่น ส่วนไม่ไกลตัวอาคารเกินไป หรือบ้านพักครู ไม่ควรตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียน
๖. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) จะต้องมีการเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น สามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่ผนังกันห้องและเอื้ออำนวยต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์เครื่องใช้ให้ใช้ประโยชน์แก่กิจกรรมหลายๆอย่าง
๗. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) การได้ใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มากแต่ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยน้อยที่สุดหรือคุ้มค่าที่สุด
๘. มีความประหยัด (Economy) หมายถึงสามารถวางแผนผังและอาคารมีการออกแบบได้คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนและเสียค่าบำรุงรักษาน้อยและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีความประหยัด เช่น ประหยัดในการซ่อม บำรุงรักษา การเคลื่อนย้าย
๙. สามารถขยายขยายได้ (Expansibility) หมายถึงการออกแบบอาคารที่ซึ่งสามารถขยายได้ง่ายและสิ้นเปลืองน้อย รวมทั้งการขยายพื้นที่ดินของสถานศึกษา

สุปรัชญา หิรัญโร ได้กล่าวถึงเกณฑ์อาคารเรียนรวมทั้งสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม สรุปได้ดังนี้^{๖๙}

- ๑ . สถานที่ที่ตั้งต้องพิจารณาถึงความสะดวกในการติดต่อและมีบรรยากาศที่ดีในระยะยาว
- ๒ . ลักษณะพื้นที่ตั้งอาคาร สถานที่ควรเป็นที่ราบหรือที่ราบสูง น้ำท่วมไม่ถึงและไม่เป็นที่สูงเกินไปจนเป็นปัญหาเกี่ยวกับสุขาภิบาล
๓. ขนาดและเนื้อที่ควรมีขนาดกว้างพอที่จะสร้างตึกเรียน อาคารประกอบ และมีที่ว่างสำหรับการเรียนพลานามัย มีที่โล่งเป็นสนามเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ
- ๔ . ควรพิจารณาถึงการคมนาคมไม่ห่างไกลจากแหล่งชุมชนมากนัก

^{๖๘} เมธี ปลัณธนานนท์, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๓๑), หน้า ๙-๑๐.

^{๖๙} อ้างแล้ว, หน้า ๑๖.

๕ . ควรตั้งอยู่ในที่ปลอดภัยจากสิ่งรบกวนต่างๆ ที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียน เช่น โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม แหล่งการพนัน

สมคิด บางโม ได้กล่าวว่า สถานที่ตั้งของอาคารเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบการดูแลบำรุงรักษา และการปรับปรุงอาคารสถานที่ การบริหารอาคารสถานที่การวางแผนการใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างและจัดหาอาคารเพิ่มเติมเป็นคณะกรรมการการควบคุมการก่อสร้างอาคารให้ความรู้เรื่องการใช้อาคารสถานที่ แต่งตั้งเวรยามในการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ประดับตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้ดูสะอาด มีบรรยากาศดี ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของอาคารสถานที่ ประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ สรุปปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและหาข้อเสนอแนะพร้อมแนวทางการแก้ไข^{๗๐}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารอาคารสถานที่ บรรยากาศ สภาพแวดล้อม ไว้ดังต่อไปนี้^{๗๑}

- ๑ . งานจัดสร้างอาคารสถานที่ ผู้บริหารมีบทบาท ดังนี้
  - ๑.๑ ของงบประมาณจัดสร้างอาคาร สถานที่
  - ๑.๒ ควบคุมการก่อสร้างอาคารให้ถูกต้อง และเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
  - ๑.๓ ดำเนินการเกี่ยวกับการรื้อถอนอาคารให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
  - ๑.๔ จัดการเกี่ยวกับที่ดินของสถานศึกษาให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยที่ราชพัสดุ
  - ๑.๕ ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนแก้ปัญหาการขาดแคลนอาคารสถานที่ในกรณีงบประมาณของทางราชการไม่เพียงพอ
  - ๑.๖ จัดให้มีการตกแต่งอาคาร สถานที่ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม
- ๒ . การใช้อาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาท ดังนี้
  - ๒.๑ ดำเนินการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า โดยให้บุคลากรในสถานศึกษา มีส่วนร่วม
  - ๒.๒ จัดให้มีแผนผังบริเวณสถานศึกษา อาคารประกอบ ห้องเรียนและห้องพิเศษ
  - ๒.๓ จัดให้มีการทำตารางการใช้อาคารสถานที่
  - ๒.๔ ให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชนในกิจกรรมของชุมชน
- ๓ . งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาท ดังนี้
  - ๓.๑ ตรวจสอบสภาพของอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ
  - ๓.๒ จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ชำรุด
  - ๓.๓ จัดให้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอาคารสถานที่ของบุคลากร
  - ๓.๔ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่
- ๔ . งานควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

^{๗๐} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช), ๒๕๔๕, หน้า ๑๗๗.

^{๗๑} คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน

กรุงเทพมหานคร: (คุรุสภา.ลาดพร้าว,๒๕๔๑.), หน้า ๒๗-๓๐

- ๔.๑ จัดเวรยามดูแลสถานที่ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัย
- ๔.๒ ตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างบุคลากร
- ๔.๓ ดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้องเมื่อมีผู้ขอใช้อาคารสถานที่
- ๔.๔ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ดูแลอาคารสถานที่
- ๕ . งานประเมินผลการใช้อาคารสถานที่
- ๕.๑ ประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ
- ๕.๒ ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน
- ๕.๓ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการรักษาอาคารสถานที่เท่าที่
นักเรียนจะมีส่วนร่วมได้
- ๕.๔ ใช้เทคนิคต่างๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่ และรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน

ระวีวรรณ ชันธาโรจน์ ได้แสดงความคิดเห็นถึงบทบาทของผู้บริหารต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาว่า ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการบริหารทรัพยากรในสถานศึกษามากที่สุด ผู้บริหารมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้บริหารสำคัญที่สุดในการทำงานและส่งเสริมสนับสนุนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดลอมที่จะทำให้คณะทำงานประสบความสำเร็จในการทำงาน โดยให้การสนับสนุน เสริมแรง สร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่คณะทำงาน^{๗๒}

นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์ ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารควรดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสม ถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งผู้บริหารควรดำเนินการมีดังนี้^{๗๓}

๑ . การบริหารจัดการด้านภูมิทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพิจารณาและคำนึงได้แก่ สถานที่ตั้ง การวางแนวเขตทางสัญจร สุนทรียภาพและสิ่งแวดลอม การตกแต่งบริเวณดูให้สวยงาม และการกำหนดบริเวณเป็นเขตหรือเป็นสัดส่วนเฉพาะ

๒ . การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารควรมีการวางแผนดำเนินการ และจัดอาคารสถานที่ ห้องและอุปกรณ์ต่างๆ ให้สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารควรดำเนินการ ได้แก่ แผนภูมิ บริเวณอาคารสถานที่ แผนภูมิอาคาร การควบคุมตรวจสอบอาคาร การประเมินผลอาคารสถานที่และการบำรุงรักษา

^{๗๒} ระวีวรรณ ชันธาโรจน์. สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน . วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๐ .หน้า ๕.

^{๗๓} อ่างแล้ว, หน้า ๒๖.

๓ . การบริหารจัดการด้านความปลอดภัย ผู้บริหารควรจัดให้มีระบบและมาตรการต่าง ๆ ในด้านความปลอดภัย เช่น การให้ความรู้ในการรักษาความปลอดภัยจัดมาตรการป้องกันอันตราย จัดวิธีป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจร การป้องกันเพลิงไหม้ เป็นต้น

พิสิฐ พิษณานนท์ และประเสริฐ อินทร์รักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า โดยปกติการวางแผนอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นงานหนึ่งในการบริหารที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้มีความพึงพอใจ และรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถานศึกษาการบริหารอาคารสถานที่ที่มีขอบเขต ดังนี้^{๗๔}

๑. การวางแผนเกี่ยวกับอาคาร ได้แก่การวางแผนแม่บทอาคารว่าควรมีอาคารประเภทต่างๆในลักษณะใด จำนวนเท่าใด จะออกแบบอาคารอย่างไรจึงจะได้เกิดประโยชน์สูงสุด
๒. การจัดการอาคารสถานที่ เป็นการจัดการและควบคุมการก่อสร้าง การจัดตกแต่งภายในอาคารและภายนอกอาคาร ตลอดจนการรื้อถอนตัดแปลงอาคารสถานที่
๓. การใช้อาคารสถานที่เป็นการกำหนดเวลา จำนวนของการใช้อาคารสถานที่ต่อการเรียนการสอนซึ่งต้องสัมพันธ์กับฝ่ายจัดตารางสอนจัดชั้นเรียนและการจัดครูเข้าสอน
๔. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ เป็นการดูแลซ่อมแซมอาคารที่ชำรุดหรือตกแต่งทาสีเพื่อให้น่าใช้และซ่อมแซมเพิ่มเติมให้เหมาะกับการใช้งาน
๕. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ เป็นการดูแลการใช้อาคารให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการใช้รวมทั้งการให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ของสถานศึกษาการประหยัดค่าไฟ ค่าน้ำ ประปา และสาธารณูปโภค
๖. การประเมินผลการใช้อาคาร การประเมินผลเพื่อที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงอาคาร และเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานเพื่อความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในสถานศึกษาเป็น การสร้างความร่มรื่น สวยงาม และความสะอาดสบาย จะมีส่วนช่วยส่งเสริมทั้งสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิตของเด็ก ซึ่งการจัดให้สถานศึกษามีความร่มรื่น สวยงาม และความสะอาดสบาย สามารถดำเนินการโดยมีการ จัดตกแต่งอาคารเรียน บริเวณ และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม โดยการ จัดทำสนามหญ้า สวนหย่อม ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับให้มีร่มเงา สวยงาม

๒.๔.๓ ด้านการจัดการเรียนการสอน

อำไพ สุจริตกุล ได้ให้แนวทางแก่เด็กไทยในแง่ของการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมว่า ต้องเร้าให้เด็กสนใจและเข้าใจปัญหาของสิ่งแวดล้อมตัวเด็กว่าอะไรเป็นพิษเป็นภัย โดยเริ่มตั้งแต่ ปัญหาเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กเองในชีวิตประจำวันแล้วจึงขยายไปจนถึงปัญหาใหญ่ๆ^{๗๕}

^{๗๔} พิสิฐ พิษณานนท์ และประเสริฐ อินทร์รักษ์. เอกสารประกอบการสอนวิชาการวางแผนเกี่ยวกับอาคารสถานที่โรงเรียน, (นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), หน้า ๔๒.

^{๗๕} อำไพ สุจริตกุล. การสัมมนาเรื่องปัญหาสภาวะแวดล้อมกับการให้ความสนใจ . (กรุงเทพฯ : ประสพชัยการพิมพ์), ๒๕๒๗. หน้า ๒๖.

นิพนธ์ อักษรนำ กล่าวว่า การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาควรมีลักษณะดังนี้

๑ . ต้องเน้นให้ผู้เรียนตระหนักว่า ตนเองมีบทบาทต่อสังคมและท้องถิ่นของตน ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและตระหนักว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีผลกระทบต่อผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๒ . ต้องเน้นการจัดประสบการณ์ทางสังคม โดยยึดสังคมเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาและมุ่งให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาในสังคมของตนได้

๓ . ต้องให้ความสำคัญกับสาระความรู้ที่จะนำมาสอน โดยเน้นสาระความรู้ที่ตอบสนองต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

๔ . กระบวนการเรียนการสอนใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์โดยเน้นการสืบสวน (investigation) การสังเกต (observation) และการวิเคราะห์ (analysis) ความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในระบบนิเวศบนชีวาลัย สามารถเข้าใจลักษณะของปัญหาสิ่งแวดล้อม สามารถเข้าถึงที่มาและสาเหตุของปัญหาได้อย่างแท้จริง

๕ . ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและมนุษยธรรมในการที่จะส่งเสริมให้บุคคลมีเจตคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในระบบนิเวศของโลก

๖ . แสวงหาแนวคิดหรือเทคนิคใหม่ๆ สำหรับที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการแสวงหาแนวทางในลักษณะของสหสัมพันธ์วิทยาการ (interdisciplinary approach)^{๗๖}

วินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น สีสันผ่อง เสนอแนวทาง การสอนสิ่งแวดล้อมว่าควรผ่านเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้^{๗๗}

๑) ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม มีการแสวงหาหรือให้ข้อมูลที่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไม่ควรยึดตำราเล่มใดเล่มหนึ่ง

๒) มโนทัศน์ (Concept) เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลทางสิ่งแวดล้อมมากพอ จะทำให้เกิดความเข้าใจขึ้นมาทันที เมื่อได้ไปพบเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ขึ้นอีก เป็นการรับรู้ (Perception) ที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน

๓) การวิเคราะห์ เป็นความสามารถที่ผู้เรียนเมื่อไปพบสิ่งแวดล้อมใหม่ สามารถแยกแยะปัญหานั้นไปสู่ต้นเหตุ ตลอดจนรู้จักแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ

๔) ความตระหนักและการตัดสินใจ เมื่อผู้เรียนเข้าใจปัญหาทางสิ่งแวดล้อมในแง่มุมต่างๆ และทำให้มองเห็นอันตรายของปัญหา ทำให้เกิดความพยายามที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ลงไปในสิ่งแวดล้อม ย่อมกระทำอย่างระมัดระวังและมีหลักการ ซึ่งเป็นจุดของการอนุรักษ์ที่ดี เพราะในแต่ละขั้นความเข้าใจได้ถูกพัฒนาขึ้นทีละน้อย ทักษะคติ รวมทั้งการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ย่อมมี

^{๗๖} นิพนธ์ อักษรนำ . การศึกษาความคิดเห็นและสถานการณ์การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๓ กรมสามัญ. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๑, หน้า ๒๐-๒๑.

^{๗๗} วินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น สีสันผ่อง. **สิ่งแวดล้อมศึกษา**. (กรุงเทพฯ : ส่องสยาม). ๒๕๓๙, หน้า ๑๑๔-๑๑๕.

พื้นฐานมาจากความเข้าใจ การกระทำของเด็กในวัยนี้ ซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าย่อมจะดีขึ้นโดยลำดับ

การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๒-๒๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๓ ที่ประชุมได้เสนอวิธีสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาว่าวิธีสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ครูจะต้องให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งประสบการณ์ตรงอาจกำหนดขึ้นโดยครูหรือนักเรียน ได้รับประสบการณ์ตรงบางครั้งอาจจัดประสบการณ์ตรงยาก อาจใช้วิธีการสอนโดยการสร้างสถานการณ์ขึ้น หรือศึกษาจากตัวอย่าง เช่น สไลด์ ภาพยนตร์^{๗๘}

นรา สมประสงค์ และเสรี ลาขโรจน์ ได้กล่าวถึงการบริหารสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน มีดังนี้^{๗๙}

- ๑ . การจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้ครูอาจารย์มีการแลกเปลี่ยนความรู้ เชิญวิทยากรมาบรรยาย แนะนำวิธีสอนและนวัตกรรมใหม่ๆ มีการจัดทำแผนการสอนรายวิชา มีการจัดตารางสอน/ตารางเรียน การจัดครูเข้าสอนในแต่ละรายวิชาควรจัดตามความเหมาะสม ฯลฯ
- ๒ . การจัดบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา ควรจัดให้มีบริการทางด้านวิชาการ การจัดบรรยากาศในห้องเรียน การจัดทัศนศึกษาของครู การจัดบรรยากาศในห้องอื่นๆของสถานศึกษา
- ๓ . งานด้านหลักสูตร ควรจัดให้มีการรวบรวมเอกสารหลักสูตรทุกประเภทให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติม มีการจัดแผนการเรียนหลากหลายให้สอดคล้องกับหลักสูตร มีการมอบหมายให้หมวดวิชาจัดทำ แผนการสอน มีสมุดประเมินผล จัดให้มีคาบแนะแนวสอนซ่อมเสริมและมีกิจกรรมครบตามหลักสูตร
- ๔ . การจัดแผนการเรียน ควรจัดให้มีแผนการเรียนตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการที่หลากหลาย เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และศักยภาพของสถานศึกษา
- ๕ . การสอนซ่อมเสริม ควรจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมทั้งแบบไม่เป็นทางการตามความสะดวกของครูและนักเรียน และแบบเป็นทางการตามความเหมาะสม หรือเชิญวิทยากรมาบรรยาย ในรายวิชาหลักเพื่อเตรียมตัวสอบแข่งขัน เป็นต้น
- ๖ . การวัดและประเมินผล ควรจัดให้มีการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด การจัดสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ จัดสอบซ่อม การมอบรางวัลดีเด่นแก่นักเรียนประจำปีการศึกษา การวิเคราะห์ข้อสอบ การลงทะเบียนเรียน การแจ้งผลการสอบการประกาศรายชื่อนักเรียนที่ไม่มีสิทธิ์เข้าสอบปลายภาค
- ๗ . กิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรจัดให้มีกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และกิจกรรมอื่นๆ ที่ฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย อดทน กล้าแสดงออก ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และ

^{๗๘} UNESCO. Regional Workshop on Environmental Education in Asia and Occasions Bangkok. (Meeting on Environment Education of Asia and Oceania) n.p. UNESCO, 1980, p. 2

^{๗๙} อ้างแล้ว, หน้า ๒๐.

พบความแปลกใหม่ตามลักษณะของกิจกรรม เสี่ยงละ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รู้จักทำงานร่วมกัน มีสุขภาพแข็งแรง

๘ . การจัดแหล่งเรียนรู้ ควรจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการ แปลงสาธิต แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สถานประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกโอกาสที่ผู้เรียนจะเรียนรู้

๙ . การบริหารสภาพแวดล้อมด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ผู้บริหารควรทำความเข้าใจ พฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของบุคคล เพื่อนำไปสู่การบริหารสภาพแวดล้อมด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ดังนี้

๙.๑ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษา

๙.๒ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์กับนักเรียนนักศึกษา

๙.๓ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนนักศึกษากับนักเรียนนักศึกษา

สติเวณสัน กล่าวว่า กระบวนการแก้ปัญหาเป็นวิธีสอนแบบหนึ่งที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา กระบวนการแก้ปัญหาก็จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ ปัญหาที่กำหนดควรเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมีตัวอย่างของปัญหาที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้^{๘๐}

วินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น สีสันม่วง ได้เสนอตัวอย่างวิธีสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่นิยมใช้สอนกันอยู่ในปัจจุบันไว้ ดังนี้^{๘๑}

- ๑) การศึกษานอกห้องเรียน เป็นวิธีสอนที่ได้เรียนรู้โดยตรงจากธรรมชาติ
- ๒) ใช้ภาพยนตร์ สไลด์ และแผ่นใส
- ๓) ใช้สถานการณ์จำลองและเกมการสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นการสมมติให้ผู้เรียนเป็นคนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์อย่างหนึ่ง แล้วให้แต่ละคนอภิปรายหรือตัดสินใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- ๔) การเชิญวิทยากร
- ๕) การทดลอง เป็นการทำให้ผู้เรียนได้พบเห็นปัญหาหรือเข้าใจสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น
- ๖) การสัมภาษณ์
- ๗) การจัดกิจกรรมพิเศษ
- ๘) การทำรายงาน
- ๙) การอภิปรายโต้แย้ง (Debate) เป็นการให้ผู้เรียนหาข้อมูลมายืนยันสนับสนุนความคิดของตน

๑๐) การแสดง (Role - Playing) การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทบุคคลต่างๆ ตามเรื่อง

๑๑) การฉวยโอกาส การเปลี่ยนทัศนคติทางสิ่งแวดล้อม บางครั้งก็ต้องคอยจังหวะโอกาสที่เหมาะสม เช่น การบอกให้ผู้เรียนบางคนไม่ทิ้งเศษกระดาษบนพื้นดินก็อาจทำให้ผู้เรียนปฏิบัติอยู่เช่นเดิม ต่อเมื่อนักเรียนคนหนึ่งเดินไปเหยียบเปลือกกล้วยที่ทิ้งไว้แล้วสิ้นลมลงศีรษะแตกผู้สอนควรอธิบายการทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ เพราะอาจได้รับบาดเจ็บได้

^{๘๐}Stevenson, B., Developing Encounters, Environmental Education Activities Manual.Michigan : Thomson Sohre Inc.1981, p. 6.

^{๘๑}อ้างแล้ว, หน้า ๔๐.

สรุปได้ว่าการบริหารการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นกระบวนการจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ และด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ให้ถูกสุขลักษณะและเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพตามที่กำหนด และเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ซึ่งบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา คือ บทบาทในการคิด วางแผน ดำเนินงานประเมินผล ปรับปรุง แก้ไข การดำเนินงาน ของสถานศึกษาทุกด้าน โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าว เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่นักเรียนที่มีคุณภาพ

แนวปฏิบัติในการดำเนินการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษา ดังนี้^{๘๒}

๑ . กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบุคลากรในสถานศึกษา นักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และร่วมจัดทำแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา

๒ . การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และครูผู้สอนจะต้องเขียนแผนการสอนที่ระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม ไปพร้อมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรสำหรับแนวทางในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยการบูรณาการนั้นครูต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม สอนในสิ่งแวดล้อม โดยนำผู้เรียนเข้าไปศึกษาในสภาพแวดล้อมจริง เช่น ในชุมชน ในป่า ฯลฯ เพื่อให้เด็กเกิดความซาบซึ้งและทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ และสอนเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้เรียนได้นำไปปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

๓ . การจัดการอาคารเรียน บริเวณสถานศึกษา และห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการวางแผนผังของสถานศึกษา จัดห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณสถานศึกษา ให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม จัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีการทาเกษตรกรรมผสมผสาน ทั้งนี้เพื่อให้เอื้อและเป็นสื่อในการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาเอื้อและเป็นสื่อในการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

๔ . การสร้างบรรยากาศ และความรู้สึที่ดีระหว่างบุคลากร นักเรียน และชุมชน บุคลากรในสถานศึกษา นักเรียน และชุมชน มีความรักความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งบุคลากรในสถานศึกษา และคนในชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

^{๘๒} กระทรวงศึกษาธิการ ,คู่มือการตรวจสอบและประเมินสถานศึกษาเกณฑ์คุณภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญ . (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู), ๒๕๔๕, หน้า๑๒-๑๓.

๕ . บุคลากรในสถานศึกษา และนักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากร และนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา

๖ . ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน และพัฒนาการจัดกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

๗ . มีการจัดการและการกำจัดขยะมีนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการและการกำจัดขยะ และสามารถนำไปปฏิบัติจริง เช่น ลดการซื้อสินค้าที่ก่อให้เกิดขยะ จัดหาถังขยะจัดหาถังแยกประเภทขยะ นำขยะที่ใช้แล้วไปนำกลับมาใช้ใหม่หรือนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี

๘ . มีการประหยัดพลังงาน กำหนดมาตรการในการประหยัดพลังงานในสถานศึกษาและดำเนินการอย่างจริงจัง เช่น เลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ประหยัดพลังงาน และตรวจสอบบำรุงรักษาให้ใช้การได้ดีอยู่เสมอ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประหยัดพลังงาน เช่น ตัดแต่งต้นไม้รอบอาคารต่างๆ ให้โปร่งเพื่อให้อาคารได้รับแสงจากภายนอก ภายในอาคารควรใช้สีที่สว่าง เพื่อลดการใช้พลังงานไฟฟ้า รมรงคิให้นักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันประหยัดพลังงาน ทั้งในสถานศึกษาและชุมชน

๙ . มีการประหยัดน้ำกำหนดมาตรการในการประหยัดน้ำ และดำเนินการอย่างจริงจัง เช่น มีการบำบัดน้ำเสีย นำน้ำที่ผ่านการใช้หรือบำบัดแล้วมาใช้อย่างเหมาะสม กักเก็บน้ำจากธรรมชาติไว้อุปโภคและบริโภค สัรวัจซ่อมบ้ารุงรักษาอุปกรณ์ต่างๆ ให้ใช้การได้ดีอยู่เสมอรมรงคิให้นักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันประหยัดน้ำ ทั้งในสถานศึกษาและชุมชน

๑๐ . มีการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อส่งเสริมหลักสูตร สถานศึกษาสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเสริมหลักสูตร เช่น การจัดตั้งชมรมสิ่งแวดล้อมศึกษา สถานศึกษา การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร การใช้เสียงตามสาย และการประกวดต่างๆ ทางสิ่งแวดล้อม เช่น การวาดภาพ การเขียนบทกลอน การประกวดคำขวัญ การโต้วาที ฯลฯ

๑๑ . มีการประเมินผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาบุคลากรในสถานศึกษา นักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จากการค้นคว้าทางเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารและงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ลัดดา ศิลาน้อย ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในวิชาสังคมศึกษาจากการสอนโดยใช้กิจกรรมในแหล่งชุมชน กับการสอนของหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา ” โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง ๓๐ คน กลุ่มควบคุม ๓๐ คนกลุ่มทดลองใช้การสอน โดยใช้

กิจกรรมในแหล่งชุมชน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียน ที่เรียนตามคู่มือการสอนของ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เจตคติของนักเรียนที่เรียน จากการใช้กิจกรรมในแหล่งชุมชนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๕๓}

ประเสริฐ ศรีอุทธา ได้ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษานานาชาติกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า

๑) สภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านตามลำดับ คือ ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ด้านกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมด้าน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๒) ปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียง ตามลำดับดังนี้ คือ การร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารงาน สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีดังนี้คือ

๓.๑ ควรให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาใน โรงเรียน

๓.๒ ควรจัดให้มีการอบรมและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้เกิด ความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรม

๓.๓ ควรจัดตั้งองค์กรหรือคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบและประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ

๓.๔ ควรกำหนดนโยบาย แผนงาน และการจัดงบประมาณของโรงเรียนให้ชัดเจนและ พอเพียง

๓.๕ ผู้บริหารควรให้ความสนใจ เอาใจใส่ และติดตามผลอย่างจริงจัง

ดำรง อ่อนน่วม ได้ศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มหา นคร ผลการวิจัยพบว่า^{๕๔} การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดำเนินการทั้ง ๔ ด้าน โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการดังนี้ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ถูกสุ่มลักษณะ คือโรงเรียนจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โรงเรียนให้การยกย่องชมเชยบุคลากรและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญและ

^{๕๓} ลัดดา ศิลาน้อย. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในวิชาสังคมศึกษาจากการสอนโดยใช้กิจกรรมในแหล่งชุมชน . ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร). ๒๕๓๐.

^{๕๔} ประเสริฐ ศรีอุทธา, สภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษานานาชาติกลาง, วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา), (ขอนแก่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๑, หน้า ๑๐.

^{๕๕} ดำรง อ่อนน่วม. การจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๕.

ร่วมกันปลูกไม้ดอกไม้ประดับในโรงเรียน ด้านการประสานงานและร่วมมือกับชุมชน พบว่า ผู้บริหาร และบุคลากรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ชมรม สมาคม ดำเนินการรณรงค์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ไม่ได้ดำเนินการคือ การจัดหาแผนงานระยะยาว การปลูกต้นไม้ยืนต้น การจัดหาสื่อโปสเตอร์ สไลด์ วีดีโอ หนังสือ เอกสาร วารสารต่างๆ ไว้เพิ่มความรู้ การนำผลการประเมินการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้ ไม่ได้ประสานงานกับชุมชนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน สำหรับปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ ขาดงบประมาณและขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

ชัยวัฒน์ สกุนา ได้วิจัยสภาพสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างได้แก่โรงเรียนประถมศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก ๓ ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก เจาะจงมาจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอละ ๖ สถานศึกษา รวม ๕๔ สถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนในด้านการใช้พื้นที่ในบริเวณสถานศึกษา การจัดหาอาคารเรียน อาคารประกอบ และการจัดระบบสุขาภิบาล ในโรงเรียนจัดตามเกณฑ์มาตรฐานในระดับสูงและสูงมากเป็นส่วนใหญ่^{๘๖}

ศุภาพร ผิวงาม ศึกษาเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า^{๘๗}

๑. การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน ได้แก่ การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การวางแผนดำเนินสิ่งแวดล้อมและการดำเนินการ และการปฏิบัติการ และอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน ได้แก่ การตรวจสอบและการปฏิบัติการแก้ไข และการทบทวนการจัดการ

๒. แนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีในด้านการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดทำแผนนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบให้ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สำหรับการวางแผนดำเนินงานสิ่งแวดล้อมควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ควรมีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน และควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และกำหนดเป้าหมายของแผนให้ชัดเจน ด้านดำเนินการและการปฏิบัติการ ควรมีการให้ความรู้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐาน และตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับข้อกำหนดของ ISO ๑๔๐๐๑ ควรมีการกำหนดกิจกรรมที่ยืดหยุ่นได้ตามสภาพปัจจุบันปัญหา และควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ด้านการตรวจสอบและการปฏิบัติการแก้ไข ควรมีการกำหนดดัชนี/ตัวชี้วัดความสำเร็จของกระบวนการและกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการกำหนดวางแผนในการตรวจสอบอย่าง

^{๘๖} ชัยวัฒน์ สกุนา. การศึกษาสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. **ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ๒๕๔๐. หน้า ๑๐๘.

^{๘๗} ศุภาพร ผิวงาม, “การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี”, **สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙),** หน้า ๕๕-๕๖.

ต่อเนื่องและสม่ำเสมอและควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการตรวจแก้ไขอย่างชัดเจน และด้านการ ทบพทวนการจัดการ ควรมีการจัดบันทึกการเปลี่ยนแปลงในการทบทวนการจัดการ ควรมีการรวบรวม ข้อมูลที่เป็นปัญหาและนำมาทบทวนการจัดการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยจัดทำเป็นปฏิทินการ ปฏิบัติงาน

จิราภรณ์ จันทรสุพัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของสิ่งแวดล้อมศึกษาใน หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๔๑ ถึง ๒๕๖๔” โดยศึกษาจากเอกสาร หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้พัฒนาไปเฉพาะ ในกระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ส่วนกระบวนการศึกษาในการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างค่านิยม และให้เผชิญสภาพจริงนั้นยังไม่ได้มีการพัฒนาเลย ดังนั้นแนวโน้มของ สิ่งแวดล้อมศึกษาในระบบโรงเรียน จึงมีลักษณะเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตร ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รู้ว่าปัญหา สิ่งแวดล้อมคืออะไร จะแก้ปัญหาได้อย่างไร แต่จะไม่มี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีการ ตัดสินใจและกระทำเพื่อเป็นการรักษาและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามจุดมุ่งหมายของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะขาดการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติ^{๘๘}

พิเศก ศรีทองใบ การศึกษาสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด สมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในด้านลักษณะที่ตั้ง และบริเวณโรงเรียน พบว่า ร้อยละ ๑๐๐ ที่ตั้งไม่มีน้ำท่วมขัง อาคารเรียน และใต้ถุน ไม่มีน้ำท่วมขังบริเวณโรงเรียนมีไม้ ยืนต้น มีไม้ดอกไม้ประดับ ร้อยละ ๙๗.๓๐ ไม่มีกลิ่นเข้าสู่สถานศึกษา และร้อยละ ๙๓.๓๐ ไม่มีฝุ่น ละอองเข้าสู่โรงเรียน สภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสา นักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในด้านอาคารเรียน และสิ่งก่อสร้าง พบว่า ร้อยละ ๑๐๐ อาคารเอนกประสงค์ไม่มีน้ำท่วมขัง โรงอาหาร โรงครัว ไม่มีน้ำท่วมขัง อาคารเรียนมีการ ตกแต่งสวน ร้อยละ ๘๕.๓๐ ของสถานศึกษา มีโรงอาหาร โรงครัวอยู่ใกล้อาคารเรียน^{๘๙}

อนันต์ เลาททวิกุล ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนระยองวิทยาคม อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนระยองวิทยาคม แต่ละด้านและโดยรวมอยู่ในระดับปาน กลางเรียงตามลำดับคือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหาร ด้านกายภาพ เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนระยองวิทยาคม จำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษาของนักเรียน โดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึง พอใจแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนเพศชาย และ

^{๘๘} จิราภรณ์ จันทรสุพัฒน์. พัฒนาการสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๒๑ ถึง ๒๕๖๔. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศษ.ม.สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล).๒๕๖๔.

^{๘๙} พิเศก ศรีทองใบ. การศึกษาสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง), ๒๕๔๕.

เพศหญิง ที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแต่ละด้านและโดยรวมต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๙๐}

พระครูสมุห์ไกรสิทธิ์ ฐานโกสโล (ทิพม่อน) ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พบว่า บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนทั้ง ๕ ด้าน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรของโรงเรียนด้านการจัดกิจกรรม รณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด ผลการศึกษาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้ง ๕ ด้านพบว่า มีความแตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน^{๙๑}

อรรถ ยามโสภาก ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสอบถาม จาก ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ชั้นละ ๑ คน รวมผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ ๘ คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการแปลง หลักสูตรไปสู่การสอนนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีเอกสารหลักสูตรสำหรับกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตอย่างเพียงพอ ครูผู้สอนสอนร่วมกันจัดทำแผนการสอนย่อยและผลิตสื่อการสอน รวมทั้งมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาบางหน่วย ด้านการจัดปัจจัยที่เอื้อต่อการ ใช้ หลักสูตร พบว่า โรงเรียนจัดเตรียมครูเข้าสอน โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความสนใจใน การเพิ่มความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่ครูผู้สอน โรงเรียนได้ส่งครูไปอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมศึกษาที่หน่วยงานจัดขึ้นเกี่ยวกับสื่อการสอนในโรงเรียนมีการสำรวจความต้องการและจัด ให้แต่ไม่ครบทุกประเภท การสอนปฏิบัติยังไม่มีการจัดห้องสอนให้ โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียน การสอนของครูพบว่า ครูมีการเตรียมการสอนทุกครั้งโดยการทำบันทึกการสอน วิธีการสอนที่เลือกใช้ หลายวิธี วิธีการบรรยายเป็นวิธีที่เลือกใช้มากที่สุด สื่อการสอนที่เลือกใช้มากที่สุด คือแบบเรียนในการ สอน มีการวัดผลการเรียนทุกครั้ง วิธีที่ใช้ง่ายที่สุดคือ การทดสอบด้วยข้อเขียนด้านความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ และครูผู้สอน พบว่า มีความเข้าใจอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ปัญหาที่พบเกี่ยวกับหลักสูตร คือ โรงเรียน ยังขาดเอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับครูศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และครูมีชั่วโมงสอนมาก ไม่มีเวลาผลิตสิ่งเพิ่มเติม โรงเรียนขาดสถานที่ที่จัดเป็นห้องปฏิบัติการโดยเฉพาะ และสภาพแวดล้อมของ

^{๙๐}อนันต์ เลาหวิกุล, ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนระยอง วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), (ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๔.

^{๙๑}พระครูสมุห์ไกรสิทธิ์ ฐานโกสโล (ทิพม่อน), “บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ” ,วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา โครงการบัณฑิตวิทยาลัย (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี) ,๒๕๔๔, หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

โรงเรียนไม่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อประกอบการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน^{๙๒}

อัญญา ถิ่นมาบแค ศึกษาเรื่องปัจจัยการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยพบว่า

๑) ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก

๒) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง

๓) ปัจจัยที่การบริหารส่งผลกระทบต่อจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย^{๙๓}

ระวีวรรณ ชันธาโรจน์ ได้วิจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ รวมทั้งหมด ๑๕๓ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ท่ามกลางมลภาวะ บริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่มีอาคารสูงบังบางด้าน พื้นที่ของสถานศึกษาคับแคบขยายตัวไม่ได้^{๙๔}

ปิยะนุช โพธิ์มี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๕ ในการส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา ๕ มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง^{๙๕}

อนงค์ อารอด ได้ศึกษาการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่ ๑ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติมาก คือ ด้านการวางแผน และกำหนดนโยบายการจัดสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสรรทรัพยากร มีการมอบหมายให้มีบุคลากรรับผิดชอบ ด้านการจูงใจให้ปฏิบัติงานมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อม ด้านการประสานงาน มีการประสานงานกับบุคลากรในการปฏิบัติงานและร่วมมือกับฝ่าย/หมวด/งาน ในการจัดสิ่งแวดล้อม ด้านการประเมินผลงาน มีการรายงานผลการประเมินการปฏิบัติงาน ปัญหาการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีปัญหามากในเรื่องไม่มีระบบ

^{๙๒} อรรถ ยามโสภ. สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ค.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(๒๕๓๑).

^{๙๓} อัญญา ถิ่นมาบแค, “ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๕, หน้า ๕๖-๕๗.

^{๙๔} อ้างแล้ว, หน้า ๓๗.

^{๙๕} ปิยะนุช โพธิ์มี. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา ๕ ในการส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทาลัยมหิดล), ๒๕๔๑.

การจัดเก็บข้อมูลในการวางแผน ขาดแคลนงบประมาณ ไม่มีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น ไม่ได้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและการประเมินผลงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขาดความต่อเนื่องและจริงจัง^{๙๖}

พนิตรา คงคาน้อย ศึกษาเรื่องการจัดการเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและสุขลักษณะในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่า

๑) ระดับการจัดการเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและสุขลักษณะในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก

๒) พฤติกรรมของนักเรียนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก

๓) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการจัดการเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและสุขลักษณะในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา กับพฤติกรรมของนักเรียนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๙๗}

สุชาติ จันทรทอง ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพ” พบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๗ มีปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อม ทางสุขภาพ ในด้านงบประมาณในการปรับปรุงแก้ไขและบำรุงรักษาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดของบุคลากรในโรงเรียน และขาดครูผู้รับผิดชอบด้านจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ห้องพิเศษและอาคารประกอบ น้ำดื่ม น้ำใช้ การระบายน้ำเสีย ส้วมและที่ปัสสาวะ การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียนและการศึกษาอบรมและสัมมนาเรื่อง การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน^{๙๘}

สุจินตรา ผริตะโกมล ศึกษาเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี พบว่า

๑) ความพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิชาการและด้านบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านกายภาพอยู่ในระดับปานกลาง

^{๙๖} อณรงค์ อ่ารอด. การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่ ๑.วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). ๒๕๔๖

^{๙๗} พนิตรา คงคาน้อย, “การจัดการเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและสุขลักษณะในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม”, วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๗, หน้า ๕๒-๕๘.

^{๙๘} สุชาติ จันทรทอง. ปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๗. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

๒) ความคาดหวังต่อการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการและกายภาพ ตามลำดับ

๓) ความพอใจและความคาดหวังต่อการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรีไม่มีความแตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน^{๙๙}

โยธิน สุริพงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา ๙, ๑๐ และ ๑๑ ผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนที่ครูวิทยาศาสตร์และครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้คือ การบรรยายรองลงมาได้แก่ การอภิปราย การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและการให้นักเรียนแบ่งกลุ่มค้นคว้าทำรายงาน ส่วนด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดนานๆ ครั้งในกรณีที่ปฏิบัติจะมีการจัดบอร์ดและป้ายนิเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนมาก^{๑๐๐}

นพดล กาญจนกุล ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารและครู - อาจารย์ โดยส่วนรวมมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา และการปฏิบัติที่อยู่ในระดับปานกลางอีก ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณา เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าผู้บริหาร และครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง ๕ ด้าน มีระดับไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหา การดำเนินงานมากเป็นอันดับที่ ๑ ซึ่งเรียงตามลำดับความถี่มากที่สุดไปหา

^{๙๙} สุจินตรา ผริตะโกมล, “การจัดการของสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี , สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๘, หน้า ๖๐-๖๔.

^{๑๐๐} โยธิน สุริพงษ์. บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษาที่ ๙, ๑๐ และ ๑๑. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓.

น้อย คือ ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือ^{๑๐๑}

พระครูอาทรประสิทธิ์โสภณ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณเขตสาทร กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

๑) กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม (สำหรับผู้บริหาร) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม (สำหรับนักเรียน) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๒) ผลการทดสอบสมมติฐาน ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (สำหรับผู้บริหาร) ซึ่งได้แก่ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรมและ ประสบการณ์ในการบริหาร / การสอนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน พบว่าการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ด้าน ผลการทดสอบสมมติฐาน ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (สำหรับนักเรียน) ซึ่งได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษาทางธรรม และระยะเวลาที่เข้ามาศึกษา ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่างกันพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ จำแนกตามอายุ พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓) แนวทางแก้ไขของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ (สำหรับผู้บริหาร) พบว่า

๑) ด้านบุคคล ผู้บริหารควรส่งบุคลากรในโรงเรียนเข้าฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ เพื่อพัฒนาประสบการณ์ในการทำงาน

๒) ด้านวิชาการ ควรมีการส่งบุคลากรฝ่ายวิชาการไปอบรมงานทางด้านวิชาการแล้วนำมาถ่ายทอดให้กับผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับทราบทุกคน

๓) ด้านงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดทำการบริหารงานด้านงบประมาณให้โปร่งใส และการวางแผนในการดำเนินงานให้เป็นระเบียบ

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารควรจัดสร้างโรงเรียน หรือห้องเรียนใหม่เพิ่ม เพื่อรองรับต่อการเรียนการสอนในอนาคตต่อไป

แนวทางแก้ไขของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ (สำหรับนักเรียน) พบว่า

^{๑๐๑} นพดล กาญจนกุล . การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏมหาสารคาม).๒๕๔๖.

๑.ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารควรจัดสรรหาห้องเรียนให้เหมาะสมกับรายวิชานั้น ๆ เพิ่มเติม

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรจัดสรรหาครูที่จบสายตรงมาสอนใน รายวิชาที่ตรงกับสายนั้นๆ

๓.ด้านกิจกรรมการเรียนผู้บริหารควรจัดหาอาคาร สถานที่ไว้รองรับในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของนักเรียน

๔.การสอนและด้านการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารควรมีแนวทางในการให้มีการวัดผล ประเมินผลครูสอนเป็นรายวิชา^{๑๐๒}

ขจรค์ชัย อินดี ได้วิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี จากความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน” ผลการวิจัยพบว่าสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในเชิง นิมาน ร้อยละ ๗๐.๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะที่ตั้งและบริเวณโรงเรียนอยู่ใน เชิงนิมาน ร้อยละ ๗๖.๐๐ ด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบอยู่ในเชิงนิมาน ร้อยละ ๗๙.๘๐ด้าน ห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียนอยู่ในเชิงนิมานร้อยละ ๗๗.๕๐ ด้านแสงสว่าง เสียง การระบายอยู่ ในเชิงนิมาน ร้อยละ ๖๙.๙๐ ด้านสนามมีน้ำท่วมขัง ร้อยละ ๔๕.๙๐ และด้านสุขาภิบาล อยู่ในเชิงนิ มาน ร้อยละ ๗๑.๙๐ และเมื่อเทียบกับตัวแปรที่ศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ตามตัวแปร ด้านที่ตั้ง ขนาดของโรงเรียน และระยะเวลา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . ๐๕^{๑๐๓}

ขวัญจิต คัมภีรานนท์ ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียน สาคิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า

๑) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้

๑.๑ ด้านพฤติกรรมของครูอาจารย์ผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ แต่งกายเรียบร้อย มี บุคลิกลักษณะดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน และ เตรียมการสอนทุกครั้ง

๑.๒ ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณา เป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ พ่อแม่ พี่น้อง ไม่สนับสนุนให้ ผู้เรียน, ผู้ปกครองบังคับให้มาเรียน, และต้องการเรียนเพื่อให้จบเท่านั้น

^{๑๐๒} พระครูอาทรประสิทธิโสภณ , “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิ รญาณ วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔, หน้า ๑๒๒-๑๒๘.

^{๑๐๓} ขจรค์ชัย อินดี. สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔.

๑.๓ ด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ได้เรียงครูอย่างไรเหตุผล, มาเรียนสม่ำเสมอ, และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ได้

๑.๔ ด้านอาคารสถานที่ ห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากและปานกลาง เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ มีที่นั่งของนักเรียนในห้องครบตามจำนวน, ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ, และมีห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ให้นักเรียนได้ใช้ศึกษาค้นคว้า

๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียน จำแนกตามเพศระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ด้านพฤติกรรมของผู้เรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ส่วนด้านพฤติกรรมของครูอาจารย์ พฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น และอาคารสถานที่ ห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๓) สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นโดยภาพรวม ด้านพฤติกรรมของครูอาจารย์และอาคารสถานที่ ห้องเรียน สื่อการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ส่วนด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๐๔}

จිරภรณ์ โภคสวัสดิ์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้และบทบาทการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของครูที่มีบทบาทโดยตรงและครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีบทบาทโดยตรง มีการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของครูที่มีบทบาทโดยตรงและครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อม พบว่า ครูที่มีบทบาทโดยตรงมีบทบาทด้าน การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ และครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อม มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๒ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ ครูทั้ง ๒ กลุ่ม มีบทบาทแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความรู้ของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของครูทั้ง ๒ กลุ่ม พบว่า กลุ่มครูที่มีบทบาทโดยตรง กับครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อมมีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งกลุ่มครูที่มีบทบาทโดยตรงมีความรู้มากกว่ากลุ่มครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อมผลการศึกษาปัญหาของครู ในการปฏิบัติการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา พบว่า การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน เป็นปัญหามากที่สุด เหตุผลทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ปกครองและชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม^{๑๐๕}

^{๑๐๔} ขวัญจิต คัมภีรานนท์, ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** (การบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๑.

^{๑๐๕} จิรภรณ์ โภคสวัสดิ์. การศึกษาเปรียบเทียบความรู้และบทบาทการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของครูที่มีบทบาทโดยตรง และครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดมุกดาหาร. (**วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏร้อยเอ็ด), ๒๕๔๖.

ถาวร ชูปวา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าสิ่งแวดลอมด้านกายภาพที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ พบว่านักเรียนนักศึกษาที่มีความพึงพอใจในผลการพัฒนาเนื่องจากการพัฒนาในเรื่องต่างๆ ล้วนเป็นเรื่องที่ส่งเสริมให้ความสะดวกแก่นักเรียนนักศึกษา ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการศึกษานักเรียนนักศึกษา เช่น ข้อประเมินในเรื่องวิทยาลัยจัดให้มีห้องสมุดที่มีความสะดวกเหมาะสมสำหรับการศึกษาค้นคว้าพบว่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นหลังการพัฒนาสูงกว่ารายการประเมินเรื่องอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าห้องสมุดเป็นแหล่งที่นักเรียนนักศึกษาต้องใช้ศึกษาค้นคว้าในการเรียน^{๑๐๖}

ฉจน แดงดี ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารอาคารสถานที่ที่เกี่ยวกับการได้มา การบำรุงรักษา การรื้อถอนอาคารผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาด ร้อยละ ๕๒.๘๔ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ควบคุมงานมากที่สุด แต่การควบคุมงานก่อสร้างที่ผู้ว่าจ้างควบคุมงานด้วยตนเองนั้นมีการปฏิบัติน้อยมากคือเพียงร้อยละ ๔.๘๗ ในด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ พบว่า มีการบำรุงรักษาและป้องกันโครงการหลักทรัพย์สินของโรงเรียน โดยให้ภารโรงเข้ามาพักอาศัยในบริเวณโรงเรียนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕๔ การดูแลรักษาบริเวณ เป็นหน้าที่ของครูน้อยที่สุด ส่วนในด้านการรื้อถอนอาคารเรียน อาคารประกอบนั้น ผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอาคารด้วยตนเอง แต่การรื้อถอนอาคารนั้นจะต้องใช้งบประมาณที่โรงเรียนจัดหามาใช้เองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘๗^{๑๐๗}

จง บุญผ่อง ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเกาะโพธิ์ถัวยงามวิทยา จังหวัดชลบุรี พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียนเกาะโพธิ์ถัวยงามวิทยา จังหวัดชลบุรี ทั้ง ๓ ด้านในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเกาะถัวยงามวิทยา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษาของนักเรียนพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเกาะถัวยงามวิทยา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศของนักเรียนพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่มีต่อการจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

เสาวรัตน์ สายถิ่น ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนกันยานุกูล อำเภอสวนสุข จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศและระดับช่วงชั้นพบว่าสภาพแวดล้อมทางการ

^{๑๐๖} ถาวร ชูปวา อ่างใน, สมพงษ์ บริพัตร, “ความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษาต่อการจัดการสิ่งแวดลอมของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดลอม, หน้า ๒๙.

^{๑๐๗} ฉจน แดงดี. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดพิษณุโลก .ปริญญาานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก, ๒๕๓๐.

^{๑๐๘} จง บุญผ่อง, ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียน เกาะโพธิ์ถัวยงามวิทยา, จังหวัดชลบุรี, งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต , สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗, หน้า ๕๗.

เรียนของนักเรียนเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้าน ๓ ด้าน คือด้านพฤติกรรมของครูผู้สอน ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน และพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอาคารสถานที่ ห้องเรียน และสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนของ นักเรียนที่อยู่ในช่วงชั้นต่างกัน โดยรวมและรายด้าน ๓ ด้าน คือด้านพฤติกรรมคือด้านพฤติกรรมของ ครูผู้สอน ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน และพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ ส่วนด้านอาคารสถานที่ ห้องเรียน และสื่อการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕^{๑๐๙}

ประกอบ หาญณรงค์ ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ครู และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการ พัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนสะอาด “ขรรค์ชัยกัมพลานนท์ อนุสรณ์” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้และรักการเรียนรู้ของนักเรียนผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และอยู่ในเกณฑ์ดี ครูและผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมาก สรุปได้ว่า การ พัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเป็นผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนสูงขึ้น^{๑๑๐}

ณรงค์ สุทธิภักดี ได้ศึกษา “การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน การศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ” พบว่า การ บริหารงานด้านที่เป็นจริงของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ การจัดให้มีการดูแลรักษาอาคารสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อย อยู่เสมอ การ จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยของอาคารสถานที่ และการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ^{๑๑๑}

สมชาย เจนพานิช ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนนักศึกษาต่อการจัด สภาพแวดล้อมวิทยาลัยเทคนิคพะเยาพบว่านักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมของ วิทยาลัยเทคนิคพะเยาด้านอาคารสถานที่ และบริเวณทั่วไป สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและ สภาพแวดล้อมการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดในการจัดพบว่า สภาพแวดล้อมที่ดำเนินการจัดการได้เหมาะสมมาก คือรั้วรอบวิทยาลัยมั่นคงเหมาะสมในระดับน้อย

^{๑๐๙} เสาวรัตน์ สายถิ่น, ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชลกันยานุกูลแสนสุข จังหวัดชลบุรี, งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัย บูรพา, ๒๕๔๙.

^{๑๑๐} ประกอบ หาญณรงค์, รายงานประเมินโครงการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ โรงเรียนสะอาด “ขรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์” อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๙.

^{๑๑๑} ณรงค์ สุทธิภักดี. การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ . (ปริญญาโท) กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา).๒๕๓๑, หน้า ๑๑๕.

คือสถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ ความสะอาดของอาคารสำนักงาน อาคารเรียน และบริเวณทั่วไป ส่วนสภาพแวดล้อมด้านอื่นๆ จัดได้เหมาะสมระดับปานกลาง^{๑๑๒}

วิเชียร กระจังแดง ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวการจัดการกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ดีมาก" ปัญหาและอุปสรรคการจัดการกิจกรรมสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมทั้งหมด มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับ "น้อย" มีอยู่ด้านเดียว คือ ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาอยู่ในระดับ "กลาง" ข้อเสนอแนะการจัดการกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ โดยภาพรวมมีดังนี้ ควรจัดงานด้านวิชาการ เกี่ยวกับกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลายมีคณะกรรมการวางแผน การจัดการเกี่ยวกับขยะทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้ต่อเนื่อง ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน และจัดอบรมให้มีการวางแผนและการทำงานเป็นหมู่คณะ^{๑๑๓}

อรพินทร์ ประสิทธิ์รัตน์ ได้ศึกษา สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน พบว่า พฤติกรรมของครูผู้สอนมีผลอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป กรรมการฝึกหัดครูได้เคยมีโครงการศึกษาสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เป็นโครงการร่วมมือกันระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกของ ไออีเอ ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู การวิจัยนี้เน้นในเรื่องพฤติกรรมการสอน วิธีการสอนการตั้งคำถาม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เมื่อศึกษาเสร็จสิ้นแล้ว ทำให้ได้แบบสังเกตมาตรฐานที่จะนำไปใช้ต่อไป จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมของครูในห้องเรียนเป็นเรื่องสำคัญและส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน^{๑๑๔}

เจริญ งานไว ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์เห็นว่า ในภาพรวมแล้ว การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารจัดการส่วนการปฏิบัติที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ

^{๑๑๒} สมชาย เจนพานิชอ้างอิงใน, สมพงษ์ บริพัตร, “ความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษาต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, หน้า ๒๙.

^{๑๑๓} วิเชียร กระจังแดง .สภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวการจัดการกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น).๒๕๔๗.

^{๑๑๔} อรพินทร์ ประสิทธิ์รัตน์. รายงานการวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน. (กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน).๒๕๓๓, หน้า ๒๑.

การให้ความช่วยเหลือจากชุมชน การออกเยี่ยมพบปะผู้ปกครองนักเรียนที่นักเรียนมีปัญหาและไม่มีปัญหา ตลอดจนทั้งการจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ผลงานทางวิชาการและสันตนาการกับชุมชน^{๑๑๕}

ทงสิทธิ์ แสงเรือง ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนการสอนโรงเรียนสายธรรมจันทร์ พบว่า หลังการดำเนินการพัฒนาตามโครงการการพัฒนาสภาพบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการบริหาร และด้านวิชาการ แล้วครู อาจารย์และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการไปในทางที่ดี ผลการพัฒนาทำให้โรงเรียนสวยงาม มีท่อระบายน้ำ อาคารสถานที่เรียบร้อยสวยงาม ห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาด อาคารเรียนและอาคารประกอบมีความเหมาะสมมีแหล่งวิชาความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเต็มไปด้วยบรรยากาศการเรียนและบรรยากาศทางวิชาการ เด็กสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกที่ ครู อาจารย์ สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ในห้องสมุดและในหมวดวิชาการ โรงเรียนจึงมีครูพูดไม่ได้ขึ้น บรรยากาศการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน ครู อาจารย์ มีความสุขในการทำงานเพราะโรงเรียนเรียบร้อยอยู่ในสภาพดี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในหมวดวิชาสำคัญๆ ๕ หมวดวิชา คือ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ทั้งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า จากการพัฒนาสภาพบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ในโรงเรียนสายธรรมจันทร์ จะส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ทำให้มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในรายวิชาการต่างๆก่อนและหลังการดำเนินการสรุปได้ว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการเรียนการสอนของนักเรียนและส่งผลให้ผลการเรียนของโรงเรียนสูงขึ้นทุกรายวิชา^{๑๑๖}

สมชาย เจนพานิช ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนนักศึกษาต่อการจัดสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเทคนิคพะเยาพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยเทคนิคพะเยาด้านอาคารสถานที่ และบริเวณทั่วไป สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและสภาพแวดล้อมการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดในการจัดพบว่า สภาพแวดล้อมที่ดำเนินการจัดการได้เหมาะสมมาก คือ รั้วรอบวิทยาลัยมั่นคงเหมาะสมในระดับน้อย คือ สถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ ความสะอาดของอาคารสำนักงาน อาคารเรียน และบริเวณทั่วไป ส่วนสภาพแวดล้อมด้านอื่นๆ จัดได้เหมาะสมระดับปานกลาง^{๑๑๗}

อุดมศักดิ์ มุณีกานนท์ ได้ประเมินโครงการเรื่องการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแม่จันทร์วิทยาคม จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา ๒๕๓๘-๒๕๓๙ โดยประเมินความคิดเห็นก่อนและหลังการดำเนินการพัฒนาตามทัศนะของครู ลูกจ้างประจำและนักเรียน เห็นว่าก่อนการดำเนินงานมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง แต่ภายหลังดำเนินงานโครงการแล้วมีการพัฒนาอยู่ใน

^{๑๑๕} เจริญ งานไว. การศึกษาการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น ,(วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๘.

^{๑๑๖} ทงสิทธิ์ แสงเรือง, รายงานการพัฒนาการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนการสอนโรงเรียนสายธรรมจันทร์, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา), ๒๕๔๔, หน้า ๑๔๐ - ๑๔๑.

^{๑๑๗} สมชาย เจนพานิชอ้างใน, สมพงษ์ บริพัตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙.

ระดับมาก แต่ครูและลูกจ้างประจำเห็นว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการตกแต่งพื้นที่โรงเรียนได้สวยงามอยู่ในระดับมากที่สุดสำหรับนักเรียนเห็นว่า การจัดห้องเรียนให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ตกแต่งสวยงามและเอื้อต่อการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด^{๑๑๘}

สมพร สังข์เพ็ญ ได้ศึกษาความตระหนักในการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อมของครูผู้สอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักในการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อมของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สังกัดกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ความตระหนักในการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อมของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศวิชาเอกที่เรียนประสบการณ์ในการสอน จำนวนห้องเรียนที่สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและเขตการปกครอง^{๑๑๙}

ทิวา สุริยะ ได้ศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า มีการดูแลรักษาและการกำกับดูแลอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้สะอาดปลอดภัย ร่มรื่นสวยงามเป็นระเบียบ มีการกำกับดูแลและควบคุมให้มีการอยู่เวรยามรักษาอาคารสถานที่และแต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้างตามระเบียบราชการ นอกจากนี้ยังให้บุคลากรทุกฝ่ายและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานอาคารสถานที่ ตลอดถึงการบำรุงรักษาอาคารสถานที่โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน รวมถึงมีการใช้อาคารสถานที่ให้คุ้มค่ากับการลงทุนสำหรับแนวทางในการปรับปรุงงานอาคารสถานที่ ควรมีการจัดสร้างอาคารสถานที่ให้เพียงพอกับชั้นเรียนความใช้อาคารสถานที่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อนักเรียน และให้ครู นักเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ควบคุมดูแล ตลอดจนถึงความมีการประเมินการใช้อาคารสถานที่และนำผลการประเมินการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น^{๑๒๐}

บรรหาร เทียมเมฆ ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า

- ๑) สภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการบริหาร และด้านวิชาการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒) ผลการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทราจำแนกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน

^{๑๑๘} อุดมศักดิ์ มุสิกานนท์. รายงานผล การประเมินโครงการเรื่อง การพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโรงเรียนแม่จันวิทยาคม จังหวัดเชียงราย. เชียงราย : ม.ป.ท, ๒๕๔๐, หน้า ๖-๖๓.

^{๑๑๙} สมพร สังข์เพ็ญ. การศึกษาความตระหนักในการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อมของครูผู้สอน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๗.

^{๑๒๐} ทิวา สุริยะ, “การบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย”, ค้นคว้าแบบอิสระ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๖๕.

พบว่า ด้านกายภาพ ด้านการบริหาร และด้านวิชาการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยโรงเรียนที่ตั้งในเขตเทศบาลจัดสภาพแวดล้อมได้เหมาะสมกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล^{๑๒๑}

อนันต์ นามตันทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง บรรยากาศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศในด้านกายภาพทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติในเรื่องการสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจเป็นลำดับสูงบรรยากาศในด้านการจัดกิจกรรมทางวิชาการ มีการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งและดูแลรักษาห้องเรียน บรรยากาศด้านบริหาร พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางมีระดับการปฏิบัติในเรื่องการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงเป็นลำดับสูง^{๑๒๒}

ชาตรี แก้วมา ได้ศึกษา “การศึกษาปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า

๑) ฝ่ายบริหารโดยรวม ฝ่ายบริหารในโรงเรียนขนาดกลางและฝ่ายบริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก การศึกษาปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง ๑๐ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แต่ฝ่ายบริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยภาพรวมและรายด้าน ๙ ด้าน อยู่ในระดับมากและมีปัญหาเฉพาะด้านการบริหารบริเวณโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

๒) ฝ่ายบริหารในโรงเรียนขนาดต่างกันมีปัญหาการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ๘ ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาอีก ๒ ด้าน ที่เหลือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยฝ่ายบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาด้านการบริหารอาคารโรงฝึกงานและด้านการบริหารอาคารหอประชุมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาด้านการบริหารด้านอาคารหอประชุมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง^{๑๒๓}

ไคลด์ (Clyde) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบโรงเรียนระดับกลางที่เป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านที่สำเร็จของนักเรียนที่ผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรมไปสู่สภาพแวดล้อมทางการศึกษาปกติ ผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเกี่ยวกับการศึกษามี

^{๑๒๑} บรรหาร เทียมเมฆ, ศึกษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา, งานนิพนธ์ กศ.ม, สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๖, บทคัดย่อ.

^{๑๒๒} อนันต์ นามตันทอง. บรรยากาศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๔.

^{๑๒๓} ชาตรี แก้วมา. การศึกษาปัญหาการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

ความสามารถที่จะสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านที่สำเร็จของนักเรียนที่ผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรม ดังนี้

- ๑) แนวคิดทางการพัฒนาวิสัย
- ๒) การสนับสนุนการพัฒนาปัญญา
- ๓) ผลผลิตที่เสมอภาค
- ๔) บรรยากาศและองค์การ
- ๕) ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับสภาพแวดล้อมระหว่างบุคคล และ
- ๖) การจัดกลุ่มตามระดับผลการเรียน ข้อค้นพบเบื้องต้นสนับสนุนโรงเรียนเกี่ยวกับ

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนระดับกลางที่ตอบสนองการพัฒนา มีความสามารถที่จะสนับสนุนการบูรณาการการเปลี่ยนแปลงผ่านที่สำเร็จของนักเรียนที่ผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรมไปสู่สภาพแวดล้อมทางการศึกษาปกติ

จากการวิจัยครั้งนี้ควรสืบค้นเพื่อประเมินผลกระทบของตัวแปรเช่นคุณภาพของการส่งเสริมโรงเรียน บทบาทของชั้นเรียนที่สนับสนุนทางอารมณ์ และแผนงานแนะแนวในโรงเรียนระดับกลางที่สามารถแสดงในกระบวนการเปลี่ยนผ่าน สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งและจำเป็นต่อการพัฒนาโรงเรียน เพราะจะทำให้นักเรียนได้รับสภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการสอนของครูและนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าหากผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพตามนโยบายที่กำหนดอย่างแน่นอน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำพาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนให้มีส่วนในการสำรวจ ตรวจสอบสภาพปัญหาเพื่อจะได้กำหนดนโยบาย วางแผน การดูแลรักษา ให้ทุกฝ่ายมีส่วนในการจัดการ รมรงค์ให้มีจิตสำนึกต่อการดูแลสิ่งแวดล้อมที่อยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเพราะว่าสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ นั้นเป็นสิ่งที่สร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นกับมนุษย์หากสิ่งแวดล้อมไม่ดีสภาพจิตใจก็ไม่ดีไปด้วยจึงมีการปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอันจะเป็นผลดีต่อการเรียนการสอนและเป็นการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติให้มีความสวยงาม น่าอยู่ และนักเรียนจะได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างมีความสุขตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นเก่ง เป็นคนดี และมีความสุขต่อการเรียนการสอนอันจะเป็นผลดีต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป^{๑๒๔}

จิราพร จำปาอ่อน ได้ศึกษา ปัญหาการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาในจังหวัดเลย ซึ่งการวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาและรวบรวมข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนประจำกลุ่มประสบการณ์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเลยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลจากการศึกษาพบว่า

^{๑๒๔}Linda H. Clyde, A Description of Components of the Middle School Model that Hinder or Facilitate the Successful Transition of Emotional and Behavior Disordered Student into a Regular Education Environment : A Sing Case Study [Online]. Accessed 1 May 2012 Available from <http://www.lib.umicom/dissertations/fullcit/3127520>.

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับการบริหาร สิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาของนักเรียน ซึ่งพบว่า มีปัญหาในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาอยู่ในระดับน้อย ครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้แก้ไขปัญหาคือ ประสบและพึงพอใจในผลการแก้ไขปัญหาคือ สำหรับข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาใน โรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัด ตลอดจนควรจัดสรร งบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนในด้านสิ่งแวดล้อมให้ มากกว่าปัจจุบัน^{๑๒๕}

นัฐญาพร ดุษฎี ที่ได้ศึกษา “สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สบจ. สระแก้ว” พบว่า สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถม ศึกษา สังกัด สบจ. สระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก^{๑๒๖}

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ พอสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมใน โรงเรียนนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้และพัฒนาของนักเรียนอย่างมาก เพราะว่า การบริหาร จัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน โดยอาศัยนโยบายจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และมี การวางแผนการจัดสภาพแวดล้อม นำไปสู่การปฏิบัติ และมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติหรือการจัด สภาพแวดล้อม และสุดท้ายคือการนำมาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียน การสอนต่อไป ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมตามแบบที่มีแผนและนโยบายที่วางไว้ที่ถูกต้องแล้ว จะนำมา ซึ่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของนักเรียน พัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้อย่างเต็มความสามารถ

งานวิจัยต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ พอจะนำเสนอได้ดังนี้ **ชิน (Chin)** ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีผล ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้การศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีสอน และอุปสรรคการศึกษา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนขึ้นอยู่กับเพศ ระดับการศึกษา พื้นภูมิศาสตร์ หัวข้อที่ทำการสอน อายุ ประสบการณ์ของครู นักเรียนในชนบทมีความรู้เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมือง^{๑๒๗}

วอลโคซซ์ (Walkorz,) ได้สำรวจโครงการสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาในโรงเรียนชั้น ประถมศึกษา ๑๔ โรงเรียน ในมลรัฐอิลลินอยส์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง

^{๑๒๕} จีราพร จำปาอ่อน. ปัญหาการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนสังกัดการประถมศึกษา จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ วท.ม. สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

^{๑๒๖} นัฐญาพร ดุษฎี. การศึกษาสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สบจ.สระแก้ว. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๕.

^{๑๒๗} Chin, C., A study of environment knowledge, attitude, and behavior of secondary school student and pre-and in - service teachers, China, 1994, 58(8), p. 2970 - A.

พบว่า วิธีการสอนวิชาสิ่งแวดล้อมควรใช้สื่อหลายชนิด และศึกษานอกสถานที่ หลักสูตรควรเน้นการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ^{๑๒๘}

เบอร์เซทท์ (Burchett) ได้ศึกษาเจตคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของเด็กชั้นประถมศึกษาาระดับ ๔,๕,๖ พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในทิศทางบวกและมีความเห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคตจะรุนแรงมากกว่าในปัจจุบัน สิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนคือ การสอนของครู การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและสิ่งเร้าภายนอก เช่นภาพยนตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลถึงเจตคติของนักเรียน คือ การได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม^{๑๒๙}

ชวาบ (Schwaab) ได้ศึกษาเรื่องผลการสอนด้วยวิธีต่างๆ ที่ใช้ในปัจจุบันในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามทัศนของผู้สอนในโรงเรียนรัฐบาล และศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยมิลวอกี นอยส์ ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนรัฐบาลเห็นว่าวิธีการสอนที่ให้ผลดีที่สูงสุด ได้แก่ วิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติมีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูมักใช้วิธีสอนที่ตนเองประเมินว่าได้ผลน้อย ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยใช้วิธีการสอนแบบใหม่ เช่น เกมสถานการณ์ จำลองทัศนศึกษา การไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมเป็นวิธีการสอนที่นิยมใช้ในหมู่นักการศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมวิธีการสอนแบบเชิงวิพากษ์จากหน่วยงานต่างๆ มาบรรยาย ครูเห็นว่าได้ผลดีแต่พบว่า ครูยังใช้วิธีการสอนนี้น้อยมาก^{๑๓๐}

เมโอลิ (Meoli) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านศิลปะ พบว่า บรรยากาศโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันเล็กน้อยระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านศิลปะของนักเรียน^{๑๓๑}

แอนดรู (Andrews) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธิพิสัยจิตพิสัยและทักษะพิสัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนสิ่งแวดล้อม โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๕๘ คน เป็นนักเรียนชาย ๒๕ คน นักเรียนหญิง ๓๓ คน และใช้เครื่องมือวัดเจตคติและความรู้ที่เกี่ยวกับความคิดรวบยอดในวิชาชีววิทยา และแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์นอกห้องเรียน ผลปรากฏว่า กิจกรรมกับสิ่งแวดล้อมศึกษามีความสัมพันธ์กับเจตคติที่มีต่อกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ดังนี้

- ๑) นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในทางบวก
- ๒) ความคิดรวบยอดกับเจตคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกับการอนุรักษ์อยู่ในเกณฑ์สูง

^{๑๒๘} Walkorz, V.A. (1972). A Study of Environmental Ecological Education Program in the Elementary Grades in Selected Cities of Illinois. Dissertation Abstracts Internationd,35, 1977.

^{๑๒๙} Bacon.Burchett, B.M.. A Descriptive Study of Fourth, Fifth and Sixth Grade Student Attitude Relate to Environmental Problems. Dissertation Abstracts International,32(8), 4493-A. 1972.

^{๑๓๐} Schwaab, K.E.,. A Survey of the Effectiveness of Environmental Education Teaching Method as Rated by Public School Teachers and Professors of Education in Illinois. Dissertation Abstracts International, 36(12), 7752-A. 1976.

^{๑๓๑} Meoli. D. C., The relationship between school climate and the arts. Dissertation Abstracts International, 1999, 59(2), 4326-A.

- ๓) ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสอนของครู การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และสิ่งเร้าภายนอก รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ๔) ความรู้และเจตคติทางด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กัน
- ๕) เด็กในเมืองและเด็กนอกเมืองมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติไม่แตกต่างกัน
- ๖) แหล่งความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากในห้องเรียนแล้วยังได้จากสื่อประเภทต่างๆ ได้แก่ วิทยู โทรทัศน์ การทัศนศึกษา การบรรยาย การอภิปราย การจัดนิทรรศการ และเอกสารเผยแพร่^{๑๓๒}

พอล(paul) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงานด้านคุณภาพทั้งองค์การและบรรยากาศโรงเรียน วัฒนธรรมโรงเรียน และพลังอำนาจของครู พบว่า หลักการทั้ง ๑๑ ประการใน ๑๔ ข้อ ของการบริหารคุณภาพเชิงรวมนี้มีความสัมพันธ์มากเกี่ยวกับบรรยากาศโรงเรียนและพลังอำนาจครู มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบรรยากาศโรงเรียน บ่งบอกชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพเชิงระบบ และตัวแปรตามแต่ละตัว^{๑๓๓}

เพอร์สัน (Person) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วม กับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการของวิทยาลัยในรัฐคาโรไลนาเหนือ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือผู้บริหาร คณะครูในวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ในวิทยาลัย โดยผู้ที่ตอบกลับจะถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา การบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการ และจากแบบสอบถามความคิดเห็นในด้านต่างๆ พบว่าแบบสอบถามเกี่ยวกับความพอใจที่ได้รับจากการจัดการที่มี ๒๗ ปัจจัยและแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน ๑๐ ปัจจัยเป็นปัจจัยที่ถูกอ้างต้องการให้เกิดในวิทยาลัย และยังพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งในปัจจุบันไม่มีผลต่อการยอมรับของการจัดการและถึงแม้ว่าการบริหารจัดการในวิทยาลัยไม่สามารถที่จะให้ลูกจ้างในวิทยาลัยในการดำเนินการได้ทั้งหมด ผู้บริหารก็ควรจะให้การสนับสนุนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ในการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามเป้าหมายควรมีการนำความรู้และความชำนาญของคณะครู และบุคลากรในวิทยาลัยควรนำมาผสมผสานให้ควบคู่กับการจัดการอย่างชาญฉลาดของผู้บริหาร ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานที่ถูกต้องเหมาะสมในวิทยาลัย

^{๑๓๒} Andrew, D.M., (1987). The Interrelationship Among the Cognitive, Affective and Behavioral Domain in an Outdoor Environmental Program. Dissertation Abstracts International, 39(6), 3493-A.

^{๑๓๓} Paul, C., The relationship between the principle of total quality management and school climate, school culture and teacher empowerment, Dissertation Abstracts International, 1999, 59(8), p 4326-A.

^{๑๓๔} Person, J. L., An Examination of the Relationship Between Participative Management and Perceived Institutional Effectiveness in North Carolina Community Colleges. Dissertation Abstracts International, 1993, 53(9), p. 3071-A.

เซนเนอร์ (Zentner) ได้นำเสนอเกี่ยวกับการวิจัย ระดับปริญญาเอก ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวินัยนักเรียนกับทักษะด้านอื่นๆ ของนักเรียนพบว่า การปฏิรูปการศึกษาเชิงบังคับได้ก่อให้เกิดการบริหารของโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนระเบียบวินัยของโรงเรียน การแก้ไขปัญหาวินัยของนักเรียนและการปรับปรุงความประพฤติของนักเรียน พบว่า โรงเรียนควรจัดกลไกและสภาพแวดล้อมในการบริหาร เพื่อให้บุคลากรของโรงเรียนได้ดูแลปัญหาด้านวินัยของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ช่วยให้นักเรียนได้ทราบความตั้งใจจริงที่จะแก้ไขปัญหามาของโรงเรียน ไม่ใช่การจับผิดแต่เป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุนให้นักเรียนได้แก้ไขความประพฤติของตนเอง และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน^{๑๑๕}

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนจำเป็นจะต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องจากการจัดสภาพแวดล้อม โดยเน้นผู้ที่เกี่ยวข้องได้ประโยชน์สูงสุดจากการจัดสภาพแวดล้อม ดังนั้นการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนนั้นจำเป็นอย่างมากที่จะต้องคำนึงถึงผู้เรียนว่าผู้เรียนได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใดในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน นักเรียนจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการผลักดันให้การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและรอบๆ ในชุมชนมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนได้สูงสุด

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินงานใน ๓ ด้านคือ

๑. ด้านการบริหารจัดการ
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน

^{๑๑๕} Zentner, S. M. The relationship between student discipline and student achievement : A multi – linear approach. Dissertation Abstracts International, 2001, 67 (4), p. 1207-A.

ตัวแปรต้น

สถานภาพของครูและผู้บริหาร

๑. ตำแหน่ง
๒. เพศ
๓. อายุ
๔. วุฒิการศึกษา
๕. ขนาดโรงเรียน

ตัวแปรตาม

การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

๑. ด้านการบริหารจัดการ
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
ทางกายภาพ
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิง ปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษา การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังนี้

- ๑ . ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๒ . เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓ . ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
- ๔ . การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๕ . การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง รวมจำนวน ๒๘๐ คน จากสถานศึกษา ๒๗ แห่ง สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เพราะในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง มีการจัดสิ่งแวดล้อมภายในที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้นักเรียนในเขตอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ได้เรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๑๖๒ คนซึ่งได้จากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง

ชื่อโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑ โรงเรียนวัดศีลขันธ์	๒๗	๑๕
๒.โรงเรียน วัดโพธิ์ราษฎร์	๘	๕
๓. โรงเรียนวัดสามประชุม	๑๑	๘
๔. โรงเรียนวัดป่ามณี	๘	๕
๕. โรงเรียนวัดท่าตลาด	๑๐	๗

ชื่อโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๖. โรงเรียนอนุบาลโพธิ์ทอง	๑๐	๗
๗. โรงเรียนวัดท่าอิฐ	๑๑	๘
๘. โรงเรียนวัดโพธิ์เกรียบ	๗	๕
๙. โรงเรียนวัดบุญเกิด	๕	๕
๑๐. โรงเรียนวัดน้ำอาบ	๑๓	๑๐
๑๑. โรงเรียนวัดยางมุนี	๕	๕
๑๒. โรงเรียนวัดสุวรรณราชหงษ์	๑๔	๑๐
๑๓. โรงเรียนวัดทองกลาง	๖	๔
๑๔. โรงเรียนวัดท่าสามัคคี	๖	๔
๑๕. โรงเรียนวัดยางทอง	๖	๔
๑๖. โรงเรียนวัดม่วงคัน	๒๐	๑๔
๑๗. โรงเรียนวัดโพธิ์เอน	๑๕	๑๐
๑๘. โรงเรียนวัดลั่นทม	๘	๕
๑๙. โรงเรียนวัดศรีบุญชู	๗	๕
๒๐. โรงเรียนวัดยางซ่าย	๑๘	๑๒
๒๑. โรงเรียนวัดจรัญราย	๑๑	๑๐
๒๒. โรงเรียนวัดคำหยาด	๑๓	๗
๒๓. โรงเรียนวัดโคกพุทรา	๙	๔
๒๔. โรงเรียนวัดสนธิธรรม	๕	๒
๒๕. โรงเรียนวัดทางพระ	๑๖	๘
๒๖. โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง	๗	๔
๒๗. โรงเรียนวัดท่าไชลง	๔	๒
รวม ๒๗ โรงเรียน	๒๘๐	๑๖๒

ตารางที่ ๓.๒ ขนาดของสถานศึกษา

ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
๑๗	๑๐

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์และเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา พร้อมทั้งนำไปหาคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง แบบสอบถามมี ๑ ชุด แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ ตำแหน่งบุคลากร เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของสถานศึกษา จำนวน ๖ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ลักษณะถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) จำนวน ๔๒ ข้อ

สำหรับตอนที่ ๒ แต่ละข้อคำถามกำหนดความหมายของค่าคะแนนแต่ละระดับดังนี้

คะแนน ๑ หมายถึง การบริหารสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนน ๒ หมายถึง การบริหารสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร อยู่ในระดับน้อย

คะแนน ๓ หมายถึง การบริหารสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน ๔ หมายถึง การบริหารสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก

คะแนน ๕ หมายถึง การบริหารสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อม ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและด้านการจัดการเรียนการสอน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) จำนวนด้านละ ๑ ข้อ รวม ๓ ข้อ

๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้ คือ

๑. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสิ่งแวดล้อม

๒. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอาศัยขอบข่ายจากแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสิ่งแวดล้อมโดยศึกษาตัวแปรที่สำคัญจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

๔. ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณา จากนั้นนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

๕. นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน พิจารณาข้อคำถามว่ามีความตรงตามเนื้อหาหรือไม่โดยพิจารณาเป็นค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC = index of item objective congruence) ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ ๑.๐๐ ทุกข้อ

๖. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูในสถานศึกษาชั้นประถมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ ชุด

๗ . วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) หลังการทดลองใช้ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๖๔

๘. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วทำเป็นฉบับสมบูรณ์แบบ เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

๑ . ผู้วิจัยติดต่อภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทำหนังสือถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

๒ . ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามจำนวน ๑๖๒ ชุดด้วยตนเอง โดยประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูล จากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แบบสอบถามกลับมาคืน จำนวน ๑๖๒ ชุด

๓ . ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ผลปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามคืนมา ๑๖๒ ฉบับ

๔. รวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม ด้วยคอมพิวเตอร์

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ๑ . นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด พิจารณาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์
- ๒ . นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วไปวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
- ๓ . สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ ใช้ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับการวิเคราะห์ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ ถึง ๑.๕๐ แสดงว่า มีบทบาทในการบริหารสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ ถึง ๒.๕๐ แสดงว่า มีบทบาทในการบริหารสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ ถึง ๓.๕๐ แสดงว่า มีบทบาทในการบริหารสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ ถึง ๔.๕๐ แสดงว่า มีบทบาทในการบริหารสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ ถึง ๕.๐๐ แสดงว่า มีบทบาทในการบริหารสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ ๓ การเปรียบเทียบ การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เซฟเฟ้ (Scheffe')

ตอนที่ ๔ คำถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ได้แก่

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินตา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. พระครูปริยัติภักกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเกาะปริยัติวิทยา เจ้าคณะตำบลบางพลับ ต.บางพลับ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

๕. นายพิสุทธิ อัมพรพงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโพธิ์ทอง ต.บางพลับ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า ๒ กลุ่ม
df	แทน ชั้นความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
SS	แทน ค่าผลบวกของคะแนนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน ความแปรปรวน (Mean Squares)
Sig	แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบาย ตามลำดับดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่งเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา
๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการจัดการเรียนการสอน
๓. ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา ทั้ง ๓ ด้าน
๔. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ผู้บริหารโรงเรียน	๓๑	๑๙.๑
ครู	๑๓๑	๘๐.๙
รวม	๑๖๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ครูและผู้บริหารมีตำแหน่งเป็นครู จำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๘๐.๙ และมีตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๑

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๗๓	๔๕.๑
หญิง	๘๙	๕๔.๙
รวม	๑๖๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ครูและผู้บริหารเป็นเพศหญิง จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙ และเพศชาย จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๒๙	๑๗.๙
๓๑ - ๔๐ ปี	๕๘	๓๕.๘
๔๑ - ๕๐ ปี	๗๓	๔๕.๑
๕๑ ปีขึ้นไป	๒	๑.๒
รวม	๑๖๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ครูและผู้บริหาร มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็น ร้อยละ ๔๕.๑ รองลงมา มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙ และอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	๑๑๒	๖๙.๑
ปริญญาโท	๕๐	๓๐.๙
รวม	๑๖๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ครูและผู้บริหาร มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๑ และปริญญาโท จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
สถานศึกษาขนาดกลาง นักเรียน ตั้งแต่ ๑๒๑-๓๐๐ คน	๒๙	๑๗.๙
สถานศึกษาขนาดใหญ่ นักเรียน ตั้งแต่ ๓๐๑ คนขึ้นไป	๑๓๓	๘๒.๑
รวม	๑๖๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ครูและผู้บริหารอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ นักเรียนตั้งแต่ ๓๐๑ คนขึ้นไป จำนวน ๑๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑ และ ครูและผู้บริหารอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง นักเรียนตั้งแต่ ๑๒๑-๓๐๐ คน จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามการบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อการบริหาร สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอ โพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ด้านการบริหารจัดการ	๔.๕๗	๐.๑๒	มากที่สุด
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	๔.๖๐	๐.๑๓	มากที่สุด
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๔.๔๕	๐.๑๙	มาก
รวม	๔.๕๔	๐.๑๑	มากที่สุด

จ ากตารางที่ ๔.๖ ความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ที่มีต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้านโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๕๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{X}= ๔.๖๐$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}= ๔.๕๗$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}= ๔.๔๕$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามการบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ

ด้านการบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
๑. มีการสำรวจตรวจสอบและศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาและชุมชน	๔.๘๔	๐.๓๖	มากที่สุด
๒. มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	๔.๖๓	๐.๔๙	มากที่สุด
๓. มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา	๔.๓๒	๐.๖๖	มาก
๔. มีการดำเนินการตามแผน/โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมตามที่กำหนด	๔.๓๙	๐.๕๐	มาก
๕. มีการนิเทศ /ติดตามประเมินผลการจัดสิ่งแวดล้อมใน ระหว่างการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	๔.๖๗	๐.๔๗	มากที่สุด
๖. มีการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษา และรายงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	๔.๖๒	๐.๔๙	มากที่สุด
๗. เปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา	๔.๖๑	๐.๔๘	มากที่สุด
๘. เปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา	๔.๗๓	๐.๔๔	มากที่สุด
๙. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา	๔.๗๙	๐.๔๐	มากที่สุด
๑๐. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ เรื่องของสิ่งแวดล้อม	๔.๖๘	๐.๔๗	มากที่สุด
๑๑. สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับ ชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ	๔.๓๘	๐.๔๘	มาก

ตารางที่ ๔.๗ (ต่อ)

๑๒. ส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	๔.๒๕	๐.๔๓	มาก
๑๓. สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม แข่งขัน ประกวดเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม	๔.๔๕	๐.๔๙	มาก
๑๔. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมศึกษานอกสถานที่ และหรือ กิจกรรมค่ายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	๔.๕๙	๐.๕๐	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๕๗	๐.๕๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เด่นชัด ๓ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ มีการสำรวจตรวจสอบและศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน ($\bar{X}= ๔.๘๔$) เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ($\bar{X}= ๔.๗๙$) เปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา ($\bar{X}=๔.๗๓$) และข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=๔.๒๕$) เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๕๗$)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามการบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
๑. อาคารเรียน อาคารประกอบ และพื้นที่โรงเรียนสะอาด ปลอดภัย ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย	๔.๗๕	๐.๔๓	มากที่สุด
๒. ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ รมรื่น สวยงาม	๔.๕๑	๐.๕๐	มากที่สุด
๓. มีมาตรการ/แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด และปลอดภัย	๔.๗๖	๐.๔๒	มากที่สุด
๔. มีการวางแผนและใช้ประโยชน์พื้นที่ในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า	๔.๖๒	๐.๔๘	มากที่สุด
๕. จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาดและเพียงพอ	๔.๗๐	๐.๕๓	มากที่สุด
๖. มีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำที่ถูกต้อง ลักษณะ	๔.๕๖	๐.๕๖	มาก
๗. มีการรณรงค์ให้ลดการใช้สารเคมีภายในสถานศึกษา (ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า สารกำจัดปลวก น้ำมันเชื้อเพลิง สารเคมีต่าง ๆ)	๔.๖๙	๐.๔๖	มากที่สุด
๘. มีการจัดการขยะมูลฝอย อย่างเหมาะสมและถูกวิธี	๔.๖๒	๐.๔๘	มากที่สุด
๙. มีมาตรการและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด	๔.๕๑	๐.๔๙	มาก
๑๐. จัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ)	๔.๕๓	๐.๔๙	มาก
๑๑. จัดระบบการจัดการและป้องกันมลภาวะต่างๆ	๔.๖๖	๐.๕๗	มากที่สุด
๑๒. มีแปลงเกษตร สวนหย่อม สวนสมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์หรือสวนอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	๔.๕๑	๐.๕๑	มากที่สุด
๑๓. มีพื้นที่จัดกิจกรรมกีฬา และนันทนาการที่เหมาะสม	๔.๖๓	๐.๔๙	มากที่สุด
๑๔. ร่วมกับชุมชนจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และรอบบริเวณโรงเรียนให้สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๔.๗๐	๐.๔๕	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๖๐	๐.๑๒	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เด่นชัด ๓ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ มีมาตรการ /แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและปลอดภัย ($\bar{X}$ = ๔.๗๖) อาคารเรียน อาคารประกอบ และพื้นที่โรงเรียนสะอาดปลอดภัย ด้วยความ

ร่วมมือของทุกฝ่าย ($\bar{X}= ๔.๗๕$) จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาดและเพียงพอ ($\bar{X}=๔.๗๐$) และข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีมาตรการและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงาน และทรัพยากรอย่างประหยัด ($\bar{X}=๔.๔๑$) เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๖๐$)

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถาม การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
๑. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา	๔.๔๐	๐.๔๙	มาก
๒. ส่งเสริมให้มีแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา	๔.๘๓	๐.๓๗	มากที่สุด
๓. ส่งเสริมให้นักเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา	๔.๖๐	๐.๕๐	มากที่สุด
๔. สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ /จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน	๔.๒๖	๐.๔๕	มาก
๕. กระตุ้นให้ครูนาแผนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้สอนจริงด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย	๔.๔๕	๐.๔๙	มาก
๖. กระตุ้นให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	๔.๔๓	๐.๕๐	มาก
๗. ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ	๔.๓๘	๐.๕๐	มาก

ตารางที่ ๔.๙ (ต่อ)

๘. จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องขยะมูลฝอย วิธีการจัดการขยะมูลฝอย และพัฒนาการจัดการขยะมูล ฝอยหลายรูปแบบ	๔.๖๓	๐.๔๘	มากที่สุด
๙. สนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อ เพื่อสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนและ ท้องถิ่น	๔.๗๒	๐.๔๕	มากที่สุด
๑๐. สนับสนุนให้มีการจัดการผลผลิต/ผลิต ภัณฑ์ที่เกิดจาก ขยะมูลฝอยอย่าง สม่่าเสมอ โดยวิธีการขาย แลกเปลี่ยน ให้เปล่าจัดทำเป็นของที่ระลึก	๔.๕๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๑. ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการสอน สิ่งแวดล้อม ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม	๔.๗๓	๐.๔๕	มากที่สุด
๑๒. จัดให้มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามสภาพจริง อย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย	๔.๕๐	๐.๕๑	มากที่สุด
๑๓. เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผล การจัดการ เรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา	๔.๕๓	๐.๕๑	มาก
๑๔. จัดให้มีการนำผลของการประเมินผลการจัดการเรียน การสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไปใช้ในการพัฒนา สถานศึกษาและเสนอผลงานให้ชุมชนทราบ	๔.๕๑	๐.๔๙	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๕๕	๐.๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก
คือ ข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมาก เด่นชัด ๓ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ
ส่งเสริมให้มีแผนการสอน /แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ($\bar{X}= ๔.๘๓$) ส่งเสริม
สนับสนุนให้บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการสอนสิ่งแวดล้อม ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม
($\bar{X}= ๔.๗๓$) สนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อ เพื่อสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่
สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น ($\bar{X}=๔.๗๒$) และข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด คือ สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ/จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน
($\bar{X}=๔.๒๖$) เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}= ๔.๕๕$)

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ทั้ง ๓ ด้านจำแนกตามเพศโดยการทดสอบค่าที (t-test) อายุ ขนาดของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยตำแหน่ง

ระดับความคิดเห็น	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
๑. ด้านการบริหารจัดการ					
ผู้บริหารโรงเรียน	๓๑	๔.๕๙	๐.๐๖	๐.๑๘	๐.๒๔
ครู	๑๓๑	๔.๕๖	๐.๑๓	๐.๘๑	๐.๒๐
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ					
ผู้บริหารโรงเรียน	๓๑	๔.๖๔	๐.๑๑	๐.๗๘	๐.๗๒
ครู	๑๓๑	๔.๖๐	๐.๑๒	๐.๘๘	๐.๗๓
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
ผู้บริหารโรงเรียน	๓๑	๔.๔๔	๐.๑๙	๐.๕๔	๐.๗๘
ครู	๑๓๑	๔.๔๖	๐.๑๓	๐.๕๕	๐.๘๓
รวม	๑๖๒	๔.๕๔	๐.๑๑	๐.๗๙	๐.๓๗

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถาม ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ครูและผู้บริหารที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑ ๑ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ

ระดับความคิดเห็น	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
๑. ด้านการบริหารจัดการ					
ชาย	๓๑	๔.๕๘	๐.๐๗	๑.๒๒	๐.๒๒
หญิง	๑๓๑	๔.๕๖	๐.๑๕	๐.๓๐	๐.๑๙
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ					
ผู้บริหารโรงเรียน					
	๓๑	๔.๖๖	๐.๐๙	๐.๓๕	๐.๗๑
ครู					
	๑๓๑	๔.๕๖	๐.๑๓	๐.๓๙	๐.๗๓
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
ผู้บริหารโรงเรียน					
	๓๑	๔.๔๘	๐.๑๙	๑.๕๕	๐.๑๐
ครู					
	๑๓๑	๔.๔๓	๐.๒๐	๐.๑๓	๐.๒๒
รวม					
	๑๖๒	๔.๕๗	๐.๑๓	๐.๕๗	๐.๒๔

ตารางที่ ๔.๑ ๑ ผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถาม ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามเพศ พบว่า ครูและผู้บริหารที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ

การบริหารสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนประถมศึกษา	แหล่งข้อมูล	SS	Df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๑	๓	๐.๒๐	๑.๘๕	๐.๖๑
	ภายในกลุ่ม	๑.๙๒	๑๕๙	๐.๐๑		
	รวม	๒.๕๓	๑๖๒			
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๗	๓	๐.๐๙	๑.๑๔	๐.๑๐
	ภายในกลุ่ม	๒.๓๒	๑๕๙	๐.๐๑		
	รวม	๒.๕๙	๑๖๒			
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๗๐	๓	๐.๒๓	๗.๐๑	๐.๐๗
	ภายในกลุ่ม	๕.๒๕	๑๕๙	๐.๐๓		
	รวม	๕.๙๕	๑๖๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๕	๓	๐.๑๕	๗.๑๔	๐.๑๒
	ภายในกลุ่ม	๑.๖๐	๑๕๙	๐.๐๑		
	รวม	๒.๐๖	๑๖๒			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถาม
ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอายุ พบว่า ครูและผู้บริหารที่มีอายุต่างกัน
มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่
เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา

ระดับความคิดเห็น	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
๑. ด้านการบริหารจัดการ					
ปริญญาตรี	๑๑๒	๔.๕๕	๐.๑๐	๑.๙๖	๐.๐๕
สูงกว่าปริญญาตรี	๕๐	๔.๖๐	๐.๑๕	๐.๖๙	๐.๐๙
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ					
ปริญญาตรี	๑๑๒	๔.๖๒	๐.๑๑	๑.๗๕	๐.๐๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๕๐	๔.๕๘	๐.๑๖	๑.๕๑	๐.๑๓
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
ปริญญาตรี	๑๑๒	๔.๕๕	๐.๑๖	๑.๔๑	๐.๖๗
สูงกว่าปริญญาตรี	๕๐	๔.๕๔	๐.๒๓	๐.๓๖	๐.๗๑
รวม	๑๖๒	๔.๕๔	๐.๑๑	๐.๔๒	๐.๑๓

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถาม ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูและผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ขนาดโรงเรียน

ระดับความคิดเห็น	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
๑. ด้านการบริหารจัดการ					
ขนาดกลาง	๒๙	๔.๖๒	๐.๐๗	๒.๕๔	๐.๑๐
ขนาดใหญ่	๑๓๓	๔.๕๖	๐.๑๓	๓.๖๓	๐.๒๓
๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ					
ขนาดกลาง	๒๙	๔.๖๕	๐.๑๐	๒.๓๑	๐.๒๒
ขนาดใหญ่	๑๓๓	๔.๕๙	๐.๑๒	๒.๕๗	๐.๑๓
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
ขนาดกลาง	๒๙	๔.๔๑	๐.๑๓	๑.๒๖	๐.๒๐
ขนาดใหญ่	๑๓๓	๔.๔๖	๐.๒๐	๑.๖๔	๐.๑๐
รวม	๑๖๒	๔.๕๕	๐.๑๑	๒.๑๔	๐.๑๕

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถาม ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูและผู้บริหารที่อยู่ในขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

ปัญหา ใน การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ ปัญหา ในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการ (n=๑๖๒)

ปัญหา ในการบริหารสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ไม่มีการ ส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๔๒	๒๕.๙
๒. ไม่มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถาน ศึกษา	๕๒	๓๒.๐
๓. ไม่สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ	๖๒	๓๘.๓

ตารางที่ ๔.๑๖ ปัญหา ในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (n=๑๖๒)

ปัญหา ในการบริหารสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ไม่มีมาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด	๘๕	๕๒.๕
๒. ไม่ส่งเสริมให้มีการ จัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ)	๕๕	๓๓.๙
๓. ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ รมรื่น สวยงามน้อย	๘๑	๕๐.๐

ตารางที่ ๔.๑๗ ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการเรียนการสอน (n=๑๖๒)

ปัญหา ในการบริหารสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
๑. ไม่ สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน	๔๓	๒๖.๕
๒. ไม่ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ	๖๓	๓๘.๙
๓. ไม่ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา	๖๕	๔๐.๑

ข้อเสนอแนะ ใน การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน สรุปได้ดังนี้
 ตารางที่ ๔. ๑๘ ในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการ (n=๑๖๒)

ข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ควร ส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๔๒	๒๕.๙
๒. ส่งเสริมให้ มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถาน ศึกษา	๕๒	๓๒.๐
๓. สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ	๖๒	๓๘.๓

ตารางที่ ๔.๑๙ ข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (n=๑๖๒)

ข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อม	ด้านการจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ควร มีมาตรการและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและ ทรัพยากรอย่างประหยัด		๘๕	๕๒.๕
๒. จัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่าง เพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ)		๕๕	๓๓.๙
๓. ส่งเสริมให้ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ รั้วรื่น สวยงาม		๘๑	๕๐.๐

ตารางที่ ๔.๒๐ ข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ด้านการจัดการเรียนการสอน (n=๑๖๒)

ข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อม	ด้านการจัดการเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
๑. ควร สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ /จัดหาสื่อ เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน		๔๓	๒๖.๕
๒. ควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการ เข้ากับวิชาอื่น ๆ		๖๓	๓๘.๙
๓. ควรส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา		๖๕	๔๐.๑

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ที่มีต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียน และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๑๖๒ คน ได้มาโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : F-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ผู้วิจัยมีประเด็นจากผลวิเคราะห์ข้อมูลที่จะนำมาสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัย มีประเด็นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะนำมาสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูและผู้บริหารมีตำแหน่งเป็นครู จำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๙ และมี

ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๑

เพศของครูและผู้บริหารเป็นเพศหญิง จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙ และเพศ

ชาย จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑

อายุของครูและผู้บริหาร มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑

รองลงมาคืออายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี จำนวน ๒๙

คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙ และอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๒ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาของครูและผู้บริหาร มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็น

ร้อยละ ๖๙.๑ และปริญญาโท จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙ ตามลำดับ

ครูและผู้บริหารอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ นักเรียนตั้งแต่ ๓๐๑ คนขึ้นไป จำนวน

๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑ และ ครูและผู้บริหารอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง นักเรียนตั้งแต่

๑๒๑-๓๐๐ คน จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ที่มีต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ๔.๕๔ เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดการเรียนการสอน

๕.๑.๓ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เด่นชัด ๓ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ มีการสำรวจตรวจสอบและศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคีรัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาและข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจและหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ๔.๕๗

๕.๑.๔ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เด่นชัด ๓ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ มีมาตรการ/แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและปลอดภัย อาคารเรียน อาคารประกอบ และพื้นที่โรงเรียนสะอาดปลอดภัย ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาดและเพียงพอ และข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีมาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ๔.๖๐

๕.๑.๕ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เด่นชัด ๓ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ส่งเสริมให้มีแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการสอนสิ่งแวดล้อม ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม สนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อ เพื่อสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่นและข้อที่ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ/จัดหาสื่อเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ๔.๔๕

๕.๑.๖ ผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้านจำแนกตามตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน พบว่า ครูและผู้บริหารที่มีตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา จังหวัดอ่างทองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ ที่มีต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง ๓ ด้านจำแนกตาม อายุ พบว่า ครูและผู้บริหารที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๙ ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ **ปัญหา** คือ ไม่มีการส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถาน ศึกษา ไม่สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ **ข้อเสนอแนะ** คือ ควรส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ ส่งเสริมให้มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถาน ศึกษา

๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ **ปัญหา** คือ ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ รั้วรั้ว สวยงามน้อยไม่ส่งเสริมให้มีการจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ) ไม่มีมาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด **ข้อเสนอแนะ** คือ ส่งเสริมให้ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ รั้วรั้ว สวยงามจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ) ควรมีมาตรการและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด

๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน **ปัญหา** คือ ไม่ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ไม่ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ไม่สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน **ข้อเสนอแนะ** คือ ควรส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ควรสนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผล ความคิดเห็น ของครูและอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ครูและผู้บริหาร มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถาน ศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน และนักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประเสริฐ ศรีอุทธา** ได้ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอ่างทอง อยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีมาตรการ/แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและปลอดภัย อาคารเรียน อาคารประกอบ และพื้นที่โรงเรียนสะอาดปลอดภัย ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉงน แดงดี** ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารอาคารสถานที่ที่เกี่ยวกับการได้มา การบำรุงรักษา การรื้อถอนอาคารผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาด ร้อยละ ๕๒.๘๔ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ควบคุมงานมากที่สุด

๓. ด้านการ จัดการเรียนการสอน การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก คือ ส่งเสริมให้มีแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการสอนสิ่งแวดล้อม ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม สนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อ เพื่อสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งผลของงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสมุห์ไกรสิทธิ์ ฐานโกสโล (ทิพม่อน)** ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พบว่า บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนทั้ง ๕ ด้าน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด สภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรของโรงเรียนด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็น ของแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้านจำแนกตามตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ขนาด โรงเรียน พบว่า

๕.๒.๒.๑ จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ครูและผู้บริหารมีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เพราะความคิดเห็นของครูและผู้บริหารเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง ๓ ด้าน

๕.๒.๒.๒ จำแนกตามเพศ พบว่า ครูและผู้บริหารมีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัด อ่างทอง ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เพราะความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง ๓ ด้าน

๕.๒.๒.๓ จำแนกตามอายุ พบว่า ครูและผู้บริหารมีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัด อ่างทอง ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เพราะความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง ๓ ด้าน

๕.๒.๒.๔ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูและผู้บริหารมีวุฒิการศึกษา ต่างกันมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เพราะความคิดเห็น ของครูและผู้บริหารเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง ๓ ด้าน

๕.๒.๒.๕ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูและผู้บริหารมีขนาดโรงเรียน ต่างกันมี ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทองไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เพราะความ คิดเห็นของครูและผู้บริหารเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง ๓ ด้าน

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูอาทรประสิทธิโสภณ** ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณเขตสาทร กรุงเทพมหานครผล การศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิ รญาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม (สำหรับนักเรียน) มีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ โดยรวมอยู่ในระดับปาน กลาง ผลการทดสอบสมมุติฐาน ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (สำหรับผู้บริหาร) ซึ่งได้แก่ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรมและ ประสบการณ์ในการบริหาร/การสอนที่แตกต่าง กัน

ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๓ ด้าน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ **ปัญหา** คือ ไม่มีการส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือ ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษา ไม่สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมใน โอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ **ข้อเสนอแนะ** คือ ควรส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ ส่งเสริมให้มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถาน ศึกษา

๒. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ **ปัญหา** คือ ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ รมรื่น สวยงามน้อยไม่ส่งเสริมให้มีการจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่าง เพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ) ไม่มีมาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและ ทรัพยากรอย่างประหยัด **ข้อเสนอแนะ** คือ ควร ส่งเสริมให้ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ รมรื่น สวยงามจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ) ควรมีมาตรการและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด

๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน **ปัญหา** คือ ไม่ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรใน เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ไม่ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณา การเข้ากับวิชาอื่น ๆ ไม่สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้ สอนนักเรียน **ข้อเสนอแนะ** คือ ควรส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง สิ่งแวดล้อมศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ควรสนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน ซึ่งผล ของปัญหาและข้อเสนอแนะดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัย **ประเสริฐ ศรีอุทธา** ได้ศึกษาสภาพการจัด กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ๑) สภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านตามลำดับ คือ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ด้านกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมด้าน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ๒) ปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับดังนี้ คือ การร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ศึกษาให้มีประสิทธิภาพมีดังนี้คือ

๓.๑ ควรให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาใน โรงเรียน

๓.๒ ควรจัดให้มีการอบรมและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้เกิด ความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรม

๓.๓ ควรจัดตั้งองค์กรหรือคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบและประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ

๓.๔ ควรกำหนดนโยบาย แผนงาน และการจัดงบประมาณของโรงเรียนให้ชัดเจนและพอเพียง

๓.๕ ผู้บริหารควรให้ความสนใจ เอาใจใส่ และติดตามผลอย่างจริงจัง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัย และจากความคิดเห็นของอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ควรมีนโยบายให้จัดส่งเสริมสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

๒. หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของงบประมาณใน การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ควรสนับสนุนโรงเรียนในการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมโดยการให้งบประมาณในแต่ละโรงเรียนปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้าน การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ควรมีนโยบายที่เด่นชัด และนำไปปฏิบัติ โดยส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

๒. ควรศึกษาปัญหาและปัจจัยที่ส่งเสริม การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ :

- กระทรวงศึกษาธิการ,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ ,
—————๒๕๔๕. **กระบวนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม** ,สำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- . **แนวทางปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา,๒๕๔๕.
- . **คู่มือการตรวจสอบและประเมินสถานศึกษาเกณฑ์คุณภาพ** สำหรับสถานศึกษา
สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญ
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู,๒๕๔๕.
- กรมสามัญศึกษา ,**การจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน** เอกสารลำดับที่ ๕,
กรุงเทพมหานคร :กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๒.
- กรมวิชาการ. **ทิศทางและนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา** .(เอกสารแผ่นพับ) กรุงเทพฯ กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ. (อัดสำเนา).๒๕๓๒.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม , กรม, “**คู่มือ
แนวทางการ ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมระดับประถมศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ** ”
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.
- กรมวิชาการ, **การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา,๒๕๔๐.
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียน
สโตร์, ๒๕๔๓.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล , **การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** ,
กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ . **การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม** . กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์และ
พลังงาน.๒๕๓๐.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .**การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน** ”กรุงเทพมหานคร:
คุรุสภา.ลาดพร้าว,๒๕๔๑.
- ธงชัย สันติวงษ์, **การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖.
- ธิดารัตน์ โพธิ์งามกะ และคณะ, **ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม** , กรุงเทพมหานคร : โครงการ ศูนย์หนังสือ
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๕.
- ธเนศ ขำเกิด. **รวมบทความทางวิชาการ**. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์,๒๕๔๑.
- ทงสิทธิ์ แสงเรือง, **รายงานการพัฒนาการจัดการบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนการสอน
โรงเรียนสายธรรมจันทร์**, กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๔.

- ทองคำ ผดุงสุข. **คู่มือการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- ทองหล่อ เดชไชย, **การบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ**, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.
- นรา สมประสงค์ และ เสรี ลาซโรจน์. **หน่วยที่ ๙ การบริหารสภาพแวดล้อมสถานศึกษา .ในเอกสาร การสอนชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา . นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , ๒๕๔๐.**
- **หน่วยที่ ๙ การบริหารสภาพแวดล้อมสถานศึกษา .ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช . ๒๕๔๖.**
- ภิญโญ สาธร, **การบริหารการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓.
- พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, ๒๕๕๓.
- โพธิ์ทัพบะ, **มาตรฐานบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนกันถေး**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มิตรครู, ๒๕๓๓.
- พิทยา บวรวัฒนา, **รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พิสิฐ พิษณานนท์ และประเสริฐ อินทร์รักษ์. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการวางแผนเกี่ยวกับ อาคารสถานที่โรงเรียน**, นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.
- เมธี ปล้นธนานนท์,**การบริหารการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๓๑.
- ราตรี ภารา, **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรวิวัฒน์ จำกัด, ๒๕๔๐.
- เรืองวรรณ เสวกรวรรณ. **การบริหารการศึกษา**. เพชรบุรี: ม.ป.ท., ๒๕๔๔.
- วราพร ศรีสุพรรณ.. **สิ่งแวดล้อมศึกษา มลนิธิโลกสีเขียว**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนตีแอส, ๒๕๓๖
- วสันต์ วีระนุรักษ์, **ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษา** , ๒๕๔๐.
- วิจิตร วรุตบางกูร, **การวางแผนผังและพัฒนาสถานศึกษา** , กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ขนิษฐาการพิมพ์, ๒๕๒๔.
- วินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น ศรีพันผ่อง.. **สิ่งแวดล้อมศึกษา**. กรุงเทพฯ : ส่องสยาม, ๒๕๓๙.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, **การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม**, กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๔๑
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. **ประสิทธิผลภาวะผู้นำ ของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหาร สถานศึกษา คุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์ . (วารสารวิชาการ , ๕(๘), ๑๒-๑๓, ๒๕๔๕ข).**
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **แนวทางปฏิรูปการศึกษา** กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๕. **ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน. ๒๕๓๓.
- สนอง เครือมาก. **คู่มือสอบปฏิบัติการ**. นครสวรรค์: เรียนดี, ๒๕๔๐.

สมคิด บางโม, การบริหาร, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมทรง อินสว่าง. . การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการสิ่งแวดล้อม
สำหรับโรงเรียนและชุมชน หน่วยที่ ๘-๑๕. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
๒๕๔๖.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำราญ
ราษฎร์, ๒๕๔๗.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้บริหาร.
สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), ๒๕๔๒.

สวัสดิ์ โนนสูง, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอเดียนสโตร์,
๒๕๔๓.

สวัสดิ์ สายประสิทธิ์, คู่มือสอบและปฏิบัติราชการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิค
อาร์ต, ๒๕๕๓.

สายสมร ภูเจริญ, การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร,
๒๕๓๘.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพ
การศึกษาประชากร (ฉบับร่าง), กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๖.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . รายงานการวิจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพ
การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา, ๒๕๓๖.

_____ . แนวทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: การศาสนา, ๒๕๔๑.

สำนักงานคณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ , สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย . ยุทธศาสตร์ใหม่เพื่อ การ
อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพลังงาน
แห่งชาติ, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การบริหารโรงเรียน, โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖.

_____ . การพัฒนาองค์กรและสภาพแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์. ๒๕๔๑.

กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พริกหวานการ
พิมพ์, ๒๕๔๕,

สุเทพ ธีรศาสตร์, ISO ๑๔๐๐๐มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :
สุปรีชา หิรัญโร. การวางแผนพัฒนาโรงเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ ๙). กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์. ๒๕๓๑.

_____ . แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

สุรพล วงสินธ์. ผู้บริหารคือผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, ๒๕๔๕.

สุรัฐ ศิลปะอนันต์, นักบริหาร, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์. รายงานการวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนิสิตคณะ

อำไพ สุจริตกุล. การสัมมนาเรื่องปัญหาภาวะแวดล้อมกับการให้ความสนใจ .กรุงเทพฯ : ประสพ
ชัยการพิมพ์.๒๕๒๗.

อำภา บุญช่วย. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์,๒๕๔๒
อุดมศักดิ์ มุสิกานนท์. รายงานผลการประเมินโครงการเรื่อง การพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
โรงเรียนแม่จันวิทยาคม จังหวัดเชียงราย. เชียงราย : ม.ป.ท.๒๕๔๐.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

จิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์. พัฒนาการสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๒๑ ถึง ๒๕๒๔. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศษ.ม.สาขาวิชา
สิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.๒๕๒๙.

ชัยวัฒน์ สุกุณา. การศึกษาสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร,๒๕๔๐.

นิพนธ์ อักษรนำ . การศึกษาความคิดเห็นและสถานการณ์การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต
การศึกษา ๓ กรมสามัญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต . สาขา
สิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๔๑.

สมชาย เจนพานิชอังไฉน, สมพงษ์ บริพัตร, “ความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษาต่อการ
จัดการสิ่งแวดล้อมของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ”, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๔.

เกษม จันทร์แก้ว และประพันธ์ โกยสมบุรณ์. หลักการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา .กรุงเทพฯ : คณะวน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.๒๕๒๕.

ชรรค์ชัย อินดี. สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี.วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.๑๕๓๔.

ขวัญจิต คัมภีรานนท์, ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ”
มหาวิทยาลัยบูรพา, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา),
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๑.

จง บุญผ่อง, ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เกาะโพธิ์ถั่วงามวิทยา,
จังหวัดชลบุรี, งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ,
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.

จิราภรณ์ โภคสวัสดิ์. การศึกษาเปรียบเทียบความรู้และบทบาทการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ
ครูที่มีบทบาทโดยตรง และครูที่มีบทบาทโดยทางอ้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด
มุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบัน
ราชภัฏร้อยเอ็ด,๒๕๔๖.

- จิราพร จำปาอ่อน. ปัญหาการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดเลย. **วิทยานิพนธ์ วท.ม. สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.๒๕๓๘.**
- เจริญ งานไว. การศึกษาการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๓๘.**
- ฉงน แดงดี. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดพิษณุโลก .**ปริญญา นิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก.๒๕๓๐.**
- เฉลียว กล้าหาญ.บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑-๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี.**วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.๒๕๕๐.**
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์, ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามความรับรู้ของนักเรียน **บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๐.**
- ชาตรี แก้วมา. การศึกษาปัญหาการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๔๒.**
- ฉรงค์ สุทธิภักดี. การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา .บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.๒๕๓๑.**
- ดำรง อ่อนน่วม. การจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร . **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,๒๕๔๕.**
- ถาวร ชูปวา อ่างโน, สมพงษ์ บริพัตร, “ความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษาต่อการจัดการ สิ่งแวดล้อมของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๕.**
- ทิวา สุริยะ, “การบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย”, ค้นคว้าแบบอิสระ **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.**
- นพดล กาญจนกุล . การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการจัด บรรยากาศสิ่งแวดล้อม ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด. **ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.๒๕๔๖.**

- นัฐญาพร ดุษฎี. การศึกษาสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปจ.สระแก้ว. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.๒๕๔๕.
- นิยม กริมใจ. ทศนะของนักศึกษาต่อกระบวนการบริหารสถานศึกษาศึกษา เฉพาะกรณีโรงเรียนนรรถวิทยัพนิชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน . **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา (สถาบันราชภัฏสวนดุสิต,๒๕๔๑), บรรหาร เทียมเมฆ, ศึกษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา, **งานนิพนธ์ กศ.ม, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖),**
- ประกอบ หาญณรงค์, รายงานประเมินโครงการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนสะเดา “ขรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์” อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,** สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๙.
- ประเสริฐ ศรีอุทธา, สภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง, **วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.การบริหารการศึกษา,** ขอนแก่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.
- ปิยะนุช โพธิ์มี. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา ๕ ในการส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อม . **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๔๑.
- พระครูสมุห์ไกรสิทธิ์ ฐานโกสโล (ทิพม่อน), “บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา** โครงการบัณฑิตวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี,๒๕๔๙.
- พระครูอาทรประสิทธิ์โสภณ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พันธิตรา คณน้อย, “การจัดการเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและสุขลักษณะในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗.
- พิเชษฐ ศรีเมฆ. ความรู้ การรับรู้และพฤติกรรมอนามัยที่เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ในตับของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์. **วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.๒๕๒๘.
- พิเศก ศรีทองใบ. การศึกษาสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ . **วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง,๒๕๔๕.

มยุรี สิงห์โทราช. ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามความรู้
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่.

ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๐.

โยธิน สุริพงษ์. บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขต
การศึกษาที่ ๙, ๑๐ และ ๑๑. **วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา .**
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๒๓.

ระวีวรรณ ชันธาโรจน์. สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
นครเขตปทุมวัน. **วิทยานิพนธ์. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,** สาขาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๔๐.

เรณู ครุฑไทย. การศึกษาการดำเนินงานวิชาการ ของโรงเรียนกลุ่มนวมินทราชูทิศ. **วิทยานิพนธ์ นิเทศ
ศาสตร มหาบัณฑิต** สาขานิเทศศาสตร์และพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ลัดดา ศีลาน้อย. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในวิชาสังคมศึกษาจากการสอนโดยใช้
กิจกรรมในแหล่งชุมชน . **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา .**
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ๒๕๓๐.

วสันต์ ปัญญา. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดกระบี่. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๔๔.

วิเชียร กระพีแดง .สภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวการจัดการกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษา** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๔๗.

ศุภาพร ผิวงาม, “การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอด่านช้าง จังหวัด
สุพรรณบุรี”, **สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙.

สมพร สังข์เพ็ญ. การศึกษาความตระหนักในการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ
ในสิ่งแวดล้อมของครูผู้สอน สังกัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขา
การศึกษาวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง .
๒๕๔๗.

สุจินตรา ฝริตะโกมล, “การจัดการของสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี , **สาร
นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา** บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

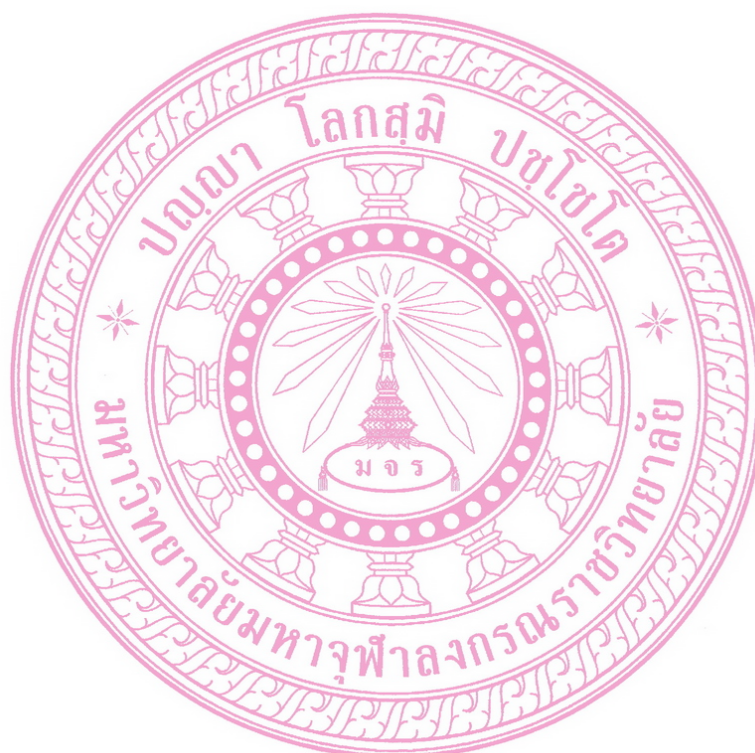
- สุชาติ จันทรทอง. ปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๗. **วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.๒๕๓๐.**
- สุรพงษ์ หิมะนันท์, “แนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ในเขต
พื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การ
บริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.**
- เสาวรัตน์ สายถิ่น, ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนชลกันยานุกูลแสนสุข
จังหวัดชลบุรี, **งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,
คณะศึกษาศาสตร์, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙.**
- อนงค์ อารอด. การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต
การศึกษาที่ ๑. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,๒๕๔๖.**
- อนันต์ เลาทวีกุล, ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนระยองวิทยาคม
อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, **วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.**
- อนันต์ นามตันทอง. บรรยากาศในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอน
สาร จังหวัดชัยภูมิ. **ปริญญาโท กศ.ม.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร.๒๕๓๔.**
- อรพร ยามโสภา. สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม
ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ค.ม. สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(๒๕๓๑)**
- อัญญา ถิ่นมาบแค, “ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนมูลนิธิ
แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.**

๒.ภาษาอังกฤษ

- Andrew, D.M., (1987). The Interrelationship Among the Cognitive, Affective and
Behavioral Domain in an Outdoor Environmental Program. Dissertation
Abstracts International, 39(6),
- Bacon.Burchett, B.M. (1972). A Descriptive Study of Fourth, Fifth and Sixth Grade
Student AttitudeRelate to Environmental Problems. Dissertation Abstracts
International,32(8),
- Bernard, A. A Comparison of Two Methods of Teaching Machines in HighSchool
Science Education, 8(1), (1982).
- Chin, C., A study of environment knowledge, attitude, and behavior of secondary
school student and pre-and in – service teachers, China, 1994, 58(8),

- Daft Edwards. Management. (3rd) (America: The Dryden. 1976),
 Grades in Selected Cities of Illinois. Dissertation Abstracts Internationd,35, 1977
- Linda H. Clyde, A Description of Components of the Middle School Model that Hinder or Facilitate the Successful Transition of Emotional and Behavior Disordered Student into a Regular Education Environment : A Sing Case Study [Online]. Accessed 1 May 2012 Available from <http://www.lib.umicom/dissertations/fullcit/3127520>.
- Luther Gulick, "Management is a Science" (Academy of Management Journal, Vol 8, No.1 march.1965),
- Method as Rated by Public School Teachers and Professors of Education in Illinois. Dissertation Abstracts International, 36(12),
- Meoli. D. C., The relationship between school climate and the arts. Dissertation Abstracts International, 1999, 59(2), 4326-A.
- Paul, C., The relationship between the principle of total quality management and school climate, school culture and teacher empowerment, Dissertation Abstracts International, 1999, 59(8),
- Person, J. L., An Examination of the Relationship Between Participative Management and Perceived Institutional Effectiveness in North Carolina Community Colleges. Dissertation Abstracts International, 1993, 53(9), p. 3071-A.
- Schwaab, K.E., (1976). A Survey of the Effectiveness of Environmental Education Teaching Simon, Herberds A. Administrative Behavior, r (3rd). (New York: The Free, 1976),
- Stapp, B.W., & Dorothy, A.C. Environmental Education Activities Manual. Michigan : Thomson Sohre Inc. (1981),
- Stevenson, B. (1981). Developing Encounters, Environmental Education Activities Manual. Michigan : Thomson Sohre Inc. (1981),
- UNESCO. Regional Workshop on Environmental Education in Asia and Occasions Bangkok. (Meeting on Environment Education of Asia and Oceania) n.p. (UNESCO, 1980,
- Walkorz, V.A. (1972). A Study of Environmental Ecological Education Program in the Elementary ,1972.

Zentner, S. M. The relationship between student discipline and student achievement :
A multi – linear approach. Dissertation Abstracts International, 2001, 67
(4).

ภาคผนวก ข
หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินฉา ศิริวรรณ

อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. พระครูปริยัติภัทรกิจ

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเกาะปริยัติวิทยา เจ้าคณะตำบลบางพลับ
ต.บางพลับ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

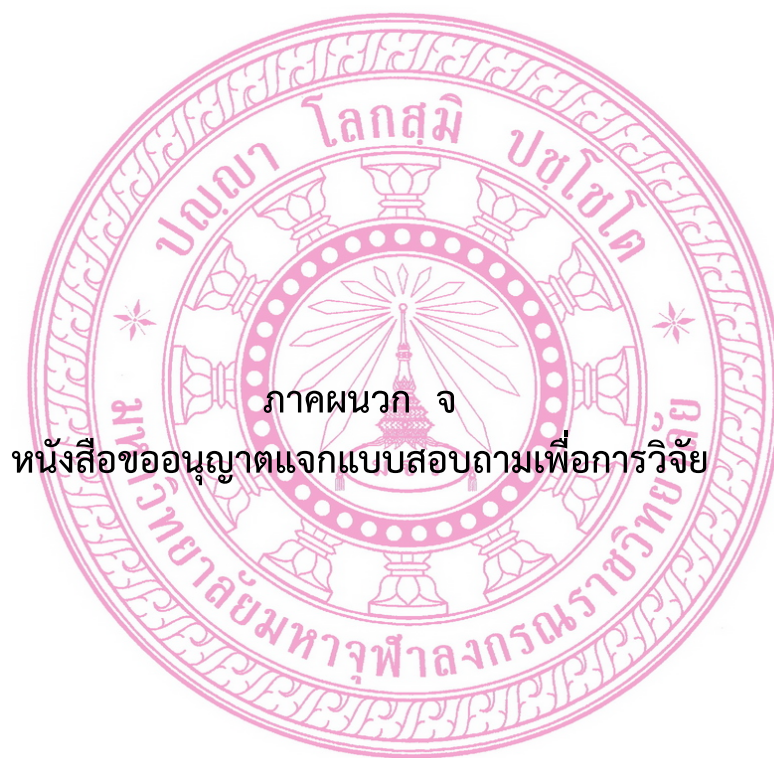
๕. นายพิสุทธิ อัมพรพงศ์

ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโพธิ์ทอง
ต.บางพลับ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

ภาคผนวก ง
ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient)

ภาคผนวก จ
หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง

(สำหรับผู้บริหารและครู)

เรื่อง

การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้สำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง เป็นผู้ตอบ แบบสอบถามนี้มี ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔ ข้อ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

ผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปวิเคราะห์ในภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบท่อท่านแต่ประการใด ข้อมูลที่ได้จากท่านหรือสถานศึกษาของท่านจะเก็บเป็นความลับและใช้ในงานวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องเชื่อถือได้ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระมหาเดชา อมรเมธี (สืบจันทร์)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. ตำแหน่ง

ผู้บริหารโรงเรียน

ครูที่รับผิดชอบงานสิ่งแวดล้อม

๒. เพศ

ชาย หญิง

๓. อายุ

ต่ำกว่า ๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี ๔๑-๕๐ปี ๕๑ปีขึ้นไป

๔. วุฒิการศึกษา

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

๕. ขนาดโรงเรียน

สถานศึกษาขนาดกลาง นักเรียนตั้งแต่ ๑๒๑-๑๐๐ คน

สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ ๓๐๑ คน ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับปฏิบัติตามความคิดเห็นของ ครูและผู้บริหาร
สถานศึกษาได้มีการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาระดับใด ซึ่งมี ๕ ระดับดังนี้

ระดับ ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ระดับ ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

ระดับ ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

ระดับ ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติมาก

ระดับ ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ ที่	การบริหารสิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้น พื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด ๕	มาก ๔	ปาน กลาง ๓	น้อย ๒	น้อย ที่สุด ๑
	ด้านการบริหารจัดการ					
๑.	มีการสำรวจตรวจสอบ และศึกษาสภาพปัญหา สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน					
๒.	มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการด เนินงาน สิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย					
๓.	มีแผนปฏิบัติการ / โครงการ/กิจกรรมดำเนินการ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถาน ศึกษา					
๔.	มีการดำเนินการตามแผน/โครงการ/กิจกรรม เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนด					
๕.	มีการนิเทศ /ติดตามประเมินผลการจัด สิ่งแวดล้อมในระหว่างการดำเนินการอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง					
๖.	มีการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และรายงานให้ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง					
๗.	เปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา					
๘.	เปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา					

ข้อที่	การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารจัดการ (ต่อ)	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๙.	เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา					
๑๐.	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์เรื่องสิ่งแวดล้อม					
๑๑.	สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้ เก็บขยะ					
๑๒.	ส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มสนใจ และหรือชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					
๑๓.	สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม แข่งขัน ประกวดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม					
๑๔.	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมศึกษานอกสถานที่ และหรือกิจกรรมค่ายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม					
	ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ					
๑๕.	อาคารเรียน อาคารประกอบ และพื้นที่โรงเรียน สะอาดปลอดภัย ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย					
๑๖.	ปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ รั้วรื่น สวยงาม					
๑๗.	มีมาตรการ/แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและปลอดภัย					
๑๘.	มีการวางแผนและใช้ประโยชน์พื้นที่ในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า					
๑๙.	จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาดและเพียงพอ					
๒๐.	มีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำที่ถูกสุขลักษณะ					

ข้อที่	การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๒๑.	มีการณรงค์ให้ลดการใช้สารเคมี ภายในสถานศึกษา(ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า สารกา จัดปลวก น้ำ มัน เชื้อเพลิง สารเคมีต่าง ๆ)					
๒๒.	มีการจัดการขยะมูลฝอย อย่าง เหมาะสมและถูกวิธี					
๒๓.	มีมาตรการและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับ การใช้พลังงานและทรัพยากรอย่าง ประหยัด					
๒๔.	จัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการ เรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศ ถ่ายเท ไม่แออัด ฯลฯ)					
๒๕.	จัดระบบการจัดการและป้องกัน มลภาวะต่างๆ					
๒๖.	มีแปลงเกษตร สวนหย่อม สวน สมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์หรือสวน อื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
๒๗.	มีพื้นที่จัดกิจกรรมกีฬา และ นันทนาการที่เหมาะสม					
๒๘.	ร่วมกับชุมชนจัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียน และรอบบริเวณโรงเรียนให้ สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
	ด้านการจัดการเรียนการสอน					
๒๙.	ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรใน เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ศึกษา					

ข้อที่	การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๓๐.	ส่งเสริมให้มีแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา					
๓๑	ส่งเสริมให้นักเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา					
๓๒	สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ / จัดหาสื่อเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อใช้สอนนักเรียน					
๓๓	กระตุ้นให้ครูวางแผนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้สอนจริงด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย					
๓๔	กระตุ้นให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง					
๓๕	ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ					
๓๖.	จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องขยะมูลฝอย วิธีการจัดการขยะมูลฝอย และพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยหลายรูปแบบ					
๓๗.	สนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อ เพื่อสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น					
๓๘.	สนับสนุนให้มีการจัดการผลผลิต/ผลิต ภัณฑ์ที่เกิดจากขยะมูลฝอยอย่าง สม่าเสมอ โดยวิธีการขาย แลกเปลี่ยน ให้เปล่าจัดทำเป็นของที่ระลึก					
๓๙.	ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการสอนสิ่งแวดล้อม ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม					
๔๐.	จัดให้มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย					

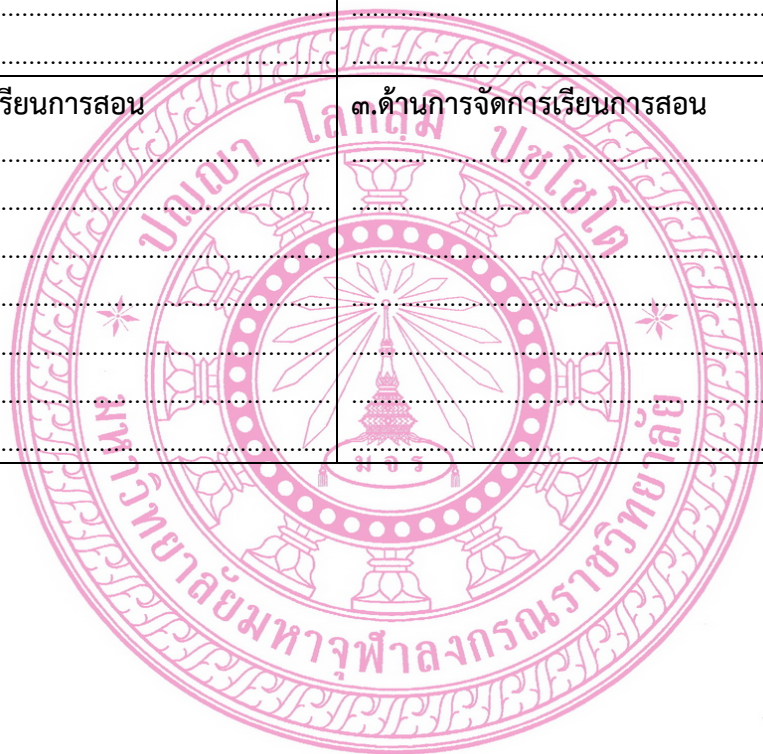
ข้อที่	การบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปาน กลาง ๓	น้อย ๒	น้อย ที่สุด ๑
๔๑.	เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน คณะกรรมการ สถานศึกษาและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา					
๔๒.	จัดให้มีการนำผลของการประเมินผลการจัดการ เรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไปใช้ในการ พัฒนาสถานศึกษาและเสนอผลงานให้ชุมชน ทราบ					

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหาร
สิ่งแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จังหวัดอ่างทอง

คำชี้แจง โปรดระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของท่าน

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
๑.ด้านการบริหารจัดการ	๑.ด้านการบริหารจัดการ
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
๒.ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	๒.ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ....
๓.ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓.ด้านการจัดการเรียนการสอน ....

ค่า Cronbach's Alpha โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
0.864	42

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	183.3000	114.700	.554	.857
A2	183.4000	115.283	.534	.858
A3	183.6333	122.447	-.066	.867
A4	183.6667	118.161	.289	.862
A5	183.5333	122.395	-.061	.867
A6	183.5667	119.840	.144	.864
A7	183.4333	119.978	.159	.864
A8	183.4000	117.214	.425	.860
A9	183.2000	119.752	.249	.863
A10	183.4333	115.840	.479	.859
A11	183.5667	122.599	-.079	.868
A12	183.7667	119.909	.188	.863
A13	183.5667	122.392	-.061	.867
A14	183.6000	116.869	.388	.860
B15	183.2667	119.857	.204	.863
B16	183.4667	119.499	.201	.863
B17	183.4000	122.041	-.029	.867
B18	183.5000	119.224	.224	.863
B19	183.4000	121.076	.047	.866
B20	183.6000	118.869	.224	.863
B21	183.2667	121.306	.050	.865
B22	183.3333	117.471	.423	.860

ค่า Cronbach's Alpha โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน (ต่อ)

B23	183.5667	119.495	.199	.863
B24	183.6000	122.938	-.110	.868
B25	183.5000	119.017	.243	.863
B26	183.6333	117.482	.341	.861
B27	183.4333	115.909	.473	.859
B28	183.3333	118.368	.333	.862
C29	183.6667	118.989	.256	.863
C30	183.7667	111.633	.387	.861
C31	183.5000	115.638	.488	.859
C32	183.8333	112.351	.651	.855
C33	183.5333	118.809	.261	.862
C34	183.6000	117.283	.354	.861
C35	183.8333	116.971	.249	.863
C36	183.6333	108.102	.642	.853
C37	183.7333	107.513	.609	.854
C38	183.7000	105.941	.707	.850
C39	183.9000	103.610	.548	.857
C40	183.7667	106.530	.640	.853
C41	183.8000	106.097	.746	.850
C42	183.7333	108.271	.645	.853

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พระมหาเดชา

ตำแหน่ง

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ผู้บริหารโรงเรียน	31	19.1	19.1	19.1
	ครู	131	80.9	80.9	100.0
	Total	162	100.0	100.0	

อายุ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ต่ำกว่า ๓๐ ปี	29	17.9	17.9	17.9
	๓๑-๔๐ ปี	58	35.8	35.8	53.7
	๔๑-๕๐ ปี	73	45.1	45.1	98.8
	๕๑ ปีขึ้นไป	2	1.2	1.2	100.0
	Total	162	100.0	100.0	

วุฒิการศึกษา

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปริญญาตรี	73	45.1	45.1	45.1
	สูงกว่าปริญญาตรี	89	54.9	54.9	100.0
	Total	162	100.0	100.0	

ขนาดของสถานศึกษา

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid สถานศึกษาขนาดกลาง นักเรียน ตั้งแต่ ๑๒๑-๓๐๐ คน	29	17.9	17.9	17.9
สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน นักเรียน ตั้งแต่ ๓๐๑ คนขึ้นไป	133	82.1	82.1	100.0
Total	162	100.0	100.0	

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านที่ ๑

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
A1	162	4.00	5.00	4.8457	.36238
A2	162	3.00	5.00	4.6358	.49540
A3	162	4.00	5.00	4.3210	.46830
A4	162	3.00	5.00	4.3951	.50289
A5	162	4.00	5.00	4.6728	.47063
A6	162	3.00	5.00	4.6235	.49864
A7	162	4.00	5.00	4.6111	.48901
A8	162	4.00	5.00	4.7346	.44293
A9	162	4.00	5.00	4.7963	.40400
A10	162	3.00	5.00	4.6852	.47903
A11	162	4.00	5.00	4.3827	.48756
A12	162	4.00	5.00	4.2593	.43959
A13	162	4.00	5.00	4.4568	.49967
A14	162	3.00	5.00	4.5988	.50414
A	162	3.64	4.71	4.5728	.12549
Valid N (listwise)	162				

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านที่ ๒

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
B15	162	4.00	5.00	4.7531	.43255
B16	162	4.00	5.00	4.5123	.50140
B17	162	4.00	5.00	4.7654	.42504
B18	162	4.00	5.00	4.6296	.48440
B19	162	3.00	5.00	4.7037	.53323
B20	162	3.00	5.00	4.4630	.56983
B21	162	4.00	5.00	4.6975	.46075
B22	162	4.00	5.00	4.6296	.48440
B23	162	4.00	5.00	4.4136	.49400
B24	162	4.00	5.00	4.4383	.49771
B25	162	4.00	5.00	4.6605	.47501
B26	162	3.00	5.00	4.5185	.51345
B27	162	3.00	5.00	4.6358	.49540
B28	162	4.00	5.00	4.7037	.45804
B	162	3.86	4.86	4.6089	.12693
Valid N (listwise)	162				

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านที่ ๓

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
C29	162	4.00	5.00	4.4012	.49167
C30	162	4.00	5.00	4.8333	.37383
C31	162	3.00	5.00	4.6049	.50289
C32	162	3.00	5.00	4.2654	.45674
C33	162	4.00	5.00	4.4568	.49967
C34	162	3.00	5.00	4.4321	.50925
C35	162	3.00	5.00	4.3889	.50155
C36	162	4.00	5.00	4.6358	.48270
C37	162	3.00	5.00	4.7284	.45988
C38	162	3.00	5.00	4.5741	.50838
C39	162	3.00	5.00	4.7346	.45674
C40	162	3.00	5.00	4.5062	.51375
C41	162	3.00	5.00	4.4383	.51004
C42	162	4.00	5.00	4.4136	.49400
C	162	3.92	5.67	5.2845	.17491
Valid N (listwise)	162				

เปรียบเทียบด้านตำแหน่ง

Group Statistics

	ตำแหน่ง	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
A	ผู้บริหารโรงเรียน	31	4.5968	.06267	.01126
	ครู	131	4.5671	.13574	.01186
B	ผู้บริหารโรงเรียน	31	4.6452	.11735	.02108
	ครู	131	4.6003	.12801	.01118
C	ผู้บริหารโรงเรียน	31	5.2500	.13437	.02413
	ครู	131	5.2926	.18268	.01596

		Levene's Test for Equality of Variances			
		F	Sig.	t	df
A	Equal variances assumed	4.331	.039	1.187	160
	Equal variances not assumed			1.817	104.000
B	Equal variances assumed	.183	.669	1.780	160
	Equal variances not assumed			1.879	48.391
C	Equal variances assumed	.166	.684	-1.222	160
	Equal variances not assumed			-1.473	59.362

Group Statistics

เพศ	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
A ชาย	73	4.5861	.07803	.00913
	หญิง	89	4.5618	.15350
B ชาย	73	4.6634	.09410	.01101
	หญิง	89	4.5642	.13322
C ชาย	73	5.3368	.11821	.01384
	หญิง	89	5.2416	.20103

		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
A	Equal variances assumed	4.051	.046	1.229	160	.221
	Equal variances not assumed			1.303	135.718	.195
B	Equal variances assumed	3.667	.057	5.358	160	.000
	Equal variances not assumed			5.539	156.738	.000
C	Equal variances assumed	1.371	.243	3.570	160	.000
	Equal variances not assumed			3.747	146.101	.000

เปรียบเทียบด้านอายุ

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
A	Between Groups	.615	3	.205	16.859	.610
	Within Groups	1.921	158	.012		
	Total	2.535	161			
B	Between Groups	.271	3	.090	6.140	.101
	Within Groups	2.323	158	.015		
	Total	2.594	161			
C	Between Groups	1.236	3	.412	17.642	.070
	Within Groups	3.690	158	.023		
	Total	4.926	161			

เปรียบเทียบด้านการศึกษา

Group Statistics

วุฒิการศึกษา	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
A	ปริญญาตรี	112	4.5599	.10657	.01007
	สูงกว่าปริญญาตรี	50	4.6014	.15748	.02227
B	ปริญญาตรี	112	4.6205	.10764	.01017
	สูงกว่าปริญญาตรี	50	4.5829	.16028	.02267
C	ปริญญาตรี	112	5.2969	.13598	.01285
	สูงกว่าปริญญาตรี	50	5.2567	.23978	.03391

		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
A	Equal variances assumed	.054	.817	-1.960	160	.052
	Equal variances not assumed			-1.697	69.797	.094
B	Equal variances assumed	4.195	.042	1.757	160	.081
	Equal variances not assumed			1.517	69.474	.134
C	Equal variances assumed	1.278	.260	1.355	160	.177
	Equal variances not assumed			1.109	63.503	.272

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
A	Between Groups	.099	1	.099	6.482	.12
	Within Groups	2.437	160	.015		
	Total	2.535	161			
B	Between Groups	.084	1	.084	5.347	.22
	Within Groups	2.510	160	.016		
	Total	2.594	161			
C	Between Groups	.075	1	.075	2.461	.119
	Within Groups	4.851	160	.030		
	Total	4.926	161			

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : พระมหาเดชา อมรเมธี (สีบจันทร์)
วัน เดือน ปีเกิด : วันอาทิตย์ ที่ ๗ เดือน มิถุนายน ปีเถาะ พ.ศ. ๒๕๓๐
สถานที่เกิด : หมู่ที่ ๔ บ้านหัวกระบือ ตำบลขอนแก่น
อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
ประวัติการศึกษา : นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม ๔ ประโยค
ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่น ๕๖
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์การทำงาน : เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
อุปสมบท : ๖ เมษายน ๒๕๕๓
สังกัด : มหานิกาย
ตำแหน่งหน้าที่ : พระสอนศีลธรรม
สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ปีที่เข้าศึกษา : ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕
ปีที่สำเร็จการศึกษา : ๑ เมษายน ๒๕๕๗
หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๙๐-๑๑๘-๖๙๑๑
E-mail : decha_ka@hotmail.com